

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Mariin Vaks

MUUDATUSED ÜHINGUÕIGUSES SEoses COVID-19 PANDEEMIAGA

Magistritöö

Juhendaja Dr. Iur. Andres Vutt

Tartu
2021

SISUKORD

1. ÜHINGUTE OTSUSTE TEGEMINE.....	8
1.1 Koosolekud enne eriolukorda	8
1.1.1 Traditsiooniline üldkoosolek versus virtuaalkoosolek.....	8
1.1.2 Virtuaalkoosolekut käsitlevad regulatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikides enne eriolukorda	11
1.1.2 Üldkoosolekut käsitlev regulatsioon Eestis enne eriolukorda.....	13
1.2 Eriolukorra regulatsioonid üldkoosoleku digitaliseerimiseks.....	19
1.2.1 Eriolukorra regulatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikide tasandil.....	19
1.2.2 Eriolukorra regulatsioonid Eesti tasandil	26
2. MAJANDUSAASTAARUANDE ESITAMISE JA ÜLDKOOSOLEKU TÄHTAEGADE PIKENDAMINE 2020. AASTAL.....	32
2.1. Eriolukorra regulatsioonid Euroopa Liidu tasandil	32
2.2 Muudatused Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandluses seoses üldkoosolekuga	35
2.3 Muudatused Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandluses seoses majandusaasta aruandega	43
2.4 Eriolukorra muudatused seoses üldkoosoleku ja majandusaasta aruande tähtaja pikendamisega Eestis	50
3. TÄIENDAVID ERIOLUKORRA MUUDATUSED EESTI SEADUSANDLUSES.....	54
3.1 Juhatuse liikme volituste pikendamine	54
3.2 Notariaalne kaugtõestamine enne ja pärast eriolukorda	56
KOKKUVÕTE	59
Amendments to company law relating to Covid-19 pandemic. Abstract.....	63
KASUTATUD ALLIKAD	73
Kasutatud kirjandus	73
Kasutatud õigusaktid.....	74
Kasutatud kohtulahendid	83
Muud allikad	83

SISSEJUHATUS

Covid-19 viiruse levik algas 2019. aasta detsembris Hiinas, Wuhani linnas.¹ 13. jaanuaril kinnitati esimene haigusjuhtum väljaspool Hiinat.² Sellest tulenevalt kuulutas Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) 30. jaanuaril 2020 välja rahvusvahelise tähtsusega rahvatervisealase hädaolukorra.³ Viiruse levik ei peatanud ning 11. märtsil 2020 kuulutas WHO Covid-19 viirusepuhangu tõttu välja ülemaailmse pandeemiaolukorra. WHO märkis 11. märtsi pandeemiaolukorra väljakuulutamise teadaandes, et Covid-19 viirusjuhtumid väljaspool Hiinat kasvasid viimase kahe nädala jooksul 13 korda ning viirusest mõjutatud riikide arv kasvas kolm korda. Kogu maailmas oli selleks ajaks 118 000 haigusjuhtumit 114 riigis.⁴ Eestis diagnoositi esimene Covid-19 haigusjuhtum 27. veebruaril 2020.⁵

Kujunenud ülemaailmsest olukorrast ja viiruse Eestisse levimise kõrgest riskist tingituna kehtestas 12. märtsil 2020 Eesti Vabariigi Valitsus seoses Covid-19 haigust põhjustava koroonaviiruse pandeemilise levikuga maailmas, viiruse Eesti-sisese leviku tuvastamisega ja laienemise suure tõenäosusega ja sellest tingitud massilise nakatumise ohuga ning vajadusega rakendada Hädaolukorra seaduses sätestatud juhtimiskorraldust korralduse nr 76 „Eriolukorra väljakuulutamine Eesti Vabariigi haldusterritooriumil“.⁶ Eriolukorra väljakuulutamise eelnõu kohaselt oli eriolukorra väljakuulutamise eesmärgiks piirata viiruse kohapealset levikut võimalikult suures ulatuses ja leevendada kahjulike tagajärgi rahvatervisele ja Eesti majanduslikule olukorrale.⁷

Peale eriolukorra väljakuulutamist kehtestas Vabariigi Valitsus Hädaolukorra seaduse⁸ alusel inimeste omavaheliste kokkupuudete vähendamiseks ulatuslikke liikumis- ja kogunemispiranguid. 13. märtsil 2020 võttis Vabariigi Valitus vastus korralduse nr 77 „Eriolukorra meetmete rakendamine“.⁹ Korralduse punkt 3 sätestas järgmist „Hädaolukorra seaduse § 32 lõike 1 alusel keelata alates 13. märtsist kuni 1. maini 2020. a kõik avalikud kogunemised, kinoseansid, ööklubid, etendused, kontserdid ja konverentsid ning spordi- ja

¹ Pneumonia of unknown cause – China. WHO 05.01.2020.

² WHO statement on novel coronavirus in Thailand. WHO 13.01.2020.

³ Statement on the second meeting of the International Health Regulations (2005) Emergency Committee regarding the outbreak of novel coronavirus (2019-nCoV). WHO 30.01.2020.

⁴ WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19. WHO 11.03.2020.

⁵ Eestis diagnoositi esimene COVID-19 haigusjuhtum. Terviseamet 27.02.2020.

⁶ Eriolukorra väljakuulutamine Eesti Vabariigi haldusterritooriumil – RT III, 13.03.2020, 1

⁷ Seletuskiri Vabariigi Valitsuse korralduse „Eriolukorra väljakuulutamine Eesti Vabariigis“ eelnõu juurde.

⁸ Hädaolukorra seadus – RT I, 17.05.2020, 3

⁹ Eriolukorra meetmete rakendamine – RT III, 14.03.2020, 1

liikumisüritused, ning hädaolukorra seaduse § 31 lõike 1 alusel keelata muuseumide ja muude näitusasutuste külastamine.“ Samuti kehtestati 15. märtsil 2020 korraldusega nr 78¹⁰ riigipiiri ületamise piirangud. Korralduse punkti 2 kohaselt oli Eesti riigipiiri lubatud ületada üksnes isikul, kellel on Eesti kodakondsus, Eesti elamisluba või elamisõigus või kelle alaline elukoht Rahvastikuregistri järgi on Eestis. Teatud juhtudel oli riigipiiri lubatud ületada ka välismaalasel, kellel ei esinenud haigussümptomeid. 16. märtsi korraldusega nr 32¹¹ kehtestati 14-päevane liikumisvabaduse piirang Eestisse sisenenud inimestele. Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 45¹² laiendati liikumispäringuid. Avalikus kohas ei tohtinud viibida ega liikuda rohkem kui kaks inimest üheskoos ning siseruumideks ja avalikuks kasutamiseks ette nähtud kohtades pidi hoidma teiste isikutega vähemalt kahemeetrist vahemaad. Eriolukord ja kehtestatud piirangud pidid algselt kestma kuni 1. maini 2020, kuid Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 132¹³ pikendati eriolukorda kuni 17. maini. Eriolukord kuulutati lõppenuks Vabariigi Valitsusega korraldusega nr 168¹⁴ alates 18. maist 2020. Kuna 2020. aasta kevadel levis viirus üle Euroopa, siis samasugused piirangud suuremata või väiksemate erinevustega kehtestati ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Näiteks Saksamaal kehtestati ulatuslikud kogunemis- ja liikumispäringud ning keeld korraldada avalikke kogunemisi, kus osaleb üle kahe inimese.¹⁵

Eriolukorras kehtestatud piirangud avaldasid mõju peaaegu kõikidele eluvaldkondadele ning piirangute negatiivsetest mõjudest jäid puutumata vaid vähesed. Nii avaldasid nimetatud piirangud märkimisväärset mõju ka ühingute tegevusele. Juriidilised isikud võtavad üldjuhul otsuseid vastu koosolekutel ning seaduses on ühingutele kehtestatud iga-aastase üldkoosoleku pidamise nõue (KrtS¹⁶ § 20 lg 1, MTÜS¹⁷ § 18 lg 2, ÄS¹⁸ § 170 lg 1, § 291 lg 1 § 297 lg 1). Samuti on ühingu üldkoosoleku pädevuses majandusaasta aruande kinnitamine (MTÜS § 36 lg 3, KrtS § 51 lg 1, ÄS § 298 lg 1 p 7, ÄS § 179 lg 3). Eriolukorras kehtestatud piirangud ei

¹⁰ Riigipiiri ületamise ajutine piiramine COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse leviku tõttu – RT III, 15.03.2020, 1.

¹¹ Eriolukorra juhi korraldus liikumispäringu kehtestamiseks pärast riigipiiri ületamist – RT III, 16.03.2020, 7.

¹² Eriolukorra juhi korraldus seoses liikumisvabaduse piirangute kehtestamisega avalikes kohtades – RT III, 24.03.2020, 6.

¹³ Vabariigi Valitsuse 12. märtsi 2020. a korralduse nr 76 „Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil“ muutmine – RT III, 24.04.2020, 5.

¹⁴ Eriolukorra väljakuulutamise ja rakendamise seotud Vabariigi Valitsuse korralduste kehtetuks tunnistamine – RT III, 17.05.2020, 1.

¹⁵ States of emergency in response to the coronavirus crisis: Situation incertain Member States. Euroopa Parlament juuni 2020.

¹⁶ Korteriomandi- ja korteriühistuseadus – RT I, 09.10.2020, 5.

¹⁷ Mittetulundusühingute seadus – RT I, 23.05.2020, 6.

¹⁸ Äriseadustik – RT I, 04.01.2021, 46

võimaldanud ühingutel füüsilisi koosolekuid korraldada. Kujunenud olukorras oli vajalik uuendada seadusandlust osas, mis puudutab elektrooniliste vahendite abil koosolekul osalemist.

Enne eriolukorda lubasid enamused Euroopa Liidu liikmesriikide jurisdiktsioonid osanikel ja aktsionäridel üldkoosolekul osaleda üksnes isiklikult koosolekupaika kohale tulles või elektrooniliselt hääletades. Täiemahulise elektroonilise üldkoosoleku korraldamine oli lubatud vaid sel juhul, kui selline võimalus oli ette nähtud ühingu põhikirjas. Näiteks oli see nii Saksamaal¹⁹, Belgias²⁰, Tšehhis²¹, Küprosel²², Poolas²³, Taanis²⁴, Prantsusmaal²⁵, Luksemburgis²⁶, Portugalis²⁷ ja Soomes²⁸. Tulenevalt Covid-19 pandeemia poolt põhjustatud eriolukorrast ning üleüldistest liikumispõrangutest, asusid Euroopa Liidu riigid (kaasa arvatud Eesti) uuendama oma seadusandlust selles osas, mis puudutas ühingutes üldkoosolekute korraldamist. Covid-19 kriisi tõttu on üle Euroopa alustatud ühingu üldkoosoleku digitaliseerimisega ehk eriolukorra tingimustes on üle Euroopas järjest enam hakatud looma täiemahulise virtuaalkoosoleku pidamise võimalusi. Seejuures oli riikide seadusandlus suunatud virtuaalkoosoleku lubamisele ka olukorras, kus ühingu põhikirjas vastav säte puudus. Saamaks aimu nendest muudatustest riikide jurisdiktsioonides on vajalik saada teada ka sellest, millised olid vastavad regulatsioonid enne eriolukorda ning milliseid muudatusi oli vajalik olemasolevasse seadusandlusesse sisse viia.

Virtuaalkoosoleku all käesolevas töös võib mõista seda, et ühingu tavapärasel koosoleku korraldamisel asukohas ei viibi ükski osanik, aktsionär ega liige isiklikult, vaid kõik osanikud, aktsionärid või liikmed osalevad koosolekul digitaalse lahenduse kaudu. Virtuaalkoosolekust tuleb eristada hübriidkoosolekut, mille puhul osad osanikud, aktsionärid või liikmed osalevad koosolekul isiklikult kohapeal ja teised digitaalse lahenduse kaudu. Seega ei ole tegemist täiemahulise virtuaalkoosolekuga, kuna vähemalt teatud arv koosoleku osalisi peab viibima isiklikult kohapeal. Samuti saab virtuaalkoosolekutest eristada elektroonilist hääletamist üldkoosolekul, mille levinuimad vormid on volitatud isiku kaudu hääletamine, elektrooniline

¹⁹ Aktiengesetz, § 102 lg 3.

²⁰ 23 MARS 2019 – Code des sociétés et des associations. Art 7:146 § 1.

²¹ 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 398.

²² The Companies Law. Republic of Cyprus (2011), art 128B.

²³ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (2013), § 227 lg 1.

²⁴ Danish Act on Public and Private Limited Companies (2010), art 77(1).

²⁵ Code De Commerce (04.01.2021), art L.225-107(I).

²⁶ Legislation relating to commercial companies. Elvinger Hoss (2020), art 450-1(3)

²⁷ Código das Sociedades Comerciais. Decreto-Lei n.º 262/86 (1986), art 377.º/6 b, 410.º/8.

²⁸ Osakeyhtiölaki. 21.7.2006/624, jagu 14a § 16.

ja posti teel hääletamine. Eriolukorra kontekstis on oluline just täiemahulise virtuaalkoosoleku regulatsioon, sest hübriidkoosolekud ja kaughääletamine oli levinud juba enne eriolukorda ning piirangute tingimustes oli mõistlik koosolekuid läbi viia nii, et mitte keegi ei viibi koosolekupaigas isiklikult.

Kuna Tsiviilseadusliku üldosa seaduse muutmise ja teiste seaduste muutmise seadus elektrooniliste võimaluste laiendamiseks koosolekute pidamisel²⁹ jõustus alles 24. mail 2020, kuid seaduse kohaselt pidid ühingud korralisel üldkoosolekul kinnitatud majandusaasta aruanded esitama 2020. aasta juuni lõpuks (KrtS § 51 lg 4, MTÜS § 36 lg 5, ÄS § 179 lg 4, § 334 lg 2) siis oli ühingutel raskusi 2019. aasta majandusaasta õigeaegse kinnitamise ja esitamisega. Olukorra lahendamiseks uuendati seadusandlust ka selles osas, mis puudutas majandusaasta aruannete esitamise ja üldkoosolekute pidamise tähtaegasid.

Magistritöö eesmärk on välja selgitada, kuidas lahendasid Euroopa Liidu riigid Covid-19 pandeemiaga seotud probleeme ühinguõiguse valdkonnas võrdluses Eestiga. Täiendavalt on eesmärgiks selgitada välja, kas Eestis tehtud seadusemuudatused lahendasid need probleemid. Töö tulemusel peaks selguma, millised olid 2020. aasta kevadel muudatused Eesti ja Euroopa liikmesriikide seadusandluses ning kui sarnased või erinevad need omavahel olid. Uuritud on mitte ainult kitsalt ühingutes otsuste tegemist, vaid ka teisi ühinguõigusega piirnevaid küsimusi nagu majandusaasta aruannete esitamine ja tehingute notariaalne tõestamine. Teema on aktuaalne ka käesoleval ajahetkel, sest 2021. aastal ei ole ei Eestis ega Euroopas tervikuna epidemioloogiline olukord ikka veel vaibunud. Eriolukorda küll uuesti välja kuulutatud ei ole, kuid ulatuslikud piirangud kehtivad siamaani. Arvestades kujunenud olukorra ning paljudes riikides kehtestatud piirangute kestust, siis on tõenäoline, et vähemalt Eestis varasem koosolekute pidamise praktika muutub jäädavalt ning täiemahuliste virtuaalkoosolekute korraldamine muutub ühingute jaoks tavapäraseks.

Töö kirjutamisel on kasutatud analüütilist, kvalitatiivset ja võrdlevat uurimismeetodit. Allikate alusel on koostatud süstemaatiline ülevaade Euroopa Liidu liikmesriikide muudatustest seoses Covid-19 pandeemiaga. Kuna uurimisküsimused ei ole väga mahukad, siis on Eesti regulatsioone võrreldud peaaegu kõikide Euroopa Liidu liikmesriikide vastavate regulatsioonidega. Töö peatükid on üles ehitatud suunaga üldiselt üksikule, st esmalt on

²⁹ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) – RT I, 23.05.2020, 2

käsitletud regulatsioone Euroopa tasandil, seejärel Euroopa Liidu liikmesriikide tasandil ning viimasena Eesti tasandil.

Töö on jagatud kolmeks peatükiks. Esimene peatükk sisaldab võrdlevat käsitlust virtuaalkoosolekute regulatsioonidest Eestis ja Euroopa Liidu liikmesriikides. Töö teine osa sisaldab võrdlevat käsitlust Eesti ja Euroopa liikmesriikides kohta osas, mis puudutab majandusaasta aruannete esitamise ja üldkoosolekute pidamise tähtaegade pikendamist eriolukorras. Töö kolmas peatükk käsitleb täiendavaid muudatusi, mis viidi eriolukorra tõttu Eesti seadusandlusesse sisse. Nimelt andis 2020. aasta kevadel toimunu tõuke notariaalse kaugtõestamise võimaluste laiendamisele, mis lihtsustas omakorda ühingutes teatud tehingute teostamist. Lisaks pikendati Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega muuhulgas ka ühingu juhatuse liikme volitusi.

Töö allikadena on peamiselt kasutatud õigusakte – Euroopa Liidu tasandil kriisiolukorras välja antud õigusakte, enne eriolukorda kehtinud õigusakte ja kriisiolukorras välja antud õigusakte Eestis ja Euroopa Liidu liikmesriikides. Töö sisaldab kolme tabelit: virtuaalkoosoleku pidamise võimalused Euroopa liikmesriikide aktsiaseltsides, üldkoosoleku pidamise tähtaegade pikendamine ja majandusaasta aruande esitamise tähtaegade pikendamine Euroopa Liidu liikmesriikide aktsiaseltsides.

1. ÜHINGUTE OTSUSTE TEGEMINE

1.1 Koosolekud enne eriolukorda

1.1.1 Traditsiooniline üldkoosolek versus virtuaalkoosolek

Üleminek virtuaalkoosolekule oli kuni 2020. aasta kevadeni toimunud järk-järgult läbi hübriidkoosolekute ja kaughääletamise võimaluste loomise mitme aastase perioodi vältel. Ühingud küll teatud määral kasutasid digitaalseid lahendusi ära, kuid siiski üleminek täiemahulisele virtuaalkoosolekule ei olnud veel kaugeltki lõpule jõudnud. 2020. aasta kevadel alguse saanud ülemaailmne pandeemiaolukord sundis riikide seadusandjaid ja ühinguid võtma prioriteediks tehniliste lahenduste ärakasutamise ühinguõiguslike regulatsioonide uuendamisel ja nende regulatsioonide järgimisel. Uudses olukorras pidid ühingute juhid põhjalikult läbi mõtlema võimalikud murekohad, mis võivad esile kerkida digitaalsete lahenduste kasutamisel. Tehnilised probleemid koosoleku läbiviimisel võivad viia keeruliste juhtimisküsimusteni näiteks häälte lugemisel ja privaatsusküsimuste lahendamisel.

Ühingu üldkoosolek (osaühingu osanike koosolek, aktsiaseltsi aktsionäride koosolek, mittetulundusühingu üldkoosolek, korteriühistu liikmete üldkoosolek) kui ühingu kõrgeim otsustustasand on ühingu usaldusväärse ja efektiivse juhtimise nurgakiviks. Õiguskirjanduses on märgitud, et ühingu üldkoosoleku peamisteks funktsioonideks on finantsilise ja strateegilise informatsiooni andmine aktsionäridele ja osanikele, ühingu oluliste otsuste langetamiseks osanike või aktsionäride nõusoleku saamine ning aktsionäride või osanike ja juhatuse vahelise diskussiooni arendamine.³⁰ Üldkoosolekul saavad osanikud, aktsionärid ja liikmed otsuste vastuvõtmisel kasutada oma hääleõigust, mille kaudu juhatuse liikmete tegevus omandab legitiimsuse ja kehtivuse. Korraline üldkoosolek on peamine instrument, mille kaudu aktsionärid, osanikud ja liikmed teostavad oma seaduslikke õigusi. Ühingu iga-aastase üldkoosoleku läbiviimise üheks eesmärgiks on ka majandusaasta aruande kinnitamine. Majandusaasta aruandega tutvumisel on ühingu osanikel, aktsionäridel ja liikmetel võimalus saada informatsiooni ühingu majandustulemuste ja üleüldise käekäigu kohta. Seega on ühingu toimimiseks, informatsiooni liikumiseks ning osanike, aktsionäride ja liikmete õiguste tagamiseks äärmiselt oluline tagada ühingu üldkoosoleku seaduslik ja efektiivne läbiviimine.

³⁰ Strätling, R. General Meetings: a dispensable tool for corporate governance of listed companies? Corporate Governance: An International Review (2003), lk 74.

Samuti on vajalik üldkoosolekute korraldamisel lähtuda ühingu põhikirjast ja seadusandlusest vältimaks hilisemaid vaidlusi ja et tagada osanike, aktsionäride ja liikmete otsuste kehtivus. Hilisemate sanktsioonide vältimiseks peab ühing iga-aastase üldkoosoleku korraldama seaduses sätestatud tähtaega järgides.

Küsimus osanike ja aktsionäride aktiivsest osalemisest ühingu üldkoosolekutel on ühingu juhtimisega seotud diskussioonide võtmeteemaks. Traditsioonilise üldkoosoleku idee seisneb selles, et osanikud, aktsionärid ja liikmed osalevad koosolekutel, valivad endi seast juhatuse liikmeid, avaldavad arvamust ning pakuvad ühingu juhtimise osas välja soovitusi, mida ühiselt arutatakse ja mille pinnalt võetakse vastu otsused. See tähendab, et korraldatakse hääletusi, kus nende ettepanekute ja soovitude osas saavad teised koosolekul osalevad osanikud, aktsionärid, liikmed või ühingu juhatuse oma arvamust avaldada. Kirjanduses on märgitud, et ühingu iga-aastased üldkoosolekud võisid varasemalt olla isegi nõu arvamusefoorumid, kus osalejad debateerisid lisaks ühingu seotud küsimustele ka sotsiaalpoliitiliste küsimuste üle. Näiteks 1940ndatel ja 1950ndatel aastatel muutusid Ameerikas aktsionäride koosolekud olulisteks vastuseisuforumiteks nende aktsionäride vahel, kes nõudsid soolist võrdsust (nõukogu liikmete valimisel) ja nende vahel, kes sellele vastu vaidlesid. Selliste diskussioonide tulemusel lõpetasid mitmed suured äriühingud hiljem oma aastaaruannetes aktsionäride soo kajastamise.³¹ Eeltoodu pinnalt võib jõuda järeldusele, et aastakümneid tagasi oli traditsioonilisel üldkoosolekutel mõnevõrra suurem roll kui praeguses infoühiskonnas.

Tänapäeval on järjest enam hakatud väljendama seisukohti, et üldkoosoleku institutsioon selle traditsioonilisel kujul (või üleüldse formalistlik administratsioon) on aegunud. Näiteks Rahvusvaheline Ühingujuhtimise Võrgustik (ICGN) on septembris 2020 välja antud suunises väljendanud seisukohta, et kõikide jurisdiktsioonide seadusandjad peaksid üldkoosoleku arhailised reeglid põhjalikult üle vaatama ja looma virtuaalsete valikute võimaldamiseks regulatiivse keskkonna koos vastavate õiguslike alustega.³² Ühingu üldkoosoleku formalistlik iseloom väljendub selles, et seadustes esineb palju reegleid, ettekirjutusi ning täpselt paika pandud protseduure seoses koosoleku korraldamise ja läbiviimisega, millest tuleb kinni pidada ning mille rikkumisel või täitmata jätmisega kaasnevad ühingu jaoks negatiivsed tagajärjed. Siiski on koosolekute korraldamine kui formaliseeritud protsess läbi aegade täitnud ühingu kui organisatsiooni jaoks mitmeid olulisi ülesandeid. Näiteks muudavad kindlaks määratud

³¹ Sarah C. Haan, *Corporate Governance and the Feminization of Capital*, lk 23.

³² ICGN Viewpoint, *Shareholder Meetings and Investor Dialogue: The New Normal* (september 2020), lk 8.

protseduurireeglid ning rollijaotused koosolekul aktsionäride, osanike ja liikmete käitumise koosolekul juhatuse jaoks ettearvatavaks ja vastupidi. Koosolekul osalejad teavad täpselt, mida teatud situatsioonides üksteiselt oodata ning milliseid reegleid tuleb järgida. Näiteks on aktsionäridel, osanikel ja liikmetel seadusest tulenev kindlus selles osas, millal toimub koosolek, milliseid küsimusi seal arutatakse ning kuidas koosolekul osaleda saab. Neid õigusi on rõhutanud ka Euroopa Liidu Komisjon aktsionäride õiguste direktiivis. Direktiiv nõuab, et börsiaktiiaseltsid peavad andma õigeaegselt teavet koosoleku aja ja koha kohta, aktsionäridel on õigus päevakorda võtta punkte, õigus esitada küsimusi ja hääletada volitusega ja äriühingud peavad avalikustama hääletamistulemused. Üldkoosoleku kutse peab sisaldama selget ja täpset kirjeldust protseduuride kohta, mida aktsionärid peavad üldkoosolekul osalemiseks ja hääletamiseks järgima.³³ Samuti on ühingus otsuste vastuvõtmine suuremal või vähemal määral formaliseeritud protsess olenevalt ühingu liigist. Olenemata ühingu liigist on kõikidel juhtudel otsuse vastuvõtmiseks vajalik koosoleku nõuetekohane ning ootuspärane korraldamine ja läbiviimine. See on oluline protseduur osanike, aktsionäride ja liikmete kaasamiseks, nende õiguste teostamiseks ning ühingu juhtide omavoli vältimiseks.

Kirjanduses on leidnud käsitlust tänapäevase formalistliku administratsiooni kujunemislugu. Nimelt on leitud, et tänapäeva formaliseeritud üldkoosolekule võib vastupidise näitena tuua 17. sajandi agraarühiskonna, kus organisatsiooni juhtimine toimus traditsioonilisel mitteformalistlikul kujul. Agraarühiskonnas toimunud traditsioonilisele administreerimisele oli iseloomulik kõigepealt see, et ametnikevaheline tööjaotus ei olnud kindel ega püsiv, täidetavad ülesanded sõltusid juhi igakordsetest korraldustest, mis võisid ootamatul hetkel suvaliselt muutuda. Kuna administreerimise põhimõtted ei olnud kirja pandud või siis olid need puudulikud ja ebaselged, sõltus lõpptulemusena kõik juhi suvast.³⁴ 19. sajandil algas Euroopas üleminek industriaalühiskonnale ning tootmise tõus hakkas esitama senisest sootuks erinevaid nõudmisi ka juhtimisele ja töökorraldusele. Tekkis vajadus täpselt ja usaldusväärset toimiva administratsiooni ning sellest tulenevalt ka uute seaduste järele. Õigustatult on tõusetunud ka õiguskirjanduses küsimus selle kohta, mis osas selline industriaalühiskonna jaoks loodud süsteem on asjakohane ka tänapäeva infoühiskonnas, interneti, kaugtöö ja virtuaalsete organisatsioonide ajastul.³⁵ Viimaste aastate jooksul on tehnoloogia arengu tõttu ühiskonna

³³ 11. juuli 2007 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2007/36/EÜ noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta – L184/17

³⁴ Roots, H., Loenguid organisatsiooniteooriast (2013), lk 31.

³⁵ Ibid, lk 33.

toimimises toimunud palju muudatusi. Infotehnoloogia arengul on olnud märkimisväärne mõju erinevatele tegevusvaldkondadele, st ka ühinguõigues liigutakse üha enam elektrooniliste vahendite kasutamise suunas.

Eeltoodust tulenevalt tõusetub küsimus, kas tänapäevastes tingimustes füüsilisel kujul üldkoosoleku korraldamine peaks olema kohustuslik kõikidele ühingu liikidele või kas peaks liikuma täielikult digitaliseeritud koosolekute suunas. Traditsioonilise üldkoosoleku asjakohasuse kadumine tulenebki justnimelt tehnoloogia kiirest arengust. Nimelt pakub digitaalsete lahendamiste kasutamise võimalus aktsionäridele, osanikele ning ühingu liikmetele paindlikumaid võimalusi koosolekust aktiivselt osa võtta. Kui aktsionäridele, osanikele või liikmetele antakse võimalus koosolekul elektrooniliselt osaleda, siis toob see tavaliselt endaga kaasa selle, et koosolekul osalemine muutub lihtsamaks, mis tagab rohkemate osanike, aktsionäride või liikmete kaasatuse. See vähendab nõ passiivsete aktsionäride, osanike või liikmete osakaalu ühingu. Digitaalsete lahenduste kasutamise üks põhieesmärkidest ongi aktsionäride, osanike ja liikmete õiguste efektiivsem teostamine üldkoosolekutel. Õiguskirjanduses on rõhutatud, et viimatimainitu ei ole oluline üksnes börsiaktiaseltsidele, mille aktsionärid elavad maailma eri paikades, vaid ka väikestele ja keskmise suurusega äriühingutele (SME), mittetulundusühingutele ja rahvusvahelistele idufirmadele.³⁶ Tänapäevased sidevahendid võimaldavad aktsionäridel, osanikel ja liikmetel kiirelt, tõhusalt ja kuluefektiivselt suhelda teiste aktsionäride, osanike ja liikmete ning ka juhatusega, avaldada arvamust ja saada infot ühingu käekäigu kohta.

1.1.2 Virtuaalkoosolekut käsitlevad regulatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikides enne eriolukorda

Euroopa Liidu Parlamendi ja Nõukogu poolt vastuvõetud aktsionäride õiguste direktiivi eesmärk on harmoniseerida aktsionäride õigusi üle Euroopa ning hõlbustada nende õiguste piiriülest kohaldamist. Direktiivi kohaselt peavad Euroopa Liidu liikmesriigid tühistama kõik õigusnormid, mis piiravad aktsionäride osalemist üldkoosolekul elektrooniliste vahendite abil ning lubama aktsionäridel määrata elektrooniliste vahendite abil volitatud esindajate koostumisi. Üldkoosolekul isiklikult viibimata hääletamise suhtes, toimugu see kirja teel või elektrooniliste

³⁶ Härmand, K. Digitalisation before and after the Covid-19 crisis. ERA Forum (2021).

vahendite abil, ei tohiks kohaldada piiranguid, välja arvatud neid, mida on vaja isiku tuvastamiseks ja elektroonilise side turvamiseks.³⁷

Aksionäride õiguste direktiivis on avatud mõiste „elektroonilised vahendid“ tähendus. Nimetatud määruse artikkel 8 lg 1 sätestab järgmist: „*liikmesriigid lubavad äriühingutel pakkuda oma aksionäridele mis tahes vormis osalemist üldkoosolekul elektrooniliste vahendite abil, eelkõige mõnda või kõiki järgmistest osalemise vormidest: a) üldkoosoleku ülekanne reaalajas; reaalajas toimuv kahesuunaline side, mis võimaldab aksionäridel eemal viibides sõna võtta; süsteem, mis võimaldab hääletada enne üldkoosolekut või selle ajal, ilma vajaduseta määrata esindaja volituse alusel, kes on koosolekul füüsiliselt kohal.*“ Sama artikli lg 2 kohaselt ei piirata sellega aga äriühingu siseseid otsustamisprotsesse elektrooniliste vahendite kasutusele võtmiseks. Seega on Euroopa Liidu institutsioonid andnud vähemalt börsiaktiasealtside osas liikmesriikidele selge signaali, et elektrooniliste vahendite kasutamine üldkoosolekute läbiviimisel on aksionäride õiguste kaitse teostamiseks vajalik ning liikmesriikide seadusandjad peaksid seda aktsepteerima. Samas on äriühingutele jäetud otsustusvabadus elektrooniliste vahendite kasutuselevõtu ja rakendamise osas.

Samuti on Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) juba 2004. aastal andnud välja põhimõtted³⁸, millest lähtuvalt peaksid liikmed äriühingu juhtimise raamistikku kujundama. OECD poolt välja antud põhimõtete kohaselt on üldkoosolekul osalemine aksionäride ja osanike fundamentaalne õigus. Äriühingu juhtimise raamistik peab kaitsma ja hõlbustama aksionäride või osanike õiguste teostamist. See tähendab, et aksionärid või osanikud peaksid saama hääletada ka juhul, kui nad koosolekul ei osale ehk elektrooniliselt.³⁹ Isiklikult ja elektrooniliselt antud häälel peaks olema võrdne kaal.⁴⁰ Samuti peab OECD põhimõtete kohaselt volitatud esindaja kaudu hääletamine olema aktsepteeritud.⁴¹

Enamike Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandlus lubas enne eriolukorda koosolekul hübriidkoosolekute läbiviimist ja elektroonilist hääletamist, kuid täiemahuliste virtuaalkoosolekute läbiviimine oli Euroopa Liidu liikmesriikides lubatud vaid juhul, kui

³⁷ Vt viide 33, art 10(1).

³⁸ OECD Principles of Corporate Governance (2004).

³⁹ Ibid, lk 34.

⁴⁰ Ibid, lk 19.

⁴¹ Ibid, lk 35.

ühingu põhikirjas sisaldus vastavasisuline säte. Näiteks Saksamaa⁴² ja Hispaania⁴³ seadusandlused lubasid täiemahuliste virtuaalkoosolekute korraldamist, kuid seda vaid juhul, kui vastav võimalus oli ette nähtud ühingu põhikirjas. Samamoodi lubas Austria⁴⁴ seadusandlus aktsionäridel üldkoosolekul osaleda ilma füüsiliselt koosolekukohta ilmumata ning elektroonilist ja posti teel hääletamist juhul, kui see oli ette nähtud äriühingu põhikirjas. Luksemburgis⁴⁵ ei olnud juba enne eriolukorda üldkoosolekute läbiviimine kohustuslik piiratud vastutusega äriühingutele, kellel ei ole üle 60 osaniku või aktsionäri (v.a põhikirja muutmise korral). Sellisel juhul sai iga osanik või aktsionär otsusele heakskiidu anda kirjalikult. Piiratud vastutusega äriühingutele Portugalis oli samuti enne kriisiolukorda lubatud täies mahus virtuaalsete koosolekute läbiviimine, kui vastupidist sätet ei ole ette nähtud äriühingu põhikirjas. Seejuures pidi äriühing tagama kommunikatsiooni turvalisuse, osalejate seisukohtade autentsuse ja registreerima koosoleku sisu ja koosolekule vahelesegajad.⁴⁶ Soome Äriseadustiku⁴⁷ kohaselt võib põhikirjas sätestada, et koosolekul võib osaleda posti, telekommunikatsiooni või muude tehniliste vahendite abil. Eeltingimus on see, et osalemisõigust ja häälte lugemise õigsust saab tuvastada tavalisel üldkoosolekul järgitavate protseduuridega võrreldaval viisil. Itaalia⁴⁸ seadusandlus on pikalt enne Covid-19 kriisi lubanud *online* üldkoosolekute korraldamist. Sellisel viisil üldkoosoleku korraldamise tingimuseks on aga see, et vähemalt kaks inimest peavad samal ajal viibima ühes kohas (üldjuhul juhatuse esimees ja koosoleku sekretär).

1.1.2 Üldkoosolekut käsitlev regulatsioon Eestis enne eriolukorda

Enne eriolukorda varieerusid Eestis elektrooniliste vahendite kasutamise võimalused sõltuvalt ühingu liigist. Mõnedele ühingute liikidele oli antud laiemad võimalused koosolekul elektrooniliseks osalemiseks ja teistele kitsamad. 2018. aastal valmis Eestis ühinguõiguse revisjon, kus on märgitud, et huvigruppide hinnangul on Eestis kehtiva regulatsiooni probleemiks koosolekute kokkukutsumise ja läbiviimise reeglite liigne rangus, keerukus, mitmekesisus ja paindumatus. Lisaks on huvigrupid näinud probleemina juriidiliste isikute

⁴² Vt viide 19, art 118 p 1, 2.

⁴³ Real Decreto Legislativo 1/2010, de 2 de julio, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Sociedades de Capital, art 182.

⁴⁴ Aktiengesetz (1965), § 102(3).

⁴⁵ Vt viide 26, art 710-17.

⁴⁶ Vt viide 27, art 377, lg 5(f), lg 6(b).

⁴⁷ Vt viide 28.

⁴⁸ Codice Civile (2020), art 2370.

liikide lõikes koosolekute kokkukutsumise jaoks sätestatud kordade, tähtaegade ja nõuete olulisi erinevusi.⁴⁹ Eesti äriseadustik nägi enne eriolukorda kõikidele ühingute liikidele otsuste vastuvõtmisel üldkoosolekul ette selged reeglid, mida tuli järgida. Lähtuma pidi ka Euroopa Liidu tasandil vastu võetud õigusaktidest, mis puudutavad üldkoosoleku korraldamist. Nendeks on varem mainitud aktsionäride õiguste direktiiv ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2017/1132⁵⁰, mis käsitleb üsna põhjalikult üldkoosolekuga seonduvat.

Enne 24. maid 2020 kehtinud reeglite kohaselt oli aktsiaseltsidele ja osaühingutele seadusega antud erinevad võimalused digitaalsete lahenduste kasutamiseks koosoleku läbiviimisel. Nimelt oli äriühingu osanike koosolekut võimalik läbi viia ilma koosolekut kokku kutsumata (ÄS § 173 lg 1). Osaühingu puhul oli ilma füüsilist koosolekut pidamata osanike otsuste vastuvõtmine mõnevõrra lihtsam kui aktsiaseltsi puhul. Nimelt oli enne 2020. aasta maikuud osaühinguid puudutavas regulatsioonis aktsionäride direktiiv sisuliselt juba üle võetud. Osaühingu osanikel oli võimalik võtta vastu otsuseid ilma koosolekut kokku kutsumata, järgides ÄS § 173 lg-des 1-4² ettenähtud protseduuri või konsensusliku kirjaliku otsusena muid formaalsusi järgimata (§ 173 lg-d 6 ja 7).⁵¹ ÄS § 170 lg 5 ja § 170¹ lg 1 nägid ette olukorra, kus vastava põhikirjalise sätte olemasolu korral sai osaühingu osanik koosoleku päevakorras olevate punktide poolt kirjalikult enne koosolekut posti teel või elektrooniliselt hääletada. Tegemist ei olnud kirjaliku hääletamisega koosolekut kokku kutsumata, vaid osaniku võimalusega osaleda koosolekul eemalt. Kui toimus otsuse vastuvõtmine koosolekut kokku kutsumata, siis pidi juhatus saatma otsuse eelnõu kõikidele osanikele määrates tähtaja, mille jooksul osanik pidi esitama otsuse osas oma seisukoha. Osanike otsus oli vastu võetud, kui selle poolt anti üle poolte osanike koosolekul esindatud häältest, kui seaduses või põhikirjas ei olnud ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet (§ 174 lg 1). Selliselt toimuva hääletuse korral oli osanikel võimalik hääletada näiteks kirja teel, aga ka e-posti vahendusel, sõltuvalt sellest, millise hääletamisprotseduuri juhatus valis.⁵² Posti teel hääletanud osanik loeti koosolekul osalevaks ja tema osaga esindatud hääled arvestati üldjuhul (ehk juhul, kui hääletati enne koosolekut avalikustatud eelnõusid) koosoleku kvoorumini hulka.⁵³ Osaühingu puhul oli võimalik veel põhikirja või juhatuse või nõukogu otsusega ette näha, et toimub koosoleku

⁴⁹ M. Käerdi jt. Ühinguõiguse revisjon. Tallinn 2018, lk 527.

⁵⁰ 14. juuni Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2017/1132 äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta – L 169/46.

⁵¹ K. Saare, U. Volens, A. Vutt, M. Vutt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud (2015), lk 197 äärenr 948.

⁵² Ibid, lk 197 äärenr 951.

⁵³ Ibid, lk 199 äärenr 961.

osaline või täielik ülekanne reaalajas Interneti vahendusel, kahesuunalise side abil või muul tehniliselt turvalisel viisil. Ülekande jälgimist ei loetud koosolekul osalemiseks (ÄS § 170¹ lg 5).

Aktsiaseltside puhul oli olukord keerulisem, kuna seadus ei näinud ette osatühinguga sarnast protseduuri koosolekut korraldamata otsuste vastuvõtmiseks. Lubatud oli posti teel ja elektrooniline hääletamine. Nimelt nägi varem kehtinud äriseadustiku § 298¹ lg 1 ja 298² lg 1 ette, et aktsiaseltsi põhikirjaga võib ette näha, et aktsionärid võivad üldkoosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid hääletada elektrooniliste vahendite abil enne üldkoosolekut või üldkoosoleku kestel, kui see on tehniliselt turvalisel viisil võimalik või edastades oma hääle posti teel kirjalikus vormis. Kvoorum ja esindatuse arvestamisel kohaldati samu põhimõtteid nagu osatühingus, st elektrooniliselt hääletanud aktsionär loeti üldkoosolekul osalevaks ja tema aktsiatega esindatud hääled arvestati üldkoosoleku kvoorum hulka ja kui üldkoosolekul hääletati vaid varem avalikustamata otsuste eelnõusid, mille kohta ei olnud aktsionär ühtegi häält edastanud, siis ei loetud aktsionäri üldkoosolekul osalevaks (ÄS § 298¹ lg 2).⁵⁴ Põhikirjaga või juhatuse või nõukogu otsusega võis ette näha, et toimub üldkoosoleku osaline või täielik ülekanne reaalajas Interneti vahendusel, kahesuunalise side abil või muul tehniliselt turvalisel viisil. Ülekande jälgimist ei loetud üldkoosolekul osalemiseks (ÄS § 298¹ lg 5).

Eesti seadusandluses olid enne eriolukorda varem mainitud aktsionäride direktiivis sätestatud põhimõtted börsiaktsiaseltsidele tagatud äriseadustiku § 290¹ lg 1 p 1-3 ja ÄS § 298¹ kaudu. Nimelt võis börsiaktsiaselts põhikirjas ette näha võimaluse, et aktsionärid saavad üldkoosolekul osaleda elektrooniliselt ehk elektrooniliste vahendite abil ilma üldkoosolekul füüsiliselt kohal viibimata. Sellise võimaluse kasutamise eelduseks on see, et tagatud on tehniline turvalisus ja häälte seostamine kindlate isikutega. See tähendab, et kui tehniliselt oli see võimalik, sai korraldada koosoleku nii, et aktsionärid olid füüsiliselt eri kohtades, kuid hääletasid koosolekul, aga hääletamine oli võimalik korraldada ka nii, et aktsionärid edastasid oma hääle elektrooniliselt enne koosolekut.⁵⁵ ÄS § 290¹ lg 1 p 1 kohaselt põhikirjaga võis ette näha, et toimub üldkoosoleku osaline või täielik ülekanne reaalajas interneti vahendusel, kahesuunalise side abil viisil, mis võimaldab aktsionäril eemalt viibides üldkoosolekut jälgida, üldkoosoleku kestel iga otsuse eelnõu osas elektrooniliselt hääletada ja üldkoosoleku juhataja määratud ajal

⁵⁴ Ibid, lk 403 äärenr 2038.

⁵⁵ Ibid, lk 403, äärenr-id 2035 ja 2037.

sõna võtta. Erinevalt osauhingust ja aktsiaseltsist loeti börsiaktsiaseltsi aktsionär seejuures koosolekul osalenuks. Seega oli börsiaktsiaseltside puhul elektrooniline hääletamine või üldkoosolekul osalemine reaalajas võimalusega sõna võtta võimalik sellisel juhul, kui see oli ette nähtud äriühingu põhikirjas. Kui äriühingu põhikirjas aga ei olnud selliseid võimalusi ette nähtud, siis tuli elektrooniliste lahenduste kasutamiseks ikkagi pidada klassikaline üldkoosolek põhikirja muutmise otsuse vastu võtmiseks.

Äriühingu nõukogudelt eeldatakse seaduse alusel eeskätt koosolekute pidamist vähemalt kord kvartalis (ÄS § 321 lg 1). Nõukogu liikmetel oli enne eriolukorda kehtinud ÄS redaktsiooni kohaselt võimalus osaleda koosolekul ja teostada oma õigusi elektrooniliste vahendite abil ilma füüsiliselt koosolekul kohal olemata, läbi reaalajas toimuva kahesuunalise side (ÄS § 321 lg 2). Selline side pidi tagama, et nõukogu liige saab koosolekut jälgida, seal sõna võtta ja hääletada. Praktikaks võiks see aset leida kas telefonikõne või videosilla vahendusel. Seega on seadusandja ka äriühingute nõukogude puhul taganud paindliku võimaluse kasutada otsuste vastuvõtmiseks tehnilisi lahendusi. Täiendavalt oli nõukogul võimalik otsuseid vastu võtta koosolekut kokku kutsumata. ÄS § 323 lg 1-6 sätestas korra sellisel viisil otsuste vastu võtmiseks. See eeldas, et põhikirjas ei ole teisiti ette nähtud ning et selline otsustuskord on nõukogu töökorras ette nähtud või sellega on nõus kõik nõukogu liikmed. Otsustamiseks edastas nõukogu esimees kõigile nõukogu liikmetele otsuse eelnõu ja määras tähtaja selle suhtes seisukoha andmiseks, hääletustulemuste kohta koostati hääletusprotokoll. Otsus loeti vastuvõetuks, kui selle poolt anti üle poole nõukogu liikmete häältest, kui seaduse või põhikirjaga ei olnud ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet. Alternatiivselt sai kõikide nõukogu liikmete nõustumise korral võtta otsuse vastu etteteatamiseta ja hääletusprotokollita. Sellisel juhul tuli otsus kõigi nõukogu liikmete poolt omakäeliselt või digitaalselt allkirjastada. Otsusesse tuli märkida nõukogu liikmete nimed ja otsuse tegemise aeg.

Korterühistutele on Eestis samuti ette nähtud iga-aastase üldkoosoleku korraldamise kohustus. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse KrtS § 41 lg 3, KrtS § 51 lg 1 näevad ette, et majandusaasta aruande kinnitab ja alanud aasta majanduskava kehtestab korteriomaniike üldkoosolek. Tuginedes Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse varem kehtinud redaktsiooni⁵⁶ 21 lg-le 1 oli võimalik korteriomaniike üldkoosolek läbi viia üldkoosolekut kokku kutsumata. Tegemist oli elektroonilise hääletamisega, kus otsuseid sai vastu võtta üldhäälteenamusega,

⁵⁶ Korteriomandi- ja korteriühistuseadus - RT I, 09.05.2017, 15.

mitte reaalajas toimuva virtuaalkoosolekuga, kus korteriühistu omanikud kutsutakse samaaegselt virtuaalruumi korteriühistuga seonduvate küsimuste arutamiseks. Seega juhul kui korteriühistu liikmed seda toetasid, oli koosolek võimalik läbi viia elektrooniliselt. Selleks pidi juhatus saatma otsuse eelnõu kõigile korteriomanikele⁵⁷, määrates ühtlasi tähtaja, mille jooksul korteriomanik peab esitama selle kohta oma seisukoha (KrtS § 21 lg 2). Otsus oli vastu võetud, kui selle poolt on antud üle poole korteriomanike häältest, kui korteriühistu põhikirjaga ei olnud ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet (KrtS § 21 lg 3). Seejärel koostas juhatus hääletustulemuste kohta protokolli ja saatis selle viivitamata korteriomanikele (KrtS § 21 lg 4). Kui korteriomanike üldkoosolek ei olnud kvooruminõude täitmata jätmise tõttu otsustusvõimeline, siis pidi juhatus kahe kuni kümne päeva pärast kokku kutsuma sama päevakorraga uue üldkoosoleku, mis on otsustusvõimeline osalejate arvust sõltumata (KrtS § 23 lg-d 1-2). Sellist võimalust sai kasutada ainult sellisel juhul, kui koosolek oli juba varem kokku kutsutud. Kui piisavalt palju korteriomanikke ei olnud elektrooniliste vahendite kasutamisele nõus, siis tuli korteriomanike üldkoosolek ikkagi kokku kutsuda. Juhul kui ühistu põhikirjas sisaldus säte, et koosoleku kokku kutsumiseks peavad kõik korteriühistu liikmed poolt olema, siis tuli järgida põhikirjas sätestatud. Kui korteriühistu põhikirjas oli näiteks säte, et korteriühistu otsus on vastu võetud, kui selle poolt hääletasid kõik korteriomanikud, siis ei saanud virtuaalkoosolekut pidada. Variant oli põhikirja muuta, piirav säte välja võtta ja asendada see seaduses sätestatud reegluga, et otsus on vastu võetud, kui selle poolt on antud üle poole korteriomanike häältest. See aga võis samuti osutada keeruliseks, sest põhikirja muutmise otsustatakse üldkoosolekul ja selle poolt peab hääletama vähemalt 2/3 liikmetest (KrtS § 20 lg 1, MTÜS § 23 lg 1, § 19 lg 1 p 1).

Mittetulundusühingute seaduse varem kehtinud redaktsiooni⁵⁸ kohaselt oli otsus võimalik vastu võtta ilma koosolekut kokku kutsumata, kui otsuse poolt hääletavad kirjalikult kõik mittetulundusühingu liikmed (MTÜS § 22 lg 3). MTÜS § 21 lg 6 kehtestas nõude üldkoosolekul osalevate liikmete nimekirja koostamiseks ning nimekirjale pidid kõik üldkoosolekust osa võtnud liikmed omakäeliselt alla kirjutama. Selline nõue puudus teistel juriidilise isiku liikidel. Näiteks osaühingute ja aktsiaseltside koosolekul osalejate nimekirjale peab seaduse kohaselt alla kirjutama vaid sellel füüsiliselt osalenud isikud (ÄS § 297 lg 3, § 171 lg 4). Nõue tegi mittetulundusühingutes elektrooniliste vahendite abil koosoleku

⁵⁷ Erinevalt teistest ühingu liikidest ei ole siin otsuse eelnõule sätestatud kirjalikku taasesitamist võimaldava vormi nõuet.

⁵⁸ Mittetulundusühingute seadus – RT I, 19.03.2019, 24.

läbiviimise veelgi raskemaks. Samuti nägi mittetulundusühingute varem kehtinud redaktsioon ette, et koosolekust osavõtjate nimekiri koos igapähe allkirjaga on protokollis lahutamatuks lisaks (MTÜS § 21 lg 6 ls 6). Hiljem vastuvõetud Tsiviilseadustiku muutmise ja teiste seaduste muutmise seaduse seletuskirjas on märgitud, et selline regulatsioon oli ebamõistlik, sest sundis osalejate nimekirja originaali saatma ka registripidajale, kui otsus oli registrisse kande tegemise aluseks.⁵⁹

Sihtasutustele kehtisid samasugused reeglid, mis mittetulundusühingutele ja korteriühistutele. Sihtasutuste nõukogud peavad koosoleku korraldama vähemalt kord aastas (SAS § 29 lg 1). Otsuseid oli võimalik vastu võtta elektrooniliselt hääletades koosolekut kokku kutsumata. Sihtasutuste seaduse varem kehtinud redaktsiooni⁶⁰ § 30 lg 2 kohaselt võis nõukogu teha otsuse koosolekut kokku kutsumata, kui otsuse poolt hääletavad kirjalikult kõik nõukogu liikmed, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti. Tulundusühistud pidid samuti üldkoosoleku korraldama kord aastas (TÜS § 40 lg 2). Tulundusühistuseaduse varem kehtinud redaktsiooni⁶¹ § 53 kohaselt sai otsuse vastu võtta üldkoosolekut kokku kutsumata, kui põhikiri ei näinud ette teisiti, järgides ariseadustiku sätteid, mis puudutasid osaühingus otsuste vastuvõtmist koosolekut kokku kutsumata. Sellisel viisil sai üldkoosolekuid pidada vaid juhul, kui ühistul on üle 200 liikme või enamus liikmetest on ühistud.

Seega olid varem kehtinud ühinguõiguslikud regulatsioonid elektrooniliste vahendite kasutamise osas ühingupõhised ning ühtset lahendust ei eksisteerinud. Aktsionäride õiguste direktiivis sisalduvad põhimõtted olid ellu viidud nii osaühingutes kui ka börsiaktiiaseltsides. Nendele ühingutele olid antud ulatuslikumad võimalused elektrooniliste vahendite kasutamiseks üldkoosoleku läbiviimisel, kuid siiski oli see võimalik vaid põhikirjalise sätte olemasolul. Kõige piiravamad reeglid elektrooniliste vahendite kasutamise osas olid sätestatud korteriühistutele, mittetulundusühingutele, tulundusühistutele ja sihtasutustele. Otsuse vastuvõtmine ilma koosolekut kokku kutsumata ehk elektrooniline hääletamine võis kehtinud reeglite tõttu osutada ühingute jaoks keeruliseks. Kehtinud äriseadustiku üks peamisi puudujääke oli ka see, et osanike koosolekuid ja üldkoosolekuid ei olnud tervikuna võimalik elektrooniliste vahendite abil läbi viia. See tähendas, et alati pidi füüsiliselt koosolekul kohal

⁵⁹ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu seletuskiri, lk 5.

⁶⁰ Sihtasutuste seadus – RT I, 09.05.2017, 34.

⁶¹ Tulundusühistuseadus – RT I, 20.04.2017, 22.

olema vähemalt koosoleku juhataja, protokollija ning teatud juhtudel notar. Aktsiaseltsides ja osühingutes oli küll lubatud elektrooniline hääletamine, kuid samuti ainult põhikirjalise sätte olemasolul.

1.2 Eriolukorra regulatsioonid üldkoosoleku digitaliseerimiseks

1.2.1 Eriolukorra regulatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikide tasandil

Kuna valdava osa Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandlus lubas enne eriolukorda vaid üldkoosolekutel osalemist isiklikult, siis eriolukorra regulatsiooni puudumisel olid ühingud eriolukorra alguses liikumis- ja kogunemispirangutest hoolimata kooskõlas kehtiva seadusandlusega sunnitud otsuste vastuvõtmiseks organiseerima koosolekuid, kus aktsionärid või osanikud pidid viibima füüsiliselt kohapeal. Kuna viiruse leviku tingimustes olid riigid kehtestanud nõude kogunemiste vältimiseks ja eelistatud olid vaid pereliikmete vahelised kogunemised, siis ilmselgelt oli selline olukord vastuvõetamatu ning vajas uut regulatsiooni. Euroopa Liidu liikmesriikide kriisiregulatsioonid nägid ette, et aktsionärid ei pea koosolekutel osalema isiklikult. Virtuaalkoosolekuid käsitlevas õiguskirjanduses on toodud välja, et isikliku osavõtu välistamise regulatsioon oligi valdava osa Euroopa Liidu liikmesriikide ühinguõiguse kriisiregulatsiooni põhisisuks, ehkki riikide seadused erinevad sätestatud üksikasjade osas.⁶² Käesolevas peatükis on esitatud võrdlev ülevaate kriisiregulatsioonidest ehk ühinguõigusega seotud muudatustest nii Euroopa Liidu tasandil kui ka Eesti tasandil.

Austrias on Covid-19 19. veebruari 2020 ühinguõiguse õigusliku regulatsiooni määruse⁶³ artikli 2 kohaselt alates 2020. aasta kevadest lubatud ühingus nii iga-aastase kui ka erakorralise üldkoosoleku korraldamine video teel. Kusjuures seadus sätestab ka seda, et kui mõnel, kuid mitte rohkem kui pooltel osalejatest pole tehnilisi vahendeid videoühenduse loomiseks või kui nad ei saa või ei taha neid vahendeid kasutada, siis võib koosolekust osa võtta ainult audio (näiteks telefoni) vahendusel. Need on üldised sätted, mis kehtivad kõikidele ühingutele. Sama määruse artikkel 3 sisaldab aktsiaseltsidele kohalduvat regulatsiooni. Artikli 3 kohaselt aktsiaseltsi üldkoosoleku virtuaalseks pidamiseks piisab ka sellest, kui on võimalus osaleda

⁶² Zetzsche, Dirk A., The COVID-19-Crisis and Company Law – Towards Virtual Shareholder meetings. 15.06.2020. Lk 17.

⁶³ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Gesellschaftsrechtliche COVID-19-Verordnung, Fassung vom 19.02.2021.

koosolekul mis tahes kohas akustilise ja optilise ühenduse abil reaajas, kusjuures aktsionär peab saama jälgida koosoleku kulgu, samas peab tal olema võimalus koosoleku ajal sõna võtta ja hääletada. Koosoleku ajal saab sõnavõtutaotluste esitamiseks (küsimused ja resolutsioonid) määrata ajapiirangud. Lisaks virtuaalkoosoleku korraldamisele saab koosolekut ka üle kanda ja/või hääletada kirja teel, isegi kui selliseid võimalusi ei ole äriühingu põhikirjas ette nähtud.⁶⁴

Prantsusmaa juriidilistel isikutel on vastavalt 25. märtsil 2020 välja antud määrusele nr 2020-321⁶⁵ lubatud üldkoosolekutel osaleda ka audio-videosilla vahendusel juhul, kui koosolek peaks toimuma kohas, millele on kohaldatud kollektiivsete kogunemiste piirangut ajal, mil koosolek peaks aset leidma. Sellist võimalust saab kasutada ka juhul, kui ühingu põhikiri ei ole vastavat võimalust ette näinud. Kõiki osalejaid, kellel on õigus üldkoosolekul osaleda, peab koosoleku toimumise ajast ja enda õiguste realiseerimise tingimustest efektiivselt informeerima. Kui telefoni või audio-video konverentsi teel koosolekul osalejate isiku tuvastamine on võimalik, siis loetakse nad koosolekul osalenuks kvoorumi ja hääletenamuse tuvastamisel. 10. aprilli 2020 määrusega nr 2020-418⁶⁶ avati mõningaid määruse nr 2020-321 sätteid. Näiteks on selle määruse artiklis 8-1 märgitud, et kui koosoleku kokkukutsumiseks pädev organ otsustab, et koosolek peetakse ilma osanike, aktsionäride või liikmete füüsilise osavõtuta, siis täpsustatakse otsuses sellise otsuse aluseks olevad õiguslikud alused ja faktilised kaalutlused.

Saksamaal 27. märtsil 2020 jõustunud kriisiregulatsiooni kohaselt saab aktsiaseltsi üldkoosolekut pidada täiemahulise virtuaalkoosolekuna isegi kui seda võimalust ei ole sätestatud äriühingu põhikirjas, kuid siiski on vajalik nõukogu nõusolek. Kõikidel aktsionäridel peab olema võimalik reaajas koosoleku ülekannet jälgida, peab olema tagatud kaughääletamise võimalus (kas posti teel hääletamine, veebipõhine hääletamine või muu elektroonilise hääletamise viis), samuti peab aktsionäridele olema tagatud võimalus küsida küsimusi läbi elektrooniliste vahendite ning võimalus avaldada eriarvamust notari või koosolekul äriühingu sekretärina tegutseva nõukogu esimehe resolutsiooni osas. Juhatus, nõukogu esimees ja notar peavad füüsiliselt koosolekukohta kokku tulema.⁶⁷

⁶⁴ Ibid, § 2-3.

⁶⁵ Ordonnance n° 2020-321 du 25 mars 2020, art 4-5.

⁶⁶ Décret n° 2020-418 du 10 avril 2020.

⁶⁷ Gesetz zur Abmilderung der Folgen der COVID-19-Pandemie im Zivil-, Insolvenz- und Strafverfahrensrecht. 27.03.2020, art 2, § 1-7.

Vastavalt Iirimaa 1. augusti 2020 seaduse⁶⁸ artiklile 174A isikute liikumise ja kogunemise ning Covid-19 leviku tõkestamiseks, piiramiseks ja minimeerimiseks või aeglustamiseks kehtestati uued reeglid elektroonilise koosoleku pidamiseks. Enam ei pidanud ühingu üldkoosolekut pidama füüsilises kohas ja võisid koosoleku täielikult või osaliselt läbi viia elektroonilise sidetehnoloogia abil, kui kõigil osalejatel on võimalus koosolekust osa võtta vastavalt seadusest sätestatule. Nimetatud määruse artikkel 174A lõiked 5-14 sätestavad reeglid sellisel viisil koosoleku korraldamiseks. Määruse kohaselt võib ühing lubada koosolekul sidetehnoloogia abil osalemist ning elektroonilist hääletamist enne koosolekut või koosoleku ajal. Reegel ei nõua, et aktsionär, osanik või liige viibiks füüsiliselt koosolekukohas ega volitatud isikut koosolekukohas. Kasutades elektroonilist sidetehnoloogiat koosoleku läbiviimisel, võib ühingu juhatus elektroonilistele vahenditele esitada vaid selliseid nõudeid, mis on seotud osalejate identifitseerimisega ning vajalikud elektroonilise sidetehnoloogia turvalisuse tagamiseks. Ühingu juhatus peab osalejaid sellistest nõuetest enne koosolekut teavitama. Seaduses on sätestatud ka nõuded, mida elektrooniliste vahendite kasutamine peab tagama. Nendeks on elektroonilise side turvalisus, andmete korruptsiooni ja volitamata isikute juurdepääsu ohu minimeerimine.⁶⁹

Itaalias saab üldkoosolekut pidada täiemahulise virtuaalkoosolekuna juhul kui osanikel, aktsionäridel või liikmetel on võimalus koosolekul osaleda telekommunikatsiooni vahendusel. Vastavalt kriisiolukorra seadusandlusele võib seda teha ka kaldudes kõrvale põhikirjas sätestatust. Osanikud, aktsionärid või liikmed saavad üldkoosolekul hääletada elektrooniliste vahendite abil. Täiemahulist virtuaalkoosolekut saab läbi viia juhul kui on tagatud aktsionäride, osanike või liikmete osavõtt ja hääletamise õigused. Seejuures erinevalt kriisieelsest regulatsioonist, juhatuse esimees ja koosoleku sekretär ei pea viibima samas kohas. Itaalia seadusandlus annab ka võimaluse, et kõikide osanike, aktsionäride või liikmete õigusi teostab üks määratud esindaja. Samuti võivad piiratud vastutusega äriühingud põhikirjast kõrvale kaldudes hääletada kirjaliku konsultatsiooni või kirjaliku nõusoleku kaudu.⁷⁰

⁶⁸ Companies (Miscellaneous Provisions) (Covid-19) Act (01.08.2020).

⁶⁹ Ibid, art 174A lg 6-9.

⁷⁰ DECREE-LAW No. 18 of 17 March 2020, Measures to strengthen the National Health Service and economic support for families, workers and businesses related to the COVID-19 epidemiological emergency, art 106 p 2-3.

Luksemburgis on 20. märtsi 2020 määrusega ⁷¹ samuti lubatud täiemahuliste virtuaalkoosolekute pidamine nõudega, et osanikele, aktsionäridele ja liikmetele on tagatud võimalus koosolekul osaleda ja oma õigusi teostada läbi posti teel hääletamise, läbi elektroonilise hääletamise või läbi videokonverentsi või muu telekommunikatsiooni vahendi ning nende isikut on võimalik tuvastada. Selline õigus on jällegi ühingutel olemas hoolimata põhikirjas toodud vastupidistest sätetest. Samuti on osanikel, aktsionäridel või liikmetel koosolekul võimalik hääletada kirjalikult või elektrooniliselt tingimusel, et resolutsioonide täistekst on avaldatud või neile edastatud. Seaduse kohaselt loetakse sellisel viisil koosoleku läbiviimisel kvooruminõue täidetuks.⁷² Seega virtuaalkoosoleku toimumise otsustab juhatus juhul kui kõik aktsionärid on võimalik virtuaalkoosolekule kaasata. Lisaks anti juhatusel õigus vabalt otsustada hääletamise viis jättes kõrvale mistahes põhikirja sätteid. Uuenenud meetmed kehtivad kõikidele äriühingutele, mille koosolekud olid kokku kutsutud üheksa kuud peale eelmise majandusaasta lõppu.

Madalmaade kriisiregulatsiooni kohaselt võis ühingu juhatus otsustada, et aktsionärid, osanikud või liikmed ei pea koosolekul füüsiliselt osalema juhul kui osanikud, aktsionärid või liikmed saavad üldkoosolekut jälgida elektrooniliselt ning neile anti 72 tundi enne üldkoosolekut võimalus küsida küsimusi kirjalikult või elektrooniliselt koosoleku kokkukutsumise teates nimetatud teemade kohta. Reeglid nägid ette, et küsimustele vastatakse hiljemalt koosoleku ajal ja vastused postitatakse äriühingu veebisaidile või tehakse osanikele, aktsionäridele ja liikmetele kättesaadavaks elektrooniliste sidevahendite kaudu. Juhatus teeb kõik endast oleneva, et täiendavaid küsimusi saaks koosoleku ajal elektrooniliselt või muul viisil esitada, välja arvatud juhul, kui seda ei saa mõistlikult nõuda, arvestades asjaolusid.⁷³

⁷¹ Règlement grand-ducal du 20 mars 2020 portant introduction de mesures concernant la tenue de réunions dans les sociétés et dans les autres personnes morales (20.03.2020).

⁷² Ibid, art 1(1).

⁷³ Wet van 22 april 2020, houdende tijdelijke voorzieningen op het terrein van het Ministerie van Justitie en Veiligheid in verband met de uitbraak van COVID-19 (Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid), art 6 lg 1-3.

Tabel 1 – Seadusemuudatused virtuaalkoosolekute lubamiseks Euroopa Liidu liikmesriikide aktsiaseltsides

Riik	Seaduse muudatus/kehtivuse lõpp
Austria	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastava sätet ei ole ⁷⁴ /seadus kehtib
Belgia	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁷⁵ /seadus kehtis kuni 30.06.2020
Bulgaaria	Seadust ei muudetud
Eesti	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁷⁶ /seadus kehtib
Hispaania	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁷⁷ /seadus kehtis kuni 31.12.2020
Iirimaa	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulised virtuaalkoosolekud ⁷⁸ /seadus kehtib kuni 09.06.2021
Itaalia	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁷⁹ /seadus kehtib kuni 31.07.2021
Kreeka	Kriisiregulatsiooniga lubatud täiemahulised virtuaalkoosolekud ⁸⁰ /seadus kehtib kuni 28.02.2021
Küpros	Seadust ei muudetud
Leedu	Seadust ei muudetud
Luksemburg	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁸¹ /seadus kehtib kuni 30.06.2021

⁷⁴ Vt viide 63.

⁷⁵ 9 Avril 2020. Arrêté royal n° 4 portant des dispositions diverses en matière de copropriété et de droit des sociétés et des associations dans le cadre de la lutte contre la pandémie Covid-19, art 6.

⁷⁶ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) – RT I, 23.05.2020, 2. § 6 p 1-19.

⁷⁷ Real Decreto-ley 8/2020, de 17 de marzo, de medidas urgentes extraordinarias para hacer frente al impacto económico y social del COVID-19, art 40(1).

⁷⁸ Companies (Miscellaneous Provisions) (Covid-19) Act 2020, art 174A(5).

⁷⁹ Vt viide 70.

⁸⁰ Νόμος v. ΠΝII20.03.2020/2020, art 33(2).

⁸¹ Loi du 23 septembre 2020 portant des mesures concernant la tenue de réunions dans les sociétés et dans les autres personnes morales. 23.09.2020, art 1(1).

Läti	Kriisiregulatsiooniga lubatud täiemahulised virtuaalkoosolekud ⁸² /seadus kehtib
Madalmaad	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁸³ /seadus kehtib
Malta	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁸⁴ /seadus kehtib
Poola	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut, v.a juhul kui põhikirjas sisaldub seda välistav sätte ⁸⁵ /seadus kehtib
Portugal	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁸⁶ /seadus kehtib
Prantsusmaa	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁸⁷ /seadus kehtib kuni 31.07.2021
Rootsi	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁸⁸ /seadus kehtib
Rumeenia	Kriisiregulatsiooniga lubatud täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁸⁹ /seadus kehtib
Saksamaa	Kriisiregulatsiooniga lubatud täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁹⁰ /seadus kehti kuni 2021.a lõpuni
Slovakkia	Kriisiregulatsiooniga lubatud täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁹¹ /seadus kehtib
Sloveenia	Seadust ei muudetud

⁸² Covid-19 infektsijas izplatības seku pārvarēšanas likums. 10.06.2020, art 37(1).

⁸³ Vt viide 73.

⁸⁴ Legal notice 288 of 2020, art 5(1).

⁸⁵ Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, art 27(1).

⁸⁶ Lei n.º 1-A/2020. 19.03.2020, art 5(1).

Seadus sisaldab sätet, mis lubab koosolekul osalemist telemaatiliste vahendite abil ja kuigi selgesõnalist viidet äriühingute üldkoosolekutele ei ole, võib seda sätet siiski tõlgendada nii, et ka äriühingu üldkoosolekutel telemaatiliste vahendite abil on lubatud isegi siis, kui vastavat sätet äriühingu põhikirjas ei sisaldu.

⁸⁷ Vt viide 65.

⁸⁸ Lag (2020:198) om tillfälliga undantag för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor, 03.04.2020, § 14.

⁸⁹ ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 62 din 7 mai 2020, art 3 p 1.

⁹⁰ Vt viide 67.

⁹¹ Zakon z 25. marca 2020 o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, § 5(1).

Soome	Täiemahulised virtuaalkoosolekud lubati ka börsil noteeritud äriühingutele, isegi kui vastav põhikirjaline säte puudub ⁹² /seadus kehtis kuni 30.09.2020
Taani	Kriisiregulatsiooniga lubati täiemahulist virtuaalkoosolekut ka juhul, kui äriühingu põhikirjas vastavat sätet ei ole ⁹³ /seadus kehtib
Tšehhi	Seadust ei muudetud
Ungari	Seadust ei muudetud

Euroopa Liidu liikmesriikide eriolukorra seadusandlus elektrooniliste üldkoosolekute lubamiseks aktsiaseltsides oli riigiti arusaadavalt sarnane ja üheselt mõistetav. 26st riigist 20 uuendasid oma seadusandlust osas, mis puudutab koosolekul elektrooniliste vahendite abil osalemist. Kui varasemalt oli lubatud täiemahulise virtuaalkoosoleku pidamine vaid sellisel juhul, kui äriühingu põhikirjas sisaldus vastavasisuline säte, siis uue regulatsiooni kohaselt oli enamikes liikmesriikides virtuaalkoosoleku korraldamine lubatud ka ilma vastava säteta. Kuna kõikide äriühingute põhikirjas ei sisaldu piisavalt laialdaselt avatud elektrooniliste vahendite kasutamise võimalusi, siis liikmesriikide poolt kehtestatud meetmed asendasid äriühingute põhikirjas sätestatu, mis omakorda võttis aktsionäridelt õiguse võtta õiguslikke meetmeid seoses mis tahes põhikirja rikkumisega.

26st riigist kuus jätsid seaduse selles osas muutmata. Nendeks riikideks olid Bulgaaria, Küpros, Leedu, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari. Bulgaarias võib endiselt virtuaalkoosolekuid korraldada vaid siis, kui selles on kokku lepitud põhikirjas või kui kõik aktsionärid on andnud selleks nõusoleku koosoleku protokollis. Küprosel võib üldkoosoleku asemel otsuseid vastu võtta kirjalikult hääletades ning selline võimalus peab olema ette nähtud äriühingu põhikirjas. Sarnased sätted võib leida ka Leedu, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari ühinguõigusest. Seega Küprosel, Ungaris, Sloveenias ja Leedus ei võimaldatud aktsiaseltsidele 2020. aasta korralise üldkoosoleku korraldamisel mitte mingisuguseid leevendusmeetmeid, sest need riigid ei pikendanud ka koosoleku pidamise tähtaega. Ometi on kõikide nende riikide ühinguõiguses

⁹² Laki väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaista, asunto-osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista Covid-19 epidemian leviämisen rajoittamiseksi, art 2.

⁹³ BEK nr 1379 af 17/09/2020, § 8a.

sätetatud kohustuslik iga-aastase üldkoosoleku nõue ja ka teatavad piirangud täiemahulise virtuaalkoosoleku võimaluse kasutamisele.

1.2.2 Eriolukorra regulatsioonid Eesti tasandil

Eriolukorrast tingituna võeti 2020. aasta kevadel Eestis vastu seadusemuudatused, mis lihtsustavad oluliselt ühingus koosolekute läbiviimist ning otsuste vastuvõtmist. 24. mail 2020 jõustus Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus, millega laiendati elektrooniliste võimaluste kasutamist koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel. Eelnõu seletuskirja kohaselt oli muudatuste eesmärk oli võimaldada kõigi juriidiliste isikute koosolekul osalemist elektrooniliste vahendite abil ning otsuseid vastu võtta ilma füüsilist koosolekut pidamata.⁹⁴ Muuhulgas muudeti Tsiviilseadustiku üldosa seaduse, Mittetulundusühingute seaduse, Sihtasutuste seaduse⁹⁵, Mittetulundusühingute seaduse, ja Äriseadustiku vastavaid sätteid. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas⁹⁶ on märgitud, et eriti teravalt kerkis kriisi ajal esile probleem, et praktiliselt puuduvad elektroonilised võimalused mittetulundusühingutel, tulundusühistutel, sihtasutustel ja korteriühistutel. Muudatustest tulenevalt ei pea enam osaühingud, aktsiaseltsid, korteriühistud, sihtasutused, tulundusühistud ja mittetulundusühingu otsuseid vastu võtma füüsilisi koosolekuid pidades, vaid selle asemel võib kasutada ka elektroonilisi vahendeid.

Tsiviilseadustiku üldosa seadust täiendati §-ga 33¹, mille lg 1 sätestab järgmist: „*juriidilise isiku organi liige võib organi koosolekul osaleda ja teostada oma õigusi elektrooniliste vahendite abil ilma koosolekul füüsiliselt kohal olemata, reaalajas toimuva kahesuunalise side abil või muul sellesarnasel elektroonilisel viisil, mis võimaldab organi liikmel eemal viibides koosolekut jälgida ja sõna võtta ning otsuste vastuvõtmisel hääletada, kui seaduse või juriidilise isiku põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti.*“ Tegemist on üldise sättega, mis loob kõikidele juriidilistele isikutele ühesugused võimalused koosoleku korraldamiseks elektrooniliste vahendite kasutamisel. Sama paragrahvi lg 2 kohaselt kohaldatakse elektrooniliste vahendite abil peetavale koosolekule vastava organi koosoleku otsuse kohta sätestatut. Seega on alates 2020. aasta maikuust võimalik kõikide juriidiliste isikute organite koosolekutel reaalajas. Seejuures peab siiski silmas pidama seadusest tulenevaid nõuded koosoleku kokkukutsumise,

⁹⁴ Vt viide 59, p 1.1.

⁹⁵ Sihtasutuste seadus – RT I, 04.01.2021, 40

⁹⁶ Vt viide 59.

protokollimise ja esindusõiguse osas. Kuna eriolukorras jäid muud üldkoosolekut puudutavad regulatsioonid samaks, siis oli tegemist justkui tavapärase koosolekuga, mis oli üle viidud virtuaalsele platvormile. Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et sellise sätte lisamine seadusesse ei tähenda siiski seda, et erinevaid koosolekuid saaks pidada ühesugusel viisil või võimaldada ühesugust elektrooniliste vahendite kaudu koosolekul osalemist. Virtuaalkoosoleku korraldamiseks ei ole enam vaja sellekohast sätet põhikirjas, küll aga võib elektrooniliste vahendite kaudu koosolekul osalemise põhikirjaga välistada.⁹⁷ Kuna varem kehtinud regulatsioonid võimaldasid osadele ühingu liikidele rohkem võimalusi ja teistele vähem, siis lisaks üldise elektroonilisi koosolekuid lubava sätte kehtestamisele parandati seadusega eraldi ka erinevate ühingu liikide regulatsioonides esinevaid kitsaskohti.

Mittetulundusühingute seadusesse viidi sisse muudatus, millega ei ole enam vajalik koosolekul osalejate nimekirja omakäeline allkirjastamine kõigi osalejate poolt. Nimekirja peavad allkirjastama ainult füüsiliselt koosolekul osalejad (MTÜS § 21 lg 3¹). Koosolekul osalejate nimekiri ei ole enam seotud koosoleku protokolliga. See tähendab, et protokollile lisataval nimekirjal ei pea enam olema kõikide koosolekust osa võtnud liikmete allkiri. Elektrooniliste vahendite kaudu osalejate kohta saab koosoleku juhataja teha märke ning allkirja andmine ei ole sellisel juhul vajalik. Muudatusega kaob ka kohustus omakäeliselt allkirjastatud osalejate nimekiri registripidajale esitada. Samuti täpsustati seda, millised andmed peavad olema nimekirjas märgitud – üldkoosolekul osalevate liikmete nimed, häälte arv, osalemise viis, liikme esindaja nimi. Nimekirjale kirjutavad alla koosoleku juhataja ja protokollija, samuti iga üldkoosolekul füüsiliselt kohal olev liige või liikme esindaja. MTÜ-sse viidi sisse § 22¹, mis annab mittetulundusühingute liikmetele võimaluse otsuseid vastu võtta üldkoosolekut kokku kutsumata, kui mittetulundusühingu põhikiri ei näe ette teisiti. Tegemist on sisuliselt sarnase regulatsiooniga, mis kehtis osahinguga ja aktsiaseltsi nõukogu koosolekule enne eriolukorda. Selleks, et otsust vastu võtta ilma koosolekut kokku kutsumata, peab mittetulundusühingu juhatus saama otsuse eelnõu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõikidele liikmetele, määrates liikmetele seisukoha andmiseks vähemalt seitsmepäevalise tähtaja. Kui mittetulundusühingu põhikirjas on ette nähtud häälte arv, mis on vajalik, et üldkoosolek otsustusvõimeline, kohaldatakse seda ka otsuse tegemisele koosolekut kokku kutsumata. (MTÜS § 22¹ lg 2). Alternatiivselt saab otsuse vastu võtta ilma MTÜS § 22¹ lõigetes 2-4 sätestatud korda järgimata, kui kõik liikmed on otsusega nõus ja allkirjastavad selle (MTÜS §

⁹⁷ Ibid, p 3.

22¹ lg 5). Sellega ühtlustati MTÜ-de regulatsioon OÜ-de ja KÜ-de eriolukorra eelsete regulatsioonidega. Samuti lisati MTÜS-sse § 111⁷, mis sätestab häälteenamuse nõude otsuse vastuvõtmisel ilma koosolekut kokku kutsumata. Nimelt kui mittetulundusühingu põhikirjas on ette nähtud otsuse vastuvõtmiseks koosolekut kokku kutsumata kõikide liikmete nõusolek, siis võivad liikmed kuni 2020. aasta 31. oktoobrini sellisel viisil otsuseid teha. Otsus loetakse vastuvõetuks MTÜS § 22 lg 3 kohaselt siis, kui otsuse poolt hääletavad kirjalikult kõik mittetulundusühingu liikmed. Seadusega eraldi MTÜS-sse elektroonilise koosoleku korraldamise võimalust ei lisatud, kuid see tuleneb TsÜS-i lisatud üldsättest, mis lubab elektrooniliste vahendite abil koosolekul osalemist juhul, kui põhikirjas ei ole ette nähtud teisiti.

Korteriomandi- ja korteriühituseaduse § 21 lõikeid 2 ja 3, mis puudutasid otsuste vastuvõtmist koosolekut kokku kutsumata, muudeti ja asendati samasuguse regulatsiooniga, nagu oli lisatud MTÜS-sse. Muudatusega ühtlustati KrtS-i regulatsiooni teiste ühingu liikide regulatsioonidega muuhulgas ka selliselt, et korteriomanikele saadetav otsuse eelnõu peab olema kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja korteriomanikud peavad oma seisukohad esitama samuti kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (KrtS § 21 lg 2). Samuti lisati viide Mittetulundusühingute seadusesse lisatud § 21 lg 3¹-le. Kui varasema KrtS-i kohaselt loeti otsus vastuvõetuks, kui selle poolt oli antud üle poolte korteriomanike häälest, siis nüüd asendati KrtS § 21 lg 3 sõnastust selliselt, et otsus loetakse vastuvõetuks siis, kui selle poolt on üle poolte antud häälest, kui põhikirjaga ei ole sätestatud suurema häälteenamuse nõuet. KrtS-sse lisati ka rakendussäte, mille kohaselt kui otsuse eelnõu oli korteriomanikele saadetud enne muudatuste jõustumist, siis kohaldatakse otsuse tegemisele tingimusi, mis kehtisid eelnõu saatmise ajal (KrtS § 72¹). Elektrooniliste vahendite kasutamiseks üldkoosolekul tuleb korteriühitustel jällegi lähtuda TsÜS-i lisatud üldisest sättest.

Varem oli sihtasutustes otsus võimalik vastu võtta ilma koosolekut korraldamata ainult sellisel juhul, kui otsuse poolt hääletavad kõik nõukogu liikmed ja kui põhikirjas ei ole ette nähtud teisiti. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega võimaldati sihtasutustele otsuseid vastu võtta ilma nõukogu koosolekut kokku kutsumata, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti (SAS § 29¹ lg 1). Otsuste vastuvõtmisele ilma koosolekut korraldamata nähti ette täpselt samasugune regulatsioon nagu oli sätestatud osaühingutele enne eriolukorda. Muuhulgas loetakse alates 2020 maikuust koosolekut korraldamata nõukogu vastuvõetuks, kui selle poolt on üle poole nõukogu liikmetest, kui seaduses või põhikirjas ei ole sätestatud suurema häälteenamuse nõuet (SAS § 30 lg 2). Eelnõu seletuskirja kohaselt on selle muudatuse

eesmärgiks sätestada otsuse vastuvõtmiseks vajalik häälteenamuse nõue juhuks, kui nõukogu otsus võetakse vastu koosolekut kokku kutsumata.⁹⁸

Tulundusühistuseaduses muudeti § 53 esimest ja teist lauset. Sisuliselt jäi säte samaks, st tulundusühistu liikmetel on endiselt õigus teha otsuseid üldkoosolekut kokku kutsumata, kui tulundusühistu põhikiri ei näe ette teisiti, kuid kaotati sättes sisalduv nõue selle kohta, et sellisel viisil otsuste vastuvõtmine on lubatud vaid juhul, kui ühistul on üle 200 liikme või enamus liikmetest on ühistud. Seega võib tulundusühistus alates 2020. aasta maikuust otsuseid vastu võtta ilma koosolekut pidamata olenemata ühistu liikmete arvust. Selline muudatus oli igati mõistlik, sest tulundusühistutele sätestatud nõue teatud arvu ühistu liikmete olemasolu kohta oli võrreldes teiste ühingu liikidega liigselt piirav ja põhjendamatu.

Äriseadustikku sisse viidud muudatustega kaotati osaühingute puhul enne koosolekut hääletamise regulatsiooni puhul selle vormipõhisus. ÄS § 170 lg 5 sõnastust muudeti selliselt, et nüüd saab enne koosolekut hääle edastada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Muudatusega ühtlustati osaühingu ja aktsiaseltsi enne koosolekut hääletamise regulatsioon. Enne koosolekut saab hääletada ilma vastava põhikirjalise säteta, sest muudatuse kohaselt saab muudatust põhikirjaga vaid välistada ning enne koosolekut hääletamiseks ei ole enam vaja eraldi põhikirjalist sätet. Äriseadustiku § 170¹, mis reguleeris elektrooniliste vahendite abil enne üldkoosolekut või üldkoosoleku kestel hääletamist, muudeti TsüS § 33¹-le viitavaks sätteks, st elektroonilise hääletamise regulatsioon asendati üldise elektrooniliste vahendite abil koosolekul osalemise regulatsiooniga. Kuna TsüS-i sisse viidud võimalus koosolekul elektrooniliste vahendite abil osaleda hõlmab ka elektroonilist hääletust, siis polnud äriseadustikku elektroonilise hääletamise kohta enam eraldi regulatsiooni vaja. Seega tunnistati ÄS § 170¹ lg-d 2-5 kehtetuks. Samuti kaotati otsuse kehtetuks tunnistamisel vastuväite protokollimise nõue osanikule, kes andis oma hääle enne koosolekut (ÄS § 178 lg 3 ls 3).

TsüS-i sisse viidud eriregulatsiooni tõttu kadus vajadus börsiaktsiaseltside koosolekul elektroonilist osalemist äriseadustikus eraldi reguleerida. Muudatusega kaotati ära ÄS § 290¹ ja asendati viitega TsüS 33¹-s sisalduvale üldregulatsioonile. Samal põhjusel muudeti aktsiaseltsidele kohaldunud enne koosolekut elektroonilise hääletamise regulatsiooni, mis sisaldas ÄS §-s 298¹. Elektroonilise hääletamise säte sõnastati ümber elektrooniliseks osalemiseks koosolekul koos viitega TsüS §-le 33¹. ÄS § 298¹ lõiked 2-5, mis sisaldasid

⁹⁸ Vt viide 59, lk 7.

elektroonilise hääletamise korda ja koosolekul reaalses kahesuunalise side abil, tunnistati samuti kehtetuks. ÄS § 290¹ lg 2, mis sisaldas viidet elektroonilise hääletamise regulatsioonile, tunnistati kehtetuks. Seda taaskord põhjusel, et TsüS-i üldregulatsiooniga nähti vastav võimalus ette kõikidele ühingu liikide organitele. Kaotati ära ÄS § 297 lg 4¹ viide elektroonilise hääletamise regulatsioonile ja asendati see järgmisega: „*põhikirjaga või juhatuse poolt ette nähtav kord peab tagama aktsionäride tuvastamise ning hääletamise turvalisuse ja usaldusväarsuse ning olema nende eesmärkide saavutamiseks proportsionaalne.*“ Muudatus tulenes sellest, et ÄS § 298¹ lg 3 tunnistati kehtetuks ning regulatsioon tuli mujale üle viia.

Sarnaselt osaühingule kehtestatud regulatsiooniga muudeti ka aktsiaseltsides sätteid, mis puudutavad enne koosolekut hääletamist. Aktsiaseltsis reguleeris enne koosolekut hääletamist ÄS § 298², mille kohaselt võis aktsionär hääletada otsuse eelnõusid edastades oma hääle enne üldkoosolekut posti teel kirjalikus vormis. Uue regulatsiooni kaotati ära enne koosolekut hääletamise vormipõhisus ja sätestati, et aktsionär võib enne üldkoosolekut hääletada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Põhikirjas saab sellise võimaluse välistada või vorminõudeid täpsustada. Tulenevalt sellest muudeti ka ÄS § 302 lg-t 3, millega kaotati otsuse kehtetuks tunnistamise nõudmisel vastuväite protokollimise nõue aktsionäriks, kes koosolekul ei osale, kuid andis hääle enne koosolekut.

Äriseadustikku lisati § 299¹, mis annab aktsionäridele sarnaselt teistele ühingu liikidele võimaluse otsuseid vastu võtta üldkoosolekut kokku kutsumata, kui põhikirjaga ei ole sätestatud teisiti. ÄS § 299¹ lg 1-7 sisaldab reegleid sellisel viisil otsuste vastuvõtmiseks. Kõigepealt peab juhatus saatma aktsionäridele kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis otsuse eelnõu ning määrama tähtaja seisukohtade esitamiseks. Aktsionäride seisukohad tuleb samuti esitada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui aktsionär ei teata nimetatud tähtaja jooksul, kas ta on otsuse poolt või vastu, loetakse, et ta hääletab otsuse vastu. Kui aktsiaseltsil on üle 50 aktsionäri, siis ei pea otsuse eelnõu aktsionäridele saatma, kuid eelnõu tuleb avaldada vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes. Börsiaktsiaselts peab otsuse eelnõu avalikustama ka oma kodulehel. Aktsionäride kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis esitatud seisukohad loetakse hääletusprotokollis lahutamatuks osaks. Tulenevalt ÄS § 299¹ regulatsiooni äriseadustikku sisseviimisest oli vajalik sätestada hääletamise nõue puhuks, kui otsus võetakse vastu ilma koosolekut korraldamata. ÄS § 299 lg 2¹ kohaselt kui otsus tehakse ilma koosolekut korraldamata, siis loetakse otsus vastuvõetuks, kui selle poolt on

üle poole aktsionäridest, kui seaduses või põhikirjas ei ole ette nähtud suurema häälteenamuse nõuet.

Viimaseks kaotati äriseadustikust nõukogudele kehtinud elektrooniliste vahendite abil üldkoosolekul osalemise regulatsioon taaskord põhjusel, et TsüS-i oli juba lisatud üldregulatsioon elektrooniliste vahendite abil üldkoosolekul osalemise kohta ning kadus vajadus seda eraldi äriseadustikus reguleerida. ÄS § 321 lg 4 neljas lause, mis sisaldas koosolekul elektrooniliste vahendite abil osalemise regulatsiooni, asendati viitega TsüS §-le 33¹.

2. MAJANDUSAASTAARUANDE ESITAMISE JA ÜLDKOOSOLEKU TÄHTAEGADE PIKENDAMINE 2020. AASTAL

2.1. Eriolukorra regulatsioonid Euroopa Liidu tasandil

Esimesena antakse ülevaade Euroopa tasandil välja antud õigusaktidest, mis puudutavad ühingu majandusaasta aruande esitamist ja iga-aastase üldkoosoleku korraldust 2020. aastal. Seejärel on kitsamalt käsitletud Euroopa Liidu liikmesriikides toimunud muudatusi seoses eelnimetatud teemadega ning peatüki viimase alapunktina on vaadatud Eestis sisse viidud muudatusi võrdluses Euroopa Liidu liikmesriikidega. Euroopa Liidu liikmesriikide omavaheliste regulatsioonide võrdlemiseks on nii majandusaasta aruande esitamise tähtaegade kui ka üldkoosoleku pidamise tähtaegade kohta lisadena esitatud tabelid. Tabelite põhjal on koostatud võrdlev analüüs Euroopa Liidu liikmesriikide ja Eesti kriisiregulatsioonide sarnasustest ja erinevustest. Analüüsiks on valitud just majandusaasta aruannete esitamise ja üldkoosoleku pidamise tähtaegadega seonduv seetõttu, et just need ühingu kohustused on sellised, mida mõjutasid enim liikmesriikide poolt eriolukorra tõttu kehtestatud piirangud. Ühingute jaoks on oluline nimetatud kohustused õigeaegselt täita ning nende mittetäitmisega kaasnevad ühingu jaoks negatiivsed tagajärjed. Sellest tulenevalt on ka enamuse Euroopa Liidu liikmesriike just majandusaasta aruande ja korralise üldkoosoleku pidamise tähtajaga seoses 2020. aasta kevadel eriolukorras muudatused sisse viinud.

Liikmesriikide poolt kohaldatud erimeetmete valguses on Euroopa Liidu Nõukogu võimaldanud 25. mai 2020 määrusega nr 2020/699⁹⁹ ajutise üldkoosoleku pidamise tähtaja pikenduse Euroopa äriühingutele (edaspidi SE) ja Euroopa ühistutele (edaspidi SCE). Euroopa Liidu Nõukogu määrmuses nr 2157/2001¹⁰⁰ SE põhikirja kohta ja Nõukogu määrmuses nr 1435/2003¹⁰¹ SCE põhikirja kohta on sätestatud SE ja SCE üldkoosolekute pidamise tähtajad. 25. mai 2020 määrmuses on õigesti märgitud, et SE-sid ja SCE-sid puudutavate määruste artiklites 54 on paika pandud, et üksused SE ja SCE peavad kokku kutsuma üldkoosoleku vähemalt kord kalendriaasta jooksul ja kuue kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu. Selle

⁹⁹ 25. mai 2020 Euroopa Nõukogu määrus 2020/699, mis käsitleb Euroopa äriühingu (SE) ja Euroopa ühistu (SCE) üldkoosolekuga seotud ajutisi meetmeid – L 165/25, p 1.

¹⁰⁰ 8. oktoobri 2001 Euroopa Nõukogu määrus 2157/2001 Euroopa äriühingu (SE) põhikirja kohta – L294, 10/11/2001.

¹⁰¹ 22. juuli 2003 Euroopa Nõukogu määrus 1435/2003 Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta – L 207, 18/08/2003.

reegli kohta ei ole määrustes ette nähtud mitte ühtegi erandit.¹⁰² Määruses on ka märgitud, et eriolukorra tõttu esineb SE-del ja SCE-del olulisi raskusi üldkoosolekute tähtaegsel korraldamisel just seetõttu, et riikides on kehtestatud meetmeid viiruse ohjamiseks.¹⁰³ Kõige enim mõjutavad Euroopa äriühinguid ja ühistuid liikmesriikides karantiin nõudega ja sotsiaalse distantseerumise nõudega seos mees kehtestatud meetmed. Need meetmed võivad takistada Euroopa äriühingutel ja ühistutel oma siseriiklikust ja Euroopa Liidu äriühinguõigusest tulenevate õiguslike kohustuste täitmist, eelkõige tekitades neile märkimisväärseid raskusi üldkoosoleku korraldamisel. Kuigi liikmesriigid on kohaldanud erakorralisi meetmeid äriühingute toetamiseks, siis ei ole sellised meetmed suunatud SE-dele ja SCE-dele, kuna nende põhikiri on seotud nimetatud Euroopa Liidu määrustega.

Üldkoosolekute korraldamine on oluline, et õiguslikult nõutavaid või majanduslikult vajalikke otsuseid saaks teha õigel ajal. Arvestades, et Covid-19 pandeemiast põhjustatud erandlikud asjaolud ei sõltu ei SE-dest, SCE-dest ega ka liikmesriikidest, kehtestati määrusega Euroopa Liidu tasandil ajutine erand SE määruse artiklis 54 ja SCE määruse artiklis 54 sätestatud tähtajast. Ajutine erand pidi võimaldama SE-del ja SCE-del pidada üldkoosoleku 12 kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu, kuid mitte hiljem kui 31. detsembril 2020. Erand oli vajalik seetõttu, et võimaldada SEdel ja SCEdel teha üldkoosolekuks vajalikke ettevalmistusi ning tagada õiguskindlus SE ja SCE määruses sätestatud kohustuste täitmiseks.¹⁰⁴ Reguleerimine puudutas vaid 2020. aastal peetud üldkoosolekute tähtaegsid. Muudatus jõustus 28. mai 2020 ehk umbes kuu aega enne üksuste SE ja SCE korralise üldkoosoleku tähtaja saabumist.

Euroopa Liidu tasandil on finantsaruannetega seonduvalt tulnud juhiseid ka Euroopa Väärtpaberijärelevalvel (ESMA). Eesti Finantsinspeksioon on välja toonud, et ESMA ülesandeks on aidata kaasa ühtsete regulatiivsete ja järelevalveliste standardite ja -tavade väljatöötamisele, koostades suuniseid, soovitusi ning regulatiivsete ja rakenduslike tehniliste standardite eelnõusid. Samuti on ESMA ülesandeks meetodite väljatöötamine raskustesse sattunud finantsturu osalistega seotud probleemide lahendamiseks.¹⁰⁵ Käesoleva töö raames on asjakohane anda ülevaade ESMA poolt välja antud standarditest seoses investeerimisühingute finantsaruannete esitamisega eriolukorras. Seda seetõttu, et liikmesriikide poolt viiruse leviku tõttu ootamatult kehtestatud piirangud on tekitanud just nendele investeerimisühingutele, kes

¹⁰² Vt viide 99, p 4.

¹⁰³ Vt viide 99, p 2.

¹⁰⁴ Vt viide 93, p 4

¹⁰⁵ Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) tutvustus Finantsinspeksiooni kodulehel (31.05.2018).

kauplevad reguleeritud väärtpaberiturul, raskusi aasta- ja poolaastaruannete tähtaegsel esitamisel. Probleeme võivad tekitada näiteks reisipiirangud, liikumispiirangutest ja karantiin nõudest põhjustatud personalipuudus, millest tulenevalt on raskendatud aruande jaoks vajalike andmete ja tõendite kogumine. Samuti põhjustas Covid-19 pandeemia suure tõenäosusega börsiaktiaseltsidele finantsriske, mis ei olnud majandusaasta lõpus täielikult või osaliselt ettenähtavad.

Euroopa Liidu turu arendamiseks loob ESMA tehnilisi standardeid ning nõustab Euroopa Liidu institutsioone uute õigusaktide väljatöötamisel.¹⁰⁶ Seega on ESMA asutusel õigus anda välja standardeid, tavasid, suuniseid ning nõustada EL institutsioone, kuid ESMA pädevuses ei ole muuta Euroopa väärtpaberituru regulatsiooni seoses auditeeritud finantsaruande esitamistähtajaga. ESMA on 20. mail 2020 välja andnud seisukoha¹⁰⁷ Covid-19 pandeemiaga seotud meetmete leevendamiseks finantsaruannete esitamise tähtaegade osas. Ühisturu läbipaistvuse direktiivi¹⁰⁸ artikkel 4(1) kohaselt on investeerimisühingute majandusaastaruande esitamise tähtajaks neli kuud pärast majandusaasta lõppu. Seejuures majandusaastaruanne peab endas sisaldama auditeeritud finantsaruannet.¹⁰⁹ Seega 2019. aasta majandusaastaruande esitamise tähtaeg oli 31. aprill 2019. Aktsia- või võlaväärtpaberite emitent on kohustatud esitama poolaastaruanded majandusaasta esimese kuue kuu kohta kolme kuu jooksul nimetatud perioodi lõppemisest.¹¹⁰ Emitentidele, kelle kuuekuuline periood lõppes 31. detsember 2019, oli poolaastaruande esitamise tähtaeg 31. märts 2020. ESMA rõhutab seejuures, et emitendid peaksid andma endast parima selleks, et ette valmistada ja avalikustada oma finantsaruanded seaduses ettenähtud tähtajaks.

Siiski, tunnustades läbipaistvate ja õigeaegselt esitatud finantsaruannete tähtsust, ESMA kooskõlastatult riiklike pädevate asutustega, on üldjoontes öelnud, et tulenevalt Covid-19 eriolukorrast ei pruugi äriühingutel olla võimalik esitada aruandeid tähtaegselt ning Euroopa Liidu liikmesriikide pädevad asutused ei tohiks liialt tähtsustada järelevalvemeetmeid kriisiolukorras. ESMA lubas kahekuulist tähtaja pikendust äriühingu aastaruande esitamiseks ja ühekuulist pikendust poolaastaruannete esitamiseks aruannetele kuupäevaga vahemikus 31.

¹⁰⁶ Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) tutvustus Europa.eu kodulehel.

¹⁰⁷ ESMA, Public statement: „Actions to mitigate the impact of COVID-19 on the EU financial markets regarding publication deadlines under the Transparency Directive“ (27.03.2020).

¹⁰⁸ 15. detsembri 2004 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2004/109/EC – L 390/38

¹⁰⁹ Vt viide 107, art 4 lg 2(a)

¹¹⁰ Vt viide 107, art 5 lg 1

detsember 2019 kuni 31. märts 2020. Lisaks sellele julgustas ESMA liikmesriike rakendama riskipõhist lähenemist seoses järelevalvemeetmetega õigusaktide jõustamisel alal, mis puudutab ühisturu läbipaistvuse direktiivi just finantsaruannete esitamise tähtaegadega seoses. ESMA märkis veel eelnimetatud seisukohas, et emitendid, kes näevad ette, et nende finantsaruannete avalikustamine ületab tähtaega, mis on sätestatud siseriiklikus õiguses ja mis on üle võetud Ühisturu läbipaistvuse direktiivist, peaksid sellisest viivitusest informeerima liikmesriigi pädevat asutust ja turgu ning nimetama ära viivituse põhjused ning hinnangulise aruande avalikustamise tähtaja. Seoses finantsaruannete tähtaegade pikendamisega tunnustas ESMA liikmesriikides tehtud seadusandlikke muudatusi ning märkis, et eelnimetatud avaldus on asjakohane vaid neile liikmesriikide jurisdiktsioonidele, kus seadusandlikke muudatusi ei ole tehtud või neid ei plaanita teha.¹¹¹

2.2 Muudatused Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandluses seoses üldkoosolekuga

Ühingu korraline üldkoosolek¹¹² on osanike, aktsionäride ja liikmete õiguste kaitse teostamise peamine vahend ning seetõttu on selle korraldamist käsitlevad regulatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikides üsna üksikasjalikud. Üldkoosoleku pidamise tähtajad on liikmesriikide seadusandluses kindlaks määratud ning sellest tähtajast kõrvale kaldumine toob ühingu jaoks kaasa negatiivsed tagajärjed. Valdava osa Euroopa Liidu liikmesriikide seaduses on sätestatud kohustus ühingu üldkoosolek kokku kutsuda kord aastas. Korralisel üldkoosolekul tuleb kinnitada eelmise aasta majandusaastaruanne ning juhatus peab olema võimeline selle kohta selgitusi andma. Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandlus näeb mitmetel juhtudel ette, et üldkoosoleku korraldamise tähtajad on paika pandud riigi ühinguõiguses. Näiteks ühinguõigus mitmete liikmesriikide jurisdiktsioonides sätestab, et aktsiaseltsides peab korraline üldkoosolek toimuma majandusaasta esimese kuue või kaheksa kuu jooksul (vt tabel 1 üldkoosolekute tähtaegade kohta EL liikmesriikides).

Kuna ühingu juhatuse iga-aastase üldkoosoleku korraldamine on võimalik üksnes siis, kui ühingu auditeeritud majandusaasta aruanne on saadaval ning riikides kehtestatud piirangute tõttu olid füüsilised kogunemised keelatud, siis ei olnud ühingutel 2020. aasta kevadel võimalik

¹¹¹ Vt viide 107, lk 2

¹¹² Aktsiaseltside, sihtasutuste, mittetulundusühingute, korteriühistute puhul kasutatakse mõistet „üldkoosolek“ ja osäühingute puhul „osanike koosolek“. Käesolevas töös on termini „üldkoosolek“ all mõeldud kõikide äriühingute liikide kõrgeima juhtorgani iga-aastast üldkoosolekut.

füüsilist üldkoosolekut õigeaegselt pidada. Näiteks mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis kehtiva seaduse kohaselt pidid aktsiaseltsid korralise üldkoosoleku korraldama hiljemalt 30. juuniks 2020 (kui kalendriaasta langes kokku majandusaastaga). Covid-19 pandeemia algas 2020. aasta kevadel ja riigid kehtestasid piirangud juba märtsis-aprillis 2020. See tähendab, et ühingutel ei olnud piirangute tõttu võimalik füüsilist koosolekut läbi viia. Euroopa Liidu liikmesriigid on eriolukorrast tulenevalt oma seadusandluse muudatusi seoses koosolekute pidamise tähtaegade pikendamisega sisse viinud. Kuigi muudatused, mis puudutavad üldkoosolekute tähtaegsid Euroopa Liidu liikmesriikides, ei ole kõikidel juhtudel ühetaolised, saab need jagada üldiselt nelja kategooriasse:

- 1) üldkoosoleku kokkukutsumise või toimumise edasilükkamine kindla tähtajani või
- 2) lisaaja andmine alates tähtajast, mis on sätestatud liikmesriigi seadusandluses või
- 3) üldkoosoleku pidamise edasilükkamine sõltuvalt ajast, mil eriolukord liikmesriigis kuulutatakse lõppenuks või
- 4) üldkoosoleku tähtaega ei pikendatud, riigi poolt anti soovitus üldkoosoleku edasi lükkamiseks või riik loobus üldkoosoleku pidamise tähtaja nõude rikkumisel sanktsioonide kohaldamisest teatud ajaperioodiks

Järgnev osa tööst sisaldab ülevaadet Leedu, Soome, Austria, Madalmaade ja Saksamaa ühinguõiguslike kriisiregulatsioonidest seoses korralise üldkoosoleku tähtaja pikendamisega. Põhjalikumaks ülevaateks on valitud just need riigid seetõttu, et nende liikmesriikide kriisiregulatsioonid esindavad kõiki eelpool nimetatud erinevaid lähenemisi seoses üldkoosoleku tähtajaga. Lisaks põhjalikumale kirjeldusele on tabeli kujul antud ülevaade Euroopa Liidu liikmesriikide iga-aastase üldkoosoleku pidamise tähtaegadest nii enne kui ka pärast eriolukorda. Tabel annab tervikliku pildi Euroopa Liidu liikmesriikide aktsiaseltsides sisse viidud muudatustest seoses äriühingu iga-aastase üldkoosoleku pidamisega.

Soome ühinguõigus nõuab, et Soome piiratud vastutusega äriühingute iga-aastased üldkoosolekud toimuksid kuue kuu jooksul alates äriühingu majandusaasta lõpust, välja arvatud juhul, kui vastava äriühingu põhikirjas on ette nähtud lühem periood.¹¹³ Ehk siis äriühingud, kelle majandusaasta lõpeb kalendriaastaga, peavad juulikuuks koosoleku kokku kutsuma. Iga-

¹¹³ Vt viide 28, ptk 5 § 3.

aastastel üldkoosolekutel kinnitatakse majandusaasta aruanne ja otsustatakse kasumi jaotamine. Üldkoosoleku tähtaega ei saa pikendada lisades sellekohase sätte äriühingu põhikirja. 16. märtsil 2020 kehtestati Soome Vabariigis eriolukord, millega kehtestati ulatuslikud liikumispiirangud. 16. aprillil 2020 kiitis Soome parlament heaks seadusandliku ettepaneku uue ajutise seaduse kohta, mis muutis Soome piiratud vastutusega äriühingute seaduse sätteid ja võimaldas piiratud vastutusega äriühingutel, kelle finantsaasta lõpeb vahemikus 30. september 2019 kuni 31. märts 2020, oma üldkoosolekud tähtaja möödumisel edasi lükata 30. septembrini 2020.¹¹⁴ Seega Soome Vabariigi kriisiregulatsiooni kohaselt lükati üldkoosoleku pidamise tähtaega edasi kolme kuu võrra.

Madalmaade ühinguõigus nõuab, et äriühingud peavad iga-aastase üldkoosoleku kokku kutsuma hiljemalt kuus kuud peale majandusaasta lõppu.¹¹⁵ Kui äriühingu kalendriaasta langeb kokku majandusaastaga, siis oli ta kohustatud üldkoosoleku läbi viima hiljemalt 30. juuni 2020. Madalmaades ei kuulutatud 2020. aastal välja eriolukorda, kuid siiski võeti 16. aprillil 2020 seoses Covid-19 haiguspuhanguga vastu mitu erakorralist õigusakti. Leiti, et riigis kehtivad õigusaktid olid piisavad kriisiga toimetulekuks. 24. aprillil 2020 jõustus ajutine Covid-19 seadus õiguse ja julgeoleku kohta¹¹⁶, milles sisalduvad mh sätted äriühingu iga-aastase üldkoosoleku läbiviimise ja tähtaegade kohta. Nimelt sätestab antud seaduse artikkel 9, et aktsiaseltside puhul võib juhatus seadusega ette nähtud kuuekuulist tähtaega või põhikirjas sätestatud lühemat tähtaega pikendada maksimaalselt nelja kuu võrra. Uueks tähtajaks oli seega 31. oktoober 2020. Seaduses sätestatud meetmetel oli tagasiulatuv jõud kuni 16. märtsini 2020. Vastav säte kehtis kuni 17. detsember 2020. See tähendab, et 2021. aastal peavad Madalmaade aktsiaseltsid üldkoosoleku läbi viima seaduses sätestatud tavapärasel tähtaega järgides.

Austrias ja Saksamaal on samuti piirangute tõttu pikendatud ühingute üldkoosoleku kokkukutsumise tähtaega. Nimelt on Austrias¹¹⁷ ja Saksamaal¹¹⁸ piirangutest tulenevalt kohustuslik üldkoosolek kokku kutsuda hiljemalt 12 kuud peale majandusaasta lõppu ehk kui ühingu majandusaasta langeb kokku kalendriaastaga, siis pidid Austria ja Saksamaa äriühingud iga-aastase üldkoosoleku läbi viima hiljemalt 31. detsembril 2020. Kriisile eelnevalt oli

¹¹⁴ Vt viide 92, § 5.

¹¹⁵ Burgerlijk Wetboek Boek 2. 03.09.2020. § 108 lg 2.

¹¹⁶ Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid (22.04.2020).

¹¹⁷ COVID-19-Gesetz (397-A), art 32, § 2.

¹¹⁸ Gesetz zur Abmilderung der Folgen der COVID-19-Pandemie im Zivil-, Insolvenz- und Strafverfahrensrecht, 27.03.2020, art 2, § 1(5).

vastavaks tähtajaks kaheksa kuud ehk tavaolukorras oleks pidanud Austria ja Saksamaa äriühingud üldkoosoleku kokku kutsuma hiljemalt 31. augustiks 2020. Pikendatud tähtaeg kehtis ka otsuste vastuvõtmisele ilma koosolekut pidamata, mis on näiteks finantsaruannete kinnitamisel, kasumi jaotamisel ja tegevdirektorite vastutusest vabastamisel Austria ühinguõiguses tavapärase protseduur. Austria ja Saksamaa regulatsioonid ei sisalda selgesõnalist sätet selle kohta, milline majandusaasta nimetatud pikendusega hõlmatud on, kuid kuna seadusesätted kaotavad oma kehtivuse 2020. aasta lõpus, siis peaks pikendus kehtima nendele äriühingutele, kelle iga-aastase üldkoosoleku tähtaeg on vahemikus 22. märts 2020 kuni 31. detsember 2020. Seega iga-aastane üldkoosolek tuli Austrias ja Saksamaal pidada 2020. aasta jooksul. Üldkoosoleku pidamise tähtaega pikendati nelja kuu võrra. Kavandatud muudatused puudutasid Austrias ja Saksamaal põhiliselt aktsiaseltside seadust ehk tähtaja pikendus kehtis vaid aktsiaseltsidele. Seda seetõttu, et Austrias ja Saksamaal on aktsiaseltsidele üldkoosolekute läbiviimisel kehtestatud rangemad reeglid, sh füüsilise koosoleku nõue. Näiteks osahingutes saab aga otsuseid vastu võtta kirjaliku hääletamise teel isegi ilma kõigi osanike nõusolekuta.

17. märtsil 2020 kehtestas Taani Vabariigi peaminister keelu organiseerida kogunemisi või osaleda sellistel kogunemistel, kus osaleb üle 10 inimese.¹¹⁹ Tulenevalt sellest nägi Taani Ettevõtlusamet ette erireegli, et üldkoosolekute pidamise tähtaega pikendatakse kuni kaheksa nädalani peale seda, kui lõpeb keeld, mille kohaselt ei tohi ühte kohta koguneda üle kümne inimese.¹²⁰ See tähtaeg kehtis ainult nendele ühingutele, millel on üle 10 omaniku. See tähendab, et üldkoosoleku korraldamine oli siiski võimalik juhul, kui selles osales alla 10 inimese. Tekkinud olukorras oli ühingutel mõistlik ära kasutada hübriidkoosoleku korraldamise võimalust kasutades näiteks kaughääletamist või reaalses koosoleku ülekandmist interneti vahendusel. Ühingutele, kelle põhikirjas sisaldub säte täiemahulise elektroonilise üldkoosoleku korraldamise võimaluse kohta, see tähtaeg ei kohaldunud. Ühingud, kellele tähtaja pikendus ei kohaldunud, pidid üldkoosoleku korraldama seaduses sätestatud tähtaega järgides ehk hiljemalt viis kuud peale majandusaasta lõppu.

Leedu Vabariigi Äriühingute seaduse kohaselt peab äriühingu üldkoosoleku kokkukutsumine toimuma hiljemalt neli kuud pärast majandusaasta lõppu¹²¹, st äriühingud, kelle majandusaasta

¹¹⁹ Denmark bans groups of more than ten to fight coronavirus. The Local Denmark (17.03.2020).

¹²⁰ Wetherlund, R., Lokdam, L. COVID-19 and the holding of the ordinary general meeting. Njord 18.03.2020.

¹²¹ Republic of Lithuania Law On Companies, 13 July 2000 No VIII-1835, art. 24 p 1.

langeb kokku kalendriaastaga, peavad maikuuks kokku kutsuma üldkoosoleku. Leedu Vabariigis kehtestati karantiin ehk üleriigilised liikumis- ja kogunemispriirangud alates 16. märtsist kuni 17. juunini. Seega jäi äriühingu üldkoosoleku pidamise tähtaeg perioodi sisse, mil riigis kehtisid piirangud ning füüsilisel kujul koosolekute pidamine ei olnud enam võimalik. Seadusega Leedus koosolekute pidamise tähtaegasid ei pikendatud, kuid Leedu Vabariigi Majandus- ja Innovatsiooniministeerium andis 7. aprillil 2020 välja soovitus, mille kohaselt üldkoosolek oli soovitatav kokku kutsuda pärast karantiiniperioodi ehk peale 17. juunit. Soovitus nägi veel ette, et kui üldkoosolek oli enne piirangute välja kuulutamist juba kokku kutsutud, siis oli jätkamiseks mitu võimalust: kas koosoleku kuupäev edasi lükata, koosolek tühistada, kutsuda osanikud või aktsionärid üldkoosolekule hääletades kirjalikult hääletussedeliga või elektrooniliselt.¹²²

Tabel 2 – Üldkoosolekute tähtajad Euroopa Liidu liikmesriikide aktsiaseltsides

Riik	Tähtaeg eriolukorras	Tähtaeg enne eriolukorda
Austria	12 kuud peale majandusaasta lõppu ¹²³	8 kuud peale majandusaasta lõppu, st 31.08.2020 ¹²⁴
Belgia	10 nädalat (kuni 8. september 2020) ¹²⁵	6 kuud peale majandusaasta lõppu, st 30.06.2020 ¹²⁶
Bulgaaria	30. september 2020 ¹²⁷	30. juuni 2020 ¹²⁸
Eesti	Tähtaega ei pikendatud	30. juuni 2020 ¹²⁹
Hispaania	31.10.2020 ¹³⁰	6 kuud peale majandusaasta lõppu ¹³¹
Iirimaa	Hiljemalt 31. detsember 2020, jättes kõrvale seaduses ja põhikirjas sätestatu ¹³²	Üldkoosolekute vahele ei tohi jääda üle 15 kuu ¹³³

¹²² The overview of most relevant circumstances related to coping with the COVID-19 virus, Lextal.

¹²³ Vt viide 117.

¹²⁴ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Aktiengesetz, Fassung vom 13.03.2021, art 104(1).

¹²⁵ Vt viide 74, art 7.

¹²⁶ Code des sociétés du 4. april 2019, art 3:1 § 1.

¹²⁷ Üldkoosoleku pidamise tähtaeg aastaaruande kinnitamiseks Bulgaarias langeb kokku selle esitamise tähtajaga. 2020. aasta korralise üldkoosoleku toimumise tähtaega 2019. aasta raamatupidamise aastaaruannete kinnitamiseks pikendati 30. juunist 2020 30.septembrini 2020.

¹²⁸ Закон за счетоводството, § 38(1).

¹²⁹ Äriseadustik, § 334 lg 2.

¹³⁰ Vt viide 77, art 40(3), 40(5).

¹³¹ Vt viide 43, art164(1).

¹³² Vt viide 78, art 174A(3).

¹³³ Companies Act 2014, art 175(1).

Itaalia	180 päeva peale majandusaasta lõppu ¹³⁴	120 päeva peale majandusaasta lõppu ¹³⁵
Kreeka	50 kalendripäeva ¹³⁶	9 kuud ja 10 päeva peale majandusaasta lõppu ¹³⁷
Küpros	Tähtaega ei pikendatud	Üldkoosolekute vahele ei tohi jääda üle 15 kuu ¹³⁸
Leedu	Tähtaega ei pikendatud	4 kuud peale majandusaasta lõppu ¹³⁹
Luksemburg	30. september 2020 (äriühingutele, mille majandusaasta lõppes enne 24.06.2020) ¹⁴⁰	6 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁴¹
Läti	31. juuli 2020 ¹⁴²	4 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁴³
Madalmaad	4 kuud ¹⁴⁴	6 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁴⁵
Malta	Tähtaega pikendati 5 kuu võrra ¹⁴⁶	Üldkoosolekute vahele ei tohi jääda üle 15 kuu ¹⁴⁷
Poola	3 kuud (kui majandusaasta lõppes 31. detsember 2019 kuni 30. aprill 2020) ¹⁴⁸	6 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁴⁹
Portugal	kuni 30. juuni 2020 ¹⁵⁰	3 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁵¹
Prantsusmaa	3 kuud ¹⁵²	6 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁵³
Rootsi	Tähtaega ei pikendatud	6 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁵⁴

¹³⁴ Vt viide 79, art 106 p 1.

¹³⁵ Vt viide 48, art 2364, 2364 bis.

¹³⁶ Νόμος v. 4722/2020, art 61(3).

¹³⁷ Νόμος v. 4548/2018, art 119(1).

¹³⁸ The Companies Law. Republic of Cyprus (2012), art 125 (1).

¹³⁹ Vt viide 121.

¹⁴⁰ Loi du 22 mai 2020 portant prorogation des délais de dépôt et de publication des comptes annuels, des comptes consolidés et des rapports y afférents durant l'état de crise, art 3.

¹⁴¹ Vt viide 26 art 450-8.

¹⁴² Vt viide 82, art 23(6).

¹⁴³ Komerclikums (2000), § 269 lg 2, võrgus: <https://likumi.lv/ta/id/5490-komerclikums>.

¹⁴⁴ Vt viide 73, art 9.

¹⁴⁵ Vt viide 115.

¹⁴⁶ Vt viide 84, art 4.

¹⁴⁷ Att Dawr Il-Kumpaniji (1996), art 128(1).

¹⁴⁸ ROZPORZĄDZENIE MINISTRA FINANSÓW z dnia 31 marca 2020., § 3(4).

¹⁴⁹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, art 53(1).

¹⁵⁰ Decreto-Lei n.º 10-A/2020, art 18.

¹⁵¹ Vt viide 27, art 65(3).

¹⁵² Ordonnance n° 2020-318 du 25 mars 2020, art 3 (I).

¹⁵³ Vt viide 25, art L225-100(I).

¹⁵⁴ Aktiebolagslag (2005), 9. jagu § 10.

Rumeenia	31. juuli 2020 ¹⁵⁵	150 päeva peale majandusaasta lõppu ¹⁵⁶
Saksamaa	Tähtaega pikendati 12 kuuni ¹⁵⁷	8 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁵⁸
Slovakkia	3 kuud peale eriolukorra lõppu ¹⁵⁹	12 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁶⁰
Sloveenia	Tähtaega ei pikendatud	8 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁶¹
Soome	30. september 2020 ¹⁶²	6 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁶³
Taani	31. detsember 2020 ¹⁶⁴	5 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁶⁵
Tšehhi	Kolm kuud peale riigis kehtestatud eriolukorra lõppemist, kuid mitte hiljem kui 31.12.2020 ¹⁶⁶	6 kuud peale majandusaasta lõppu, st 30.06.2020 ¹⁶⁷
Ungari	Tähtaega ei pikendatud	5 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁶⁸

Erimeetmeid kohaldati ka olukorras, kus üldkoosolek oli kokku kutsutud enne eriolukorra välja kuulutamist. Olukorra lahendamiseks ja üldkoosoleku juba kokku kutsunud ja koosoleku kutsumata jätnud ühingute võrdse kohtlemise eesmärgil pakkusid liikmesriigid välja erinevaid lahendusi. Osade riikide seadusandlus nägi ette võimaluse juba kokku kutsutud koosolekute tühistamiseks. Näiteks nägi sellise võimaluse ette Hispaania seadusandlus, kus tunnustati juhatuse õigust üldkoosoleku tühistamiseks, kui see koosolek oli kokku kutsutud enne eriolukorra välja kuulutamist ehk enne 14. märtsi 2020 ja üldkoosoleku toimumise kuupäev oli

¹⁵⁵ ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 48 din 9 aprilie 2020, art XIV.

¹⁵⁶ Legea contabilității nr. 82 din 24 decembrie 1991, art 37.

¹⁵⁷ Vt viide 118.

¹⁵⁸ Vt viide 19, § 175 lg 1.

¹⁵⁹ ZÁKON z 2. apríla 2020 o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19, § 20 lg 1.

¹⁶⁰ Zákon č. 513/1991 Zb, § 40 lg 1.

¹⁶¹ Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), § 294 lg 3.

¹⁶² Vt viide 92.

¹⁶³ Vt viide 113.

¹⁶⁴ BEK nr 1665 af 17/11/2020, § 1c.

¹⁶⁵ The Danish Financial Statements Act (2001), art 138. Taanis peab korraline üldkoosolek toimuma kooskõlas majandusaastaruande esitamise tähtajaga.

¹⁶⁶ ZÁKON ze dne 17. dubna 2020 o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, § 18 lg 1.

¹⁶⁷ Zákon č. 90/2012 Sb, § 181 lg 2, võrgus: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90>.

¹⁶⁸ 2000. évi C. Törvény a számvitelről, § 145 lg 4. Ungaris peab korraline üldkoosolek toimuma kooskõlas majandusaastaruande esitamise tähtajaga.

peale 14. märtsi 2020.¹⁶⁹ Samuti kui Belgia ühingud soovisid kasutada riigi poolt kehtestatud leevendusmeetmeid seoses üldkoosoleku tähtaja pikendamisega, kuid ühing oli juba koosolekuteate välja saatnud, siis ei saanud see siiski takistuseks koosoleku edasilükkamisele. Koosoleku edasilükkamisest tuli vaid osanikke või aktsionäre korrapäraselt teavitada. Börsiaktsiaseltside puhul loeti korrapäraseks teavitamiseks muudatuse avaldamist pressiteate kaudu ja äriühingu kodulehel hiljemalt neli päeva enne koosolekut.¹⁷⁰ Osades Euroopa Liidu liikmesriikides on aga lühendatud koosolekuteate saatmise tähtaega. Näiteks Saksamaal lühendati teate saatmise tähtaega 30 päevalt 21 päevale.¹⁷¹

Eelnevast nähtub, et korralise üldkoosoleku pidamise tähtajaga seotud kriisiregulatsioonid Euroopas olid riigiti üsna erinevad. Sealjuures on näha, et üldkoosoleku pidamise tähtajad enne eriolukorda olid paika pandud pigem sarnaselt. Valdava osa riikide seadusandlus oli sätestanud korralise üldkoosoleku pidamise tähtjaks enne eriolukorda kas kuus kuud peale majandusaasta lõppu või kaheksa kuud peale majandusaasta lõppu. 26st uuritud liikmesriigist ei pikendanud 2020. aasta kevadel üldkoosoleku pidamise tähtaega seitse EL liikmesriiki. Nendeks olid Küpros, Ungari, Sloveenia, Rootsi, Leedu, Kreeka ja Eesti. Lähtudes eriolukorrast ja paika pandud piirangutest pikendasid 19 uuritud riiki iga-aastase üldkoosoleku pidamise tähtaega. Üldkoosoleku korraldamise kohustus kas lükati edasi kindla tähtajani, pikendati seaduses sätestatud tähtaega või kehtestati uus tähtaeg sõltuvalt sellest, millal kuulutati eriolukord riigis lõppenuks. 19st riigist üheksa kriisiregulatioonis sisaldas säte, mis lubas üldkoosoleku pidamise nõuet pikendada kindla tähtajani. Nendeks olid Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Iirimaa, Luksemburg, Läti, Portugal, Rumeenia ja Soome. Kümne liikmesriigi kriisiregulatsioon nägi aga ette seaduses sätestatud tähtaja pikendamise teatud arvu kuude võrra. Nendeks olid Austria, Itaalia, Madalmaad, Malta, Poola, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Taani ja Tšehhi. Kolm riiki pikendasid tähtaega kolme kuu võrra (Poola, Prantsusmaa ja Taani), kaks riiki pikendasid tähtaega nelja kuu võrra (Austria ja Saksamaa), Itaalia pikendas tähtaega kahe kuu võrra ning Malta pikendas tähtaega viie kuu võrra. Madalmaades võimaldati üldkoosolekute pidamise tähtaega pikendada 2020. aastal lausa kuue kuu võrra. Ainult Tšehhi ja Slovakkia kasutasid koosoleku tähtaja pikendamisel teistsugust lähenemist pikendades tähtaega sõltuvalt eriolukorra lõppemisest riigis kolme kuu võrra. Üldkoosolekute pidamise tähtaja

¹⁶⁹ Lozano Schindhelm. Covid-19 Extraordinary Measures in Corporate Matters (12.06.2020).

¹⁷⁰ Meeting alternatives and Covid-19: Solutions for Belgian companies and their stakeholders, OsborneClarke 09.07.2020.

¹⁷¹ Grenzebach, P., Covid-19 – New Regulations for Holding Annual General Meeting in Germany.

edasilükkamine andis äriühingutele võimaluse täielikult ära kasutada riikide poolt kehtestatud leevendusmeetmeid. Samuti andsid sellised meetmed tehnoloogiaettevõtetele aega välja kujundada tehnilised platvormid või kohandada need platvormid vastavaks kriisiolukorra tõttu tekkinud suurenenud vajadusele elektrooniliste koosoleku korraldamiseks.¹⁷²

2.3 Muudatused Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandluses seoses majandusaasta aruandega

Ühingu üldkoosoleku korraldamisega seotud raskused toovad endaga kaasa ka asjaolu, et majandusaasta aruannete esitamisega kaasnevad samuti viivitused. Euroopa Liidu liikmesriigid on pandeemia tingimustes sätestanud võimaluse majandusaasta aruande esitamise tähtaja pikendamiseks. Järgmiseks on antud ülevaade Leedu, Läti, Prantsusmaa, Taani ja Portugali regulatsioonidest seoses majandusaasta aruande tähtaja pikendamisega kriisiolukorras. Ülevaates on välja toodud erinevates liikmesriikides varem kehtinud majandusaasta aruande esitamise tähtjad ning riikide poolt kehtestatud tähtjad kriisiolukorra piirangute tingimustes. Sarnaselt eelnevale peatükile järgneb ka majandusaasta aruande tähtaegade kohta ülevaatlik tabel Euroopa Liidu liikmesriikides varasemalt kehtinud ja eriolukorras kehtestatud regulatsioonide kohta. Peale seda on esitatud tabeli põhjal tehtud järeldused ja kokkuvõtte Euroopa Liidu liikmesriikide seadusandlikust tegevusest seoses majandusaasta aruande esitamisega 2020. aastal.

Leedu ühingõigusliku regulatsiooni kohaselt peavad piiratud vastutusega äriühingute osanikud või aktsionärid majandusaastaaruande kinnitama mitte hiljem kui neli kuud peale äriühingu majandusaasta lõppu ja need esitatakse juriidiliste isikute registrile mitte hiljem kui 30 päeva peale aruande kinnitamist.¹⁷³ Seega kui äriühingu majandusaasta vastab kalendriaastale, siis peaksid majandusaastaaruanded saama kinnitatud mitte hiljem kui aprilli lõpuks ja registrile esitatud mitte hiljem kui mai lõpuks. Kuna karantiinitingimustes võis juriidilistel isikutel olla raskusi 2019. aasta majandusaasta aruannete kinnitamisel ja esitamisel, siis teatas Leedu Registrikeskus, et 2020. aastal hinnatakse finantsaruandlust paindlikult ja võttes arvesse objektiivseid põhjuseid, mis võivad takistada äriühingutel õigeaegset aruandlust, aktsepteeritakse ka hilinenud finantsaruandeid. Plaan oli, et sel perioodil ei rakenda

¹⁷² The Future of General Shareholder Meetings, Better Finance-DSW Study on the 2020 virtual shareholder meetings in the EU, lk 8.

¹⁷³ Vt viide 121, art 58(3).

Registrikeskus seadustega kehtestatud sanktsioone: ta ei koosta haldusõiguserikkumiste protokolle ega algata menetlusi toetusesaaja staatuse tühistamiseks ning aktsepteerib ka hilinenult esitatud aruandeid.¹⁷⁴ Seega läks Leedu teiste riikidega võrreldes teist teed pidi jättes pikendamata majandusaastaaruannete esitamise tähtajad, kuid siiski võimaldas aruannete esitamata jätmisel paindlikumat lähenemist riigi poolt.

Läti ühinguõiguse kohaselt on ühingud kohustatud majandusaasta aruande kinnitamiseks, kasumi jaotamiseks ja audiitori valimiseks üldkoosoleku korraldama vähemalt kord aastas. Majandusaasta aruanne tuleb registrile esitada hiljemalt üks kuu peale korralise üldkoosoleku toimumist ja neli kuud peale majandusaasta lõppu.¹⁷⁵ See tähendab, et kui ühingu majandusaasta langeb kokku kalendriaastaga, siis oli viimane tähtaeg majandusaastaaruande esitamiseks Läti Vabariigis 30. aprill 2020. Vastavalt Covid-19 levikust riigile tulenevate ohtude ja nende tagajärgede ennetamise ja tõkestamise meetmete seadusele pikendati 2019. aasta majandusaastaaruannete esitamise tähtaega kolme kuu võrra (kuni 31. juulini 2020).¹⁷⁶

Prantsusmaal on 25. märtsi 2020. aasta määrusega¹⁷⁷ majandusaasta aruande kinnitamiseks üldkoosoleku tähtaega pikendatud kolme kuu võrra.¹⁷⁸ Prantsuse äriseadustik näeb ette, et majandusaasta aruanne tuleb avaldada ühe kuu jooksul pärast selle kinnitamist koosolekul.¹⁷⁹ Seejuures pikendust oli võimalik kasutada vaid neil ühingutel, kelle majandusaasta lõppes ajavahemikus 31. detsember 2019 kuni üks kuu alates hetkest, mil eriolukord kuulutati lõppenuks. Kusjuures sama kehtis ka aruande menetlemise eest vastutavate isikute koosoleku kokkukutsumise tähtaja kohta. Erinevus majandusaastaaruande esitamise pikendusega seisnes selles, et pikendust kohaldati vaid neile ühingutele, kelle majandusaasta lõppes ajavahemikus 30. september 2019 kuni üks kuu alates hetkest, mil eriolukord kuulutati lõppenuks. Eriolukord Prantsusmaal kuulutati lõppenuks 10. juuli 2020. Seega kehtis üldkoosoleku ja majandusaastaaruande esitamise tähtaja pikendus nendele Prantsusmaa äriühingutele, kelle majandusaasta lõppes vahemikus 31. detsember 2019 kuni 10. august 2020. Aruande

¹⁷⁴ Dudonis, E., Remote participation at shareholder meetings and more flexible financial reporting in Lithuania, (11.05.2020).

¹⁷⁵ Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums (2016), art 97(1).

¹⁷⁶ Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums, art 23 lg 2.

¹⁷⁷ Vt viide 65, art 3(I).

¹⁷⁸ Ibid, art 3(I).

¹⁷⁹ Code de commerce, art L232-21.

kinnitamiseks kokku kutsutava koosoleku tähtajale kehtis määruses sätestatud pikendus juhul, kui äriühingu majandusaasta lõppes vahemikus 30. september 2019 kuni 10. august 2020.

Taani seadusandluse viidi 7. aprilli 2020 määrusega¹⁸⁰ sisse muudatus, mille kohaselt oli iga aastaste majandusaasta aruannete esitamise tähtaega pikendatud nendele ühingutele, kelle majandusaasta lõppes ajavahemikus 31. oktoober 2019 kuni 30. aprill 2020. Majandusaasta aruannete esitamise tähtaegasid pikendati kolme kuu võrra, kuid need tuli siiski esitada mitte hiljem kui kaheksa kuud peale majandusaasta lõppu ja seitse kuud peale majandusaasta lõppu noteeritud ja riigi omandis olevatele äriühingutele. Seega äriühingutele, kelle majandusaasta lõppes 31. detsember 2019, kehtis majandusaasta aruannete esitamise tähtajana tavaolukorras 31. mai 2020, kuid uue regulatsiooni kohaselt sai selleks tähtajaks 31. august 2020.¹⁸¹ Sätestatud tähtaega võis veelgi pikendada juhul, kui riigi poolt kehtestatud suurte kogunemiste keeld ei võimaldanud ühingul korraldada iga aastast üldkoosolekut või muud koosolekut, kus otsustatakse finantsaruandele heakskiidu andmine. Kui ühingul ei olnud võimalik riigi poolt kehtestatud kogunemise piirangu tõttu koosolekut pidada, siis majandusaasta aruannete esitamise ja koosolekute pidamise tähtaegu pikendati kaheksa nädala võrra alates ajast, mil nimetatud keeld tühistati.¹⁸²

Portugali seadusandlusesse viidi 19. märtsi 2020 määrusega¹⁸³ säte, mis võimaldas majandusaasta aruande esitamist kuni 15. juulini 2020.¹⁸⁴ Iga-aastase üldkoosoleku korraldamine oli lubatud kuni 30.06.2020.¹⁸⁵ Hispaanias on aga 18.03.2020 määrusega¹⁸⁶ nähtud ette, et kolme kuu jooksul alates majandusaasta lõppemisest peab juriidiline isik koostama majandusaasta aruande, kuid see tähtaeg on peatati ning uueks tähtajaks oli kolm kuud peale eriolukorra lõppemist.¹⁸⁷ Juhul, kui eriolukorra väljakuulutamise kuupäeval oli juriidilise isiku juhtorgan juba eelmise aasta majandusaasta aruande koostanud, siis pikendati seda tähtaega ja uueks aruande esitamise tähtajaks oli kaks kuud alates eriolukorra lõppemist.¹⁸⁸ Eelmise aasta aruande kinnitamiseks mõeldud korraline üldkoosolek peab kokku tulema kolme

¹⁸⁰ Vt viide 93.

¹⁸¹ Ibid, art 3.

¹⁸² Ibid, art 1(7).

¹⁸³ Medidas excepcionais e temporárias de resposta à situação epidemiológica provocada pelo coronavírus SARS-CoV-2 e da doença COVID-19.

¹⁸⁴ Ibid, art 4(2).

¹⁸⁵ Decreto-Lei n.º 10-A/2020, art 18.

¹⁸⁶ Vt viide 77.

¹⁸⁷ Ibid, art 40(3).

¹⁸⁸ Ibid, art 40(4).

kuu jooksul alates aastaaruande koostamise tähtajast.¹⁸⁹ Kui üldkoosoleku kutse oli avaldatud enne eriolukorra väljakuulutamist, kuid koosoleku pidamise kuupäev oli peale eriolukorra väljakuulutamist, siis võis haldusorgan muuta üldkoosoleku aega ja tühistada kutse.¹⁹⁰

Tabel 3 – Majandusaastaaruande esitamise tähtajad Euroopa Liidu liikmesriikide aktsiaseltsides

Riik	Tähtaeg eriolukorras	Tähtaeg enne eriolukorda
Austria	12 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁹¹	9 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁹²
Belgia	8. oktoober 2020 ¹⁹³	Üks kuu peale iga-aastase üldkoosoleku toimumist ¹⁹⁴
Bulgaaria	30. september 2020 ¹⁹⁵	30. juuni 2020 ¹⁹⁶
Eesti	31. oktoober 2020 ¹⁹⁷	6 kuud peale majandusaasta lõppu ¹⁹⁸
Hispaania	Tähtaega ei pikendatud ¹⁹⁹	1 kuu peale iga-aastase üldkoosoleku toimumist ²⁰⁰
Iirimaa	26. veebruar 2020 äriühingutele, kelle aruande tähtaeg oli enne 30.09.2020 ²⁰¹	28 päeva peale äriühingu aruandluse kuupäeva ²⁰²
Itaalia	Tähtaega ei pikendatud ²⁰³	1 kuu peale iga-aastast üldkoosolekut ²⁰⁴

¹⁸⁹ Ibid, art 40(5).

¹⁹⁰ Ibid, art 40(6).

¹⁹¹ Vt viide 117.

¹⁹² UGB (1897) § 277 lg 1.

¹⁹³ Tulenevalt üldkoosoleku pidamise tähtaja pikemisest pikenes Belgias ka majandusaastaaruande esitamise tähtaeg 10 nädala võrra.

¹⁹⁴ Code des sociétés du 4. april 2019, art 2:24, § 3, 2°.

¹⁹⁵ Закон за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020, § 43 lg 2.

¹⁹⁶ Accountancy Act, SG No. 95/8.12.2015, art 38(1).

¹⁹⁷ Vt viide 29, p 19.

¹⁹⁸ Äriseadustik, § 334 lg 2.

¹⁹⁹ Seadusega küll eraldi majandusaastaaruande esitamise tähtaega Hispaanias ei pikendatud, kuid kuna üldkoosoleku pidamise tähtaega pikendati kuni 31.10.2020, siis pikenes ka aruande esitamise tähtaeg kuni novembri lõpuni.

²⁰⁰ Vt viide 43, art 279(1).

²⁰¹ Iirimaa registreerimisbüroo teatis (2020).

²⁰² Companies Act (2014), art 343(2).

²⁰³ Tähtaega eraldi seadusega ei pikendatud, aga tulenevalt üldkoosoleku tähtaja pikemisest 120 päeva pealt 180 päeva peale pikenes ka aruande esitamise tähtaeg kahe kuu võrra.

²⁰⁴ Vt viide 48, art 2435.

Kreeka	30. juuni 2020 börsil noteeritud äriühingutele ²⁰⁵	20 päeva peale iga-aastase üldkoosoleku toimumist ²⁰⁶
Küpros	Tähtaega ei pikendatud	Hiljemalt 42 päeva peale iga-aastast üldkoosolekut ²⁰⁷
Leedu	Tähtaega ei pikendatud	30 päeva peale üldkoosolekut ²⁰⁸
Luksemburg	31. oktoober 2020 (kui äriühingu majandusaasta lõppes 24. juuniks) ²⁰⁹	31. juuli 2020 ²¹⁰
Läti	31. juuli 2020 ²¹¹	4 kuud peale majandusaasta lõppu ²¹²
Madalmaad	Tähtaega ei pikendatud	12 kuud peale majandusaasta lõppu ²¹³
Malta	Tähtaega pikendati 5 kuu võrra ²¹⁴	7 kuud ja 42 päeva peale majandusaasta lõppu ²¹⁵
Poola	Tähtaega ei pikendatud ²¹⁶	15 päeva peale iga-aastase üldkoosoleku toimumist ²¹⁷
Portugal	15. september 2020 ²¹⁸	15. juuni ²¹⁹
Prantsusmaa	Tähtaega ei pikendatud ²²⁰	1 kuu peale iga-aastast üldkoosolekut ²²¹

²⁰⁵ Μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις., 30.03.2020, art 8.

²⁰⁶ Vt viide 137, art 149(1).

²⁰⁷ Vt viide 22, art 120(1).

²⁰⁸ Vt viide 173.

²⁰⁹ Vt viide 71, art 1.

²¹⁰ Loi du 19 décembre 2002 concernant le registre de commerce et des sociétés ainsi que la comptabilité et les comptes annuels des entreprises et modifiant certaines autres dispositions légales, art 75.

²¹¹ Vt viide 175.

²¹² Vt viide 176.

²¹³ Vt viide 115, art 394(3).

²¹⁴ Vt viide 84, art 8.

²¹⁵ Vt viide 147, art 182(2)(b).

²¹⁶ Tulenevalt üldkoosoleku tähtaja pikendamisest pikenes ka aastaaruande esitamise tähtaeg Poolas kolme kuu võrra, st majandusaastaaruande pidi esitama hiljemalt 9 kuud ja 15 päeva peale majandusaasta lõppu.

²¹⁷ Vt viide 149, art 69(1).

²¹⁸ Despacho 259/2020. XXII. Portugalis ei ole ette nähtud eraldi kohustust majandusaastaaruande esitamiseks, vaid äriühingud esitavad iga-aastaselt lihtsustatud äriteabe deklaratsiooni (IES), mis sisaldab endas mh maksudeklaratsiooni ning majandusaastaaruannet.

²¹⁹ Portaria n.º 31/2019, art 3c.

²²⁰ Majandusaasta aruande esitamise tähtaega Prantsusmaal ei muudetud, kuid tulenevalt üldkoosoleku tähtaja pikendamisest pikenes ka majandusaasta aruande esitamise tähtaeg kolme kuu võrra.

²²¹ Vt viide 179.

Rootsi	Tähtaega ei pikendatud	Hiljemalt 7 kuud peale majandusaasta lõppu ²²²
Rumeenia	31. juuli 2020 ²²³	5 kuud peale majandusaasta lõppu ²²⁴
Saksamaa	Tähtaega ei pikendatud	12 kuud peale majandusaasta lõppu ²²⁵
Slovakkia	3 kuud peale eriolukorra lõppu ²²⁶	6 kuud peale majandusaasta lõppu ²²⁷
Sloveenia	Tähtaega ei pikendatud	8 kuud peale majandusaasta lõppu ²²⁸
Soome	Tähtaega ei pikendatud ²²⁹	2 kuud peale iga-aastase üldkoosoleku toimumist ²³⁰
Taani	31. detsember 2020 ²³¹	5 kuud peale majandusaasta lõppu ²³²
Tšehhi	Tähtaega ei pikendatud ²³³	Hiljemalt 30 päeva peale iga-aastast üldkoosolekut ²³⁴
Ungari	30. september 2020 ²³⁵	5 kuud peale majandusaasta lõppu ²³⁶

²²² Årsredovisningslag (1995), 8. ptk, § 3.

²²³ Vt viide 155, art XIV.

²²⁴ Vt viide 156, art 153(1).

²²⁵ Gesetz über elektronische Handelsregister und Genossenschaftsregister sowie das Unternehmensregister, § 325(1).

²²⁶ Vt viide 159, § 20 lg 1.

²²⁷ ZÁKON z 18. júna 2002 o účtovníctve, § 17 (5).

²²⁸ Vt viide 161, art 58(1).

²²⁹ Seadusega Soomes majandusaasta aruande tähtaega ei muudetud, kuid kuna majandusaasta aruanne tuleb esitada Soome äriregistrile kahe kuu jooksul pärast aruande kinnitamist korralisel üldkoosolekul, siis pikenes tähtaeg sõltuvalt koosoleku toimumise ajast. Näiteks kui koosolek toimus 1. augustil 2020, siis oli majandusaasta aruande esitamise tähtajaks 1. oktoober 2020.

²³⁰ Vt viide 28 16. 9. jagu, § 10

²³¹ Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om midlertidig fravigelse af virksomheders pligter på selskabs- og regnskabsområdet på Erhvervsstyrelsens område i forbindelse med covid-19 (17.11.2020), § 1c.

²³² Vt viide 165.

²³³ Kuna üldkoosoleku tähtaega pikendati Tšehhis kolme kuu võrra alates eriolukorra lõppemisest (vt viide 60), siis pikenes automaatselt ka majandusaastaruande esitamise tähtaeg selle aja võrra.

²³⁴ Zákon o účetnictví, § 21a(2).

²³⁵ 2020. évi LVIII. Törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készütségről, art 42(1).

²³⁶ Vt viide 168, art 153(1).

Euroopa Liidu liikmesriikides oli sarnaselt eelmises peatükis kirjeldatule ka majandusaasta aruannete pikendamisega seotud regulatsioonid riigiti erinevad. 26st uuritud riigist jättis majandusaasta aruande tähtaja muutmata 12 riiki. See tähendab, et võrreldes üldkoosoleku tähtaja muutmisega riikide poolt jättis peaaegu poole rohkem riike majandusaasta tähtaja muutmata. Seda seetõttu, et osades riikides sõltub majandusaasta aruande esitamise tähtaeg korralise üldkoosoleku pidamise tähtajast. Nimelt on uuritud liikmesriikidest kaheksas riigis majandusaasta aruande esitamise tähtaeg automaatselt pikenenud selle tõttu, et üldkoosoleku tähtaega pikendati. Nendeks riikideks on Belgia, Hispaania, Itaalia, Poola, Prantsusmaa, Soome, Tšehhi ja Ungari. Sellest tulenevalt jäi kõnealune tähtaeg tegelikult muutmata seitsmes liikmesriigis. Kreekas ja Küprosel on samuti majandusaasta aruande esitamise ja üldkoosoleku korraldamise tähtajad omavahel seotud, kuid kuna nendes riikides üldkoosoleku tähtaega ei muudetud, siis ei mõjutanud see asjaolu ka majandusaasta aruande esitamise tähtaega. Seega Küprose, Kreeka, Leedu, Madalmaade, Rootsi, Saksamaa ja Sloveenia seadusandjad ei võimaldanud keerulisse olukorda sattunud äriühingutele majandusaasta aruande tähtaja pikendust.

Eeltoodust nähtub, et nii majandusaasta aruande kui ka üldkoosoleku tähtaja tervikuna jätsid muutmata viis liikmesriiki – Küpros, Kreeka, Rootsi, Leedu ja Sloveenia. Küll on aga juba mainitud, et näiteks Leedus on pädevad asutused teatanud, et ollakse paindlikud hilinenud aruannete suhtes ja sanktsioone ei kohaldata. Samuti on Küprose äriregister teatanud, et kuni 28. jaanuarini 2021 esitatud aruannetele ei kohaldata sanktsiooni.²³⁷ Seega jäi Küprose ühingutele siiski piisavalt aega majandusaasta aruannete koostamiseks ja esitamiseks enne 2021. aasta veebruarikuud. Lisaks on mitmed mainitud liikmesriikide pädevad asutused julgustanud ühingu majandusaasta aruande lisades kirjeldama aruande koostamise hetkel valitsenud olukorda ja asjaolusid, sh ka finantsmõjusid ja riske. Näiteks on Kreeka raamatupidamise ja auditeerimisstandardite jälgimisnõukogu (HAASOB) andnud audiitoritele soovitusel 2019. aasta aruandega. Nimelt soovitas HAASOB lisada majandusaasta aruandele piisavalt andmeid ühingu olukorra kohta. Viimane kujutab endast olulist lisainformatsiooni hindamiseks ühingu jaoks ebakindlat hetkeolukorda ning kui sellest tulenevalt on auditeerimise läbiviimiseks vajalik lisaeg, siis rõhutab nõukogu, et kindlasti tuleks seda

²³⁷ Registrar of Companies – New Announcements due to spread of Covid-19 (31. märts 2020).

aega anda ja uuesti kaaluda aruande esitamise tähtaja pikendamist.²³⁸ Samasuguse soovitusel börsiaktiiaseltsidele on andnud välja Sloveenia Väärtpaberiagentuur (SMA).²³⁹

Kui üldjuhul nii üldkoosolekute pidamise kui ka majandusaasta aruande esitamise tähtaja pikenduse ulatus kõikus riigiti ja ühtset lahendust ei esinenud, siis majandusaasta aruannete kohta esitatud tabelist nähtub, et aruande tähtajaga seonduvad regulatsioonid Euroopas olid pikendust võimaldanud riikide seas ühtlasemad, olenemata enne eriolukorda kehtinud regulatsioonidest. 13st riigist kuus pikendasid majandusaasta aruande esitamise tähtaega kolme kuu võrra. Nendeks riikideks olid Austria, Bulgaaria, Luksemburg, Läti, Portugal. Taani pikendas tähtaega algselt kolme kuu võrra ja hiljem veel nelja kuu võrra kuni 2020. aasta lõpuni. Slovakkias pikendati tähtaega samuti kolme kuu võrra, kuid kolmekuuline tähtaeg hakkas kulgema alates eriolukorra lõppemisest, mitte alates enne eriolukorda kehtinud tavatähtajast. Majandusaasta aruande tähtaega pikendasid nelja kuu võrra Ungari ja Eesti. Ainsana pikendas aruande esitamise tähtaega kahe kuu võrra Rumeenia. Iirimaa seadis aruannete esitamisele kindla tähtaja, kuna sealse seadusandluse kohaselt erineb majandusaasta aruande esitamise tähtaeg sõltuvalt äriühingu registris registreerimise kuupäevast. Belgias pikenes majandusaasta aruande esitamise tähtaeg koos korralise üldkoosoleku pidamise tähtajaga automaatselt 10 nädala võrra. Kõige suurema tähtaja pikenduse andis ebatavalisse olukorda sattunud äriühingutele Malta, kes võimaldas neil lausa viis kuud tavapärasest tähtajast hiljem aruande esitada.

2.4 Eriolukorra muudatused seoses üldkoosoleku ja majandusaasta aruande tähtaja pikendamisega Eestis

Eesti seaduste kohaselt peavad ühingud majandusaasta aruande esitama hiljemalt kuue kuu jooksul peale majandusaasta lõppu (ÄS § 97¹ lg 1, ÄS § 334 lg 2, SAS § 34 lg 4, MTÜS § 36 lg 5, KrtS § 51 lg 4, TÜS § 72 lg 3). Korraline üldkoosolek majandusaasta aruande kinnitamiseks peab toimuma vähemalt kord aastas ja hiljemalt kuue kuu jooksul peale majandusaasta lõppu (ÄS § 291 lg 1, 2, TÜS § 40 lg 2). Seega 2020. aastal pidid Eesti ühingud,

²³⁸ Hellenic Accounting And Auditing Standards Oversight Board (HAASOB) Guidance on Covid-19, 17. märts 2020.

²³⁹ OKROŽNICA JAVNIM DRUŽBAM (02.04.2020).

kelle majandusaasta langes kokku kalendriaastaga, korraldama üldkoosoleku ja esitama majandusaasta aruande hiljemalt 30. juuniks 2020.

Eestis kehtestatud piirangute kestus ajaliselt kokku ühingutes üldkoosolekute pidamise ja majandusaasta aruannete esitamise hooajaga. Seetõttu oli vajalik riigi poolt kehtestada teatud leevendusmeetmeid, et ühingud uudest ja keeulisest seisust välja tuua. Piirangute tõttu niigi majanduslikesse raskustesse sattunud ühingute olukorra kergendamiseks jõustus sarnaselt teistele Euroopa Liidu liikmesriikidele 24. mail 2020 ka Eestis kriisiregulatsioon: Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. Eelnõu algatati Riigikogus 20. aprillil 2020. Justiitsministeeriumi poolt valitsusele aprilli alguses edastatud eelnõu esialgses tekstis sisaldasid muudatusettepanekud elektrooniliste võimaluste laiendamiseks ühingutes üldkoosolekute pidamisel. Eelnõu esimene lugemine toimus 4. mail 2020 ja muudatusettepanekute tähtajaks määrati 6. mai 2020. Justiitsministeerium esitas seejärel täiendavaid ettepanekud eelnõu muutmiseks ja täiendamiseks. 13. mail 2020 toimunud eelnõu teiseks lugemiseks oli eelnõud täiendatud ja lisatud sinna veelgi ühinguid soodustavaid sätteid.²⁴⁰

Kuivõrd eriolukorrast tingitud piirangud raskendasid füüsilisel kujul koosolekute pidamist, siis pikendati Eestis Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega korteriühistute ja mittetulundusühistute juhatuse liikmete volituste tähtaegu ning kõigi juriidiliste isikute majandusaasta aruande esitamise tähtaega 2020. aastal kuni 31. oktoobrini.²⁴¹ Seega pikendati majandusaasta aruannete esitamise tähtaega Eestis nelja kuu võrra. Äriseadustikku lisati vastav säte, mille kohaselt osaühing, aktsiaselts, täisühing ja usaldusühing, kellel on kohustus esitada majandusaasta aruanne registripidajale ajavahemikul 2020. aasta 12. märtsist 31. augustini, peab esitama aruande hiljemalt 2020. aasta 31. oktoobril.²⁴² Mittetulundusühingute seaduse kohaselt mittetulundusühing, kellel on kohustus esitada majandusaasta aruanne registripidajale ajavahemikul 2020. aasta 12. märtsist 31. augustini, peab esitama aruande hiljemalt 2020. aasta 31. oktoobril.²⁴³ Samasuguse sõnastusega säte lisati

²⁴⁰ Muudatusettepanekute loetelu tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu teiseks lugemiseks. 180 SE II 13.05.2020.

²⁴¹ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel), RT I, 23.05.2020, 2, 24.05.2020, § 722, 723, 111⁵, 116, 85³, 96⁴

²⁴² ÄS § 585⁸

²⁴³ MTÜS § 111⁵

ka Sihtasutuste seadusesse.²⁴⁴ Selles osas sarnanes Eesti kriisiregulatsioon näiteks Ungari regulatsiooniga, kus samuti pikendati majandusaasta aruande esitamise tähtaega nelja kuu võrra. Töö autor leiab, et majandusaasta aruannete tähtaja pikendamine oli vajalik, sest Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmine seadus jõustus alles 2020. aasta maikuuks ning tähtaegasid pikendamata oleks ühingutel koosolekute pidamiseks ja majandusaasta aruande kinnitamiseks aega jäänud vaid veidi üle kuu. Kui leevendusi sisaldav seadus oleks jõustunud aprilli lõpuks, siis oleks võinud jätta tähtajad pikendamata ja võimaldada vaid elektrooniliste vahendite abil üldkoosolekuid pidada. Sellisel juhul oleks ühingutel jäänud piisavalt aega koosolekul majandusaasta kinnitamiseks ja selle õigeaegselt esitamiseks äriregistrile.

Mis puudutab korralise üldkoosoleku tähtaega, siis Eesti seadusandja valis sarnase tee kuue Euroopa Liidu liikmesriigiga (Küpros, Ungari, Sloveenia, Rootsi, Leedu, Kreeka) jättes kohustusliku üldkoosoleku pidamise tähtaja pikendamata. Seda ilmselt põhjusel, et olemasolevate tehniliste lahenduste tõttu keskenduti kriisiregulatsiooni loomisel eelkõige täiemahulise elektroonilise virtuaalkoosoleku korraldamise võimaluse loomisele kõikidele ühingu liikidele. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt on nimetatud seaduse põhieesmärgiks võimaldada kõikidel juriidilistel isikutel koosolekul elektrooniliste vahendite abil osalemist ning võtta otsuseid vastu koosolekut korraldamata kirjalikult. On ka täiesti loogiline, et digitaalselt arenenud riigis on sellises olukorras esmaseks prioriteediks tehniliste lahenduste kasutuselevõtt ning tähtaja pikendus ei olnud vältimatult vajalik. Kui sarnane olukord oleks tekkinud näiteks 20 aastat varem, kus tehnilised lahendused ei olnud nii kaugele arenenud kui praegusel ajal, siis oleks olnud põhjendatud ja vajalik ka koosoleku kohustusliku tähtaja pikenduse võimaldamine ühingutele. Osade ühingu liikide puhul oli täiemahuliste virtuaalkoosolekute pidamine teatud tingimustel võimalik juba enne eriolukorda (vt käesoleva töö punkt 2.1.2).

Oluline on mainida, et nimetatud muudatus on ühekordne ning kehtis ainult majandusaasta aruannete esitamisele 2020. aastal. Kuigi 2021. aastal on epidemioloogiline olukord oluliselt kriitilisem võrreldes 2020. aastaga, siiski kehtib jälle tavapärase seadusest tulenev tähtaeg ehk hiljemalt kuus kuud peale majandusaasta lõppemist peavad olema aruanded äriregistrile esitatud. Samuti tasub tähelepanu pöörata asjaolule, et seaduse muudatuses on sätestatud

²⁴⁴ SAS § 85³

tähtaeg aruande esitamiseks. Tegemist ei ole nõ tähtaja pikendamisega teatud aja võrra alates majandusaasta lõppemisest või uue tähtaja seadmisega, nagu oli kehtestatud mitmes teises Euroopa Liidu liikmesriigis. See tähendab, et tähtaja järgimisel pidid olema eriti tähelepanelikud need ühingud, kelle majandusaasta ei lange kokku kalendriaastaga. Näiteks kui ühingu majandusaasta lõppes 30. aprillil 2020, siis ei kohaldunud pikendatud tähtaeg ning järgima pidi ikkagi tavapäraselt kehtinud kuue kuulist tähtaega. Kui aga ühingu majandusaasta lõppes 31. jaanuaril 2020, st majandusaasta aruanne pidi olema esitatud hiljemalt 31. juuliks, siis võis ühing aruande esitada pikendatud tähtaega järgides ehk hiljemalt 31. oktoobril 2020.

Sarnaselt Leeduga on Eesti Statistikaamet teatanud, et hilinevad majandusaastaaruande esitamisega kaasneva sunniraha kohaldamine oli peatatud kuni 1. augustini. Siiski on Statistikaamet 2020. aastal esitamata jäänud andmete tõttu määranud sunniraha 17-le ühingule. Statistikaameti andmete kohaselt esitasid algseks tähtajaks ehk 30. juuniks 2020 aruande 35 protsenti aruandekohuslastest. Kui 2019. aastal esitati tähtajaks 53 protsenti ette nähtud aruannetest, siis 2020. aastal, mil tähtaega pikendati koroonakriisi tõttu nelja kuu võrra, oli tähtajaks aruande esitanud 51 protsenti aruandekohuslastest.²⁴⁵ 20. novembri 2020 seisuga oli majandusaasta aruande esitanud 71 protsenti aruandekohuslastest. Sellest võib teha järelduse, et ühingutel oli hoolimata tähtaja pikendusest ikkagi raskusi majandusaasta aruande õigeaegse esitamisega.

²⁴⁵Oja, B., Statistikaamet on esitamata andmete tõttu määranud sunniraha 17 ettevõttele (20.10.2020).

3. TÄIENDAVALD ERIOLUKORRA MUUDATUSED EESTI SEADUSANDLUSES

3.1 Juhatusel liikme volituste pikendamine

Mittetulundusühingu (edaspidi MTÜ) ja korteriühistu (edaspidi KÜ) juhatusel liige valitakse juhatusel liikme nõusolekul tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks, kui põhikirjas ei ole ettenähtud muud tähtaega (MTÜS § 28¹, KrtS § 24 lg 1). MTÜ-de ja KÜ-de puhul on juhatusel liikme ametiaeg tähtajaline ning ametiaega saab pikendada vaid juhatusel otsusega. Korteriühistutes sai enne eriolukorda otsuseid teha ka koosolekut kokku kutsumata, kuid liialt range hääletenamuse nõue põhikirjas võis seda raskendada. Samuti võis osutada problemaatiliseks seadusest tulenev nõue, et otsuse vastuvõtmiseks peab olema selle poolt hääletanud üle poolte korteriomanikest. Samuti sätestas varem kehtinud MTÜS § 22¹ lg 2 ls 3, et kui mittetulundusühingu põhikirjas on ette nähtud hääle arv, mis on vajalik otsuse vastuvõtmiseks, siis kohaldatakse seda ka otsuse vastuvõtmisele koosolekut kokku kutsumata. Kuivõrd eriolukorras oli koosolekute pidamine raskendatud ja juhatusel liikme volituste lõppemine võis kaasa tuua MTÜ või KÜ juhatusel hoolsuskohustuse rikkumise (TsÜS § 35, MTÜS § 32 lg 1), siis oli vajalik seadusega pikendada MTÜ-de ja KÜ-de juhatusel liikmete volituste tähtaegasid 2020. aastal.

Siiski on vaieldav, kas olukorras, kus koosolekute pidamine oli riigi poolt kehtestatud piirangute valguses tungivalt ebasoovitatav, saaks MTÜ või KÜ juhatusel liikme sellist tegevust lugeda hoolsuskohustuse täitmata jätmiseks. Rikkumist ei saa järeldada üksnes sellest, et järgnes negatiivne tagajärg.²⁴⁶ Lisaks võib Riigikohtu hinnangul lugeda juhatusel liikme ametiaja pikenuks ka mõlemapoolseid (s.o juhatusel liikme ja osanike) tahteavaldusi ja käitumist hinnates kaudsete tahteavaldustega. Selleks on aga lisaks endise juhatusel liikme poolsele jätkamisele viitavale käitumisele vajalik ka osaühingu osanike (MTÜ-de ja KÜ-de puhul liikmete) otsus, millega selgesõnaliselt kiidetakse heaks isiku tegutsemine juhatusel liikmena, st pikendatakse tema ametiaega tagasiulatuvalt. Põhikirjaga võib sellise heakskiitmise välistada.²⁴⁷ Sellise heakskiidu puhul saab juhatusel liikme ametiaja lugeda tagasiulatuvalt pikendatuks. Riigikohus on väljendanud seisukohta, et juhatusel liikme ametiaega saab pikendada ka edasiulatuvalt. Nimelt on osanikel võimalus otsustada, et juhatusel liige jätkab

²⁴⁶ RKTo 3-2-1-129-15, p 15.

²⁴⁷ RKTo 3-1-1-61-09, p 37.

juhatuse liikmena tegutsemist ka edaspidi. Riigikohus on öelnud, et „*kui osanikud on teinud otsuse, millega nad on tagasiulatuvalt pikendanud juhatuse liikmete ametiaega (kiitnud vastavate isikute juhatuse liikmena tegutsemise heaks), ja samal ajal otsustanud, et samad isikud jätkavad ka edaspidi juhatuse liikmetena, siis saab osaühingu ja juhatuse liikmete vahelises suhtes (sisesuhtes) lugeda, et kõnealused isikud on alates nende esmakordsest valimisest kogu aeg olnud ja on ka järgmisel ametiajal juhatuse liikmed.*“²⁴⁸

Tsiviilseadustiku muutmise seadus sätestab, et MTÜ-de juhatuse (MTÜS § 111⁶) ning KÜ-de juhatuse liikmete ja valitsejate (KrtS § 73³) ametiajad, mis lõppesid ajavahemikul 12. märts kuni 31. august 2020, pikenesid kuni 31. oktoobrini 2020. Seda siiski ainult juhul, kui vahepeal ei valitud uut juhatuse liiget või korteriühistul valitsejat. Nii Mittetulundusühingute seadusesse kui ka Korteriomandi ja korteriühistu seadusesse viidi sisse säte järgmises sõnastuses: „*Korteriühistu/mittetulundusühing, kellel on kohustus esitada majandusaasta aruanne registripidajale ajavahemikul 2020. aasta 12. märtsist 31. augustini, peab esitama aruande hiljemalt 2020. aasta 31. oktoobril.*“ Käesoleva töö autor leiab, et hilisemate vaidluste vältimiseks oli sellise sätte lisamine kriisiregulatsiooni just mittetulundusühingute ja korteriühistute jaoks igati vajalik ja asjakohane.

Siin tuleb jällegi tähele panna, et nimetatud erand juhatuse liikmete volituste tähtaja pikendamiseks kehtis ainult 2020. aastaks. Erand viidi seadusesse sisse põhjusel, et vältida koroonakriisist tingitud ohte, mis võisid tekkida füüsiliste koosolekute korraldamisel juhatuse liikme volituste pikendamise otsustamiseks.

Sarnast regulatsiooni volituste pikendamise kohta ei ole ette nähtud teistele ühingu liikidele. Osaühingus valitakse juhatuse liige tähtajatult, kui põhikirjas ei ole tähtaega ette nähtud (ÄS § 184 lg 2). Sarnaselt KÜ-dega ja MTÜ-dega valitakse aktsiaseltsis ja sihtasutustes samuti juhatuse liikmed tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks, kui põhikirjas ei ole ettenähtud muud tähtaega (ÄS § 309 lg 2, SAS § 19 lg 3).

Juhatuse liikme volitusi on pikendatud ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Tšehhi Vabariigi 17. aprilli 2020 seaduse kohaselt kui juriidilise isiku organi ametiaeg lõpeb, siis pikeneb tema ametiaeg kuni kolm kuud erakorralise meetme lõppemise päevale järgnevast päevast. See kehtis ka juhul, kui organi liikme ametiaeg lõppes ühe kuu jooksul erakorralise

²⁴⁸ RKTo 2-18-4121, p 14.

meetme lõppemisele järgnevast päevast.²⁴⁹ Ungaris nähti 11. aprilli 2020. aasta määrusega ette, et nende juhatuse liikmete, kelle volitus lõppes eriolukorra ajal, volitusi pikendati 90 päeva alates päevast, mil eriolukord kuulutati lõppenuks.²⁵⁰

3.2 Notariaalne kaugtõestamine enne ja pärast eriolukorda

30. jaanuaril 2019 võttis Riigikogu vastu ja 1. veebruaril 2020 jõustusid Tõestamisseaduse²⁵¹ muudatused, millega võimaldati edaspidi teatud notariaalsete tehingute kaugtõestamist. Muuhulgas muudeti Konsulaarseadust²⁵², Notariaadiseadust²⁵³, Notari tasu seadust²⁵⁴ ja Riigilõivuseadust²⁵⁵. Kaugtõestamise all üldiselt võib mõista videosilla abil teatud notariaalse toimingute tegemist, mida varasemalt sai teostada üksnes notaris kohapeal. Tõestamisseaduse muutmise seadus avab kaugtõestamise definitsiooni järgmiselt: „*kaugtõestamise puhul tehakse käesolevas seaduses nimetatud toimingud isiku ja tema tahte tuvastamist võimaldava videosilla vahendusel tõestamisviisist tulenevate erisustega ning toiming loetakse tehtuks notari juuresolekul.*“²⁵⁶ Tõestamisseaduse § 13 lg 8 kohaselt kehtestab kaugtõestamise korra ja kaugtõestamise teel tehtavate ametitoimingute ja tehingute nimekirja valdkonna eest vastutav minister.

Enne eriolukorda nähti kaugtõestamise võimalus ette peamiselt välismaal oleva eestlase või e-residendi ja notari vaheliste tehingute tõestamiseks kindlaks määratud riikide saatkondades. See oli ka kaugtõestamise võimaluse loomise üks põhieesmärke. Tehinguosalisel peab seejuures olema Eesti Vabariigi isikutunnistus või e-residendi kaart. TõS § 13 lg 7 kohaselt tehakse kaugtõestamise puhul Tõestamisseaduses nimetatud toimingud isiku ja tema tahte tuvastamist võimaldava videosilla vahendusel tõestamisviisist tulenevate erisustega ning toiming loetakse tehtuks notari juuresolekul; notar ja tehingus osalejad allkirjastavad notariaalakti digitaalallkirjaga. Sellisel viisil tõestamine on tavalise ehk notari juures tõestamisega samaväärne. Kaugtõestamine on nii kliendi kui notari jaoks vabatahtlik. Sellisel viisil

²⁴⁹ Vt viide 166, § 20 lg 1.

²⁵⁰ Vt viide 235, § 109 lg 1.

²⁵¹ Tõestamisseadus – RT I, 22.12.2020, 47.

²⁵² Konsulaarseadus – RT I, 31.12.2019, 19.

²⁵³ Notariaadiseadus – RT I, 22.12.2020, 36.

²⁵⁴ Notari tasu seadus – RT I, 10.07.2020, 27.

²⁵⁵ Riigilõivuseadus – RT I, 22.03.2021, 12.

²⁵⁶ Tõestamisseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus – RT I, 22.02.2019, 2 § 1 lg 1.

notariaalaktide tõestamine võis tavaolukorras vajalik olla sel juhul, kui üks tehingupooltest asus Eestist väljaspool ja Eestisse reisimine oleks olnud liiga aeganõudev või rahaliselt kulukas. Algselt oli välismaal viibiva tehingupoolle sätestatud kohustus viibida kaugtõestamise ajal välisriigi esinduses.

Nii nagu koosolekute puhul, muutus eriolukorra tingimustes ühingute jaoks keeruliseks ka notariaalsete tehingute tegemine. Mitmed notarid otsustasid oma tavapäraseid tööaegasid muuta või üleüldse bürood sulgeda. Samuti võis olla notaribüroo küllastamine raskendatud näiteks eneseisolatsiooni kohustuse tõttu. Kuigi kaugtõestamise võimalus loodi juba 2019. aastal, siis tulenevalt 2020. aasta kevadel Eestis välja kuulutatud eriolukorrast sai ka kaugtõestamine Eestis hoo sisse. Nimelt oli algselt planeeritud, et kaugtõestada saab üksnes teatud liiki tehinguid, kuid eriolukorra ja liikumispiirangute tingimustes otsustati kiirendada süsteemi laialdasemat kasutuselevõttu ning juba alates 2020. aasta aprillist on kõiki notariaalseid toiminguid, välja arvatud abielu sõlmimine ja lahutamine, võimalik teha kaugtõestamisega (Notariaadimäärustik § 12¹ lg 6¹, 7). Samuti viidi 2020. aasta aprillis Notariaadimäärustikku sisse muudatus, et kaugtõestamist on võimalik kasutada ka mujal kui välisesindustes. Seega oli alates aprilli algusest võimalik notariaalseid toiminguid teha ka siis, kui tehinguosaline viibis oma kodus, kontoris või muus paigas, ja seda nii Eestis kui ka välismaal.²⁵⁷

Nimetatud muudatused võimaldasid sarnaselt ühingute virtuaalkoosolekutega eriolukorrast tingitud liikumispiirangute tingimustes paindlikku ja mugavat tehingute tõestamist, kus tehingupoolle ei ole tehingu sõlmimiseks vajalik kodust lahkuda. Eesti Notarite Koja esimehe hinnangul polnud viirusohu ja liikumispiirangute tingimustes kaugtõestamine pelgalt mugavusteenus, vaid võimaldas teostada paljusid tehinguid, mida vastasel juhul oleks pidanud edasi lükkama. Kaugtõestamisega on saanud vajalikke toiminguid teha näiteks riskirühmadesse kuuluvad inimesed, kes soovivad terviseohutuse huvides kontakte minimeerida, aga ka kontaktsed ja eneseisolatsioonis inimesed.²⁵⁸ Samuti võimaldas kaugtõestamine eriolukorras tehinguid ka nende isikute poolt, kes viibisid välisriigis ja piirangute tõttu Eestisse reisimine oli raskendatud.

²⁵⁷ Jõgi, B., Kaugtõestamine – võimalus teha notariaalne tehing ka kodus (14. mai 2020).

²⁵⁸ Aasta tagasi käivitunud notariaalne kaugtõestamine sai pandeemias ootamatu survetesti, Notarite koda (3. märts 2021).

Kõik kaugtõestamise teel lubatud tehingud on sätestatud Notariaadiseaduse § 29 lõikes 3. Kaugtõestamisega on lubatud näiteks tehingud osahinguga osadega, kinnisvaratehingud ja volikirjade tegemine. Kaugtõestamist kasutatakse ühinguõiguslikes tehingutes ka juhul, kui ühingu omanikul või esindajatel (või mõnel muul juriidilisel isikul) puudub juurdepääs Eesti digitaalteenustele Eesti digitaalse isikutunnistuse või e-residentsuse kaardiga.

Nii nagu muude elektrooniliste lahenduste puhulgi, kaasnevad ka kaugtõestamisega teatud riskid. Peamised riskid on seotud isikusamasuse tuvastamisega ja tehinguosalise tegeliku tahte tuvastamisega. Tehingu tõestamiseks peab notar täielikult veenduma tehingupoole isikusamasuses. Juhul kui tehingupool viibib välisriigi esinduses, siis kontrollib tema isikusamasust välisesinduse töötaja ja sellisel juhul probleeme tekkida ei tohiks. Kui tehingupool viibib mujal kui välisesinduses, siis kasutatakse isikusamasuse tuvastamiseks näotuvastusteenust, mis toimib isikut tõendava dokumendi alusel. Kui isikusamasuse tuvastamine ei ole võimalik näiteks kehvade internetiühenduste tõttu, siis peaks notar tehingu katkestama. Sellega välditakse olukorda, kus õigustatud isiku asemel teeb tehingu õigustatud isikuna esinev pahatahtlik isik. Lisaks võib tekkida olukord, kus notaril ei ole puuduliku internetiühenduse tõttu võimalik tuvastada tehingupoole tegelikku tahet.

Käesoleva töö autor leiab, et eelpool välja toodud riskid kaaluvad üles kaugtõestamise kasutegurid. Kaugtõestamine ehk tehingute tegemine distantsilt on vajalik äritegevuse soodustamiseks. Kahtlemata on kaugtõestamisel positiivne mõju Eesti mainele ja majandusele. Inimene ei pea teatud tehingute tegemiseks Eestisse kohale tulema. Sellest tingituna võib oodata veelgi suuremat e-residentide arvu kasvu, kelle jaoks on Eesti äritegevuseks kaasaegne ja mugav paik. Aga ka Eestis viibiva tehingupoole jaoks hoiab ainuüksi notaribüroosse tulemata jätmise kulusid kokku. 2020. aasta kevadel laiendatud kaugtõestamise võimalused jäid jõusse ka peale eriolukorra lõppemist.

KOKKUVÕTE

2020. aasta kevadel Maailma Terviseorganisatsiooni poolt pandeemiaks kuulutatud olukord ning sellega kaasnenud riikide poolt kehtestatud piirangud tõid endaga kaasa mitmeid seadusandlikke muudatusi erinevates õigusvaldkondades, sh ühinguõiguses. Ühinguõiguslikud regulatsioonid nii Eestis kui ka Euroopa Liidu liikmesriikides näevad ühingutele ette hulgaliselt kohustusi, mis tuleb neil õigeaegselt täita. Kuna liikumis- ja kogunemisiirangud tulid ootamatult, siis tekkisid ühingutel raskused teatud seadusest tulenevate kohustuste täitmisel. Ootamatus olukorras tuli riikide seadusandjatel kehtivasse regulatsiooni võimalikult kiirelt vajalikud muudatused sisse viia, et ühingu saaksid õigeaegselt reageerida ja uute tingimustega kohaneda.

Käesoleva töö eesmärk oli võrrelda omavahel Eesti ja Euroopa Liidu liikmesriikide poolt Covid-19 pandeemia tingimustes vastu võetud ühinguõiguslike seadusemuudatusi. Need seadusemuudatused jagunesid kolme kategooriasse: elektrooniliste vahendite abil üldkoosolekul osalemine, majandusaasta aruande esitamise ning üldkoosoleku pidamise tähtaja pikendamine 2020. aasta kevadel. Töö kolmandas osas käsitleti spetsiifilisemaid muudatusi Eesti tasandil – juhatuse liikmete volituste pikendamine 2020. aastal ja 2020. aasta veebruarikuus loodud kaugtöestamise võimaluste laiendamine pandeemia tingimustes.

Ühingu korralise üldkoosoleku rolli ühingu juhtimisel ei saa alahinnata. Koosolekutel võetakse vastu otsuseid ning kinnitatakse iga-aastane majandusaasta aruanne. Kõik ühingu peavad vähemalt kord aastas üldkoosoleku läbi viima ning enne eriolukorda toimus see üldjuhul nii, et aktsionärid, osanikud ja liikmed kogunesid füüsiliselt koosolekupaika. Eesti seadusandluses oli enne eriolukorda elektrooniliste vahendite abil üldkoosolekul osalemise võimaluse erinevate ühingu liikide jaoks sätestatud erinevalt ning ühtset regulatsiooni ei olnud. Osäühingute ja börsiaktiaseltside puhul olid aktsionäride õiguste direktiivist tulenevad nõuded täidetud. Börsiaktiaseltsidel oli võimalik koosolekul osaleda reaalajas toimuva kahesuunalise side abil ehk põhikirjalise sätte olemasolul oli sisuliselt võimalik virtuaalkoosoleku läbiviimine. Osäühingute puhul oli võimalik otsuse vastuvõtmine koosolekut kokku kutsumata ning elektrooniline ja posti teel hääletamine enne koosolekut. Seadus nägi ka osäühingutele ja aktiaseltsidele põhikirjalise sätte olemasolul ette võimaluse osaleda koosolekul reaalajas Interneti vahendusel, kuid ülekande jälgimist ei loetud koosolekul osalemiseks. Aktiaseltsidel olid üleüldiselt kitsamad võimalused elektrooniliste vahendite abil koosolekul osalemiseks. Enne koosoleku toimumist sai hääle edastada posti teel või elektrooniliselt, kui põhikiri sellise

võimaluse ette nägi. Korterühistute puhul sai otsuse vastu võtta koosolekut kokku kutsumata, kuid otsuse sai lugeda vastuvõetuks vaid siis, kui selle poolt andis hääle üle poolte korteriomanikest, mis tegi sellisel viisil otsuse vastuvõtmise praktikas üsna keeruliseks. Põhikirjaga võis ette näha teistsuguse häälteenamuse nõude. Tulundusühistutele lubas seadus otsuse tegemist ilma koosolekut kokku kutsumata vaid sellisel juhul, kui ühistul on üle 200 liikme või enamus liikmetest on ühistud. Võrreldes teiste ühingute liikide regulatsioonidega, ei olnud selline nõue tulundusühistute puhul põhjendatud.

Töö käigus uuriti elektrooniliste vahendite abil üldkoosolekul osalemist Euroopa Liidu liikmesriikide aktsiaseltsides ning selgus, et liikmesriikides enne eriolukorda elektrooniliste vahendite abil üldkoosolekul osalemise regulatsioon aktsiaseltside puhul sarnanes enamjaolt Eestiga. Elektrooniliste vahendite kaudu üldkoosoleku osalemine oli üldjuhul lubatud vaid siis, kui aktsiaseltsi põhikirjaga oli vastav võimalus ette nähtud. Regulatsioonid olid ka riigiti sarnased ja seadused nägid ette sarnaseid võimalusi tehnoloogiliste vahendite kasutamiseks. Täiemahuliste virtuaalkoosolekute korraldamine oli lubatud vaid siis, kui oli olemas vastav põhikirjaline säte. Kõikide uuritud riikide seadusandluses esines üsna ühetaoline regulatsioon elektrooniliste vahendite kohaldamise võimaluste kohta, vaid veidi erinevas sõnastuses.

Ühingute tavapärase iga-aastane rutiin koosolekute korraldamisel löödi 2020. aasta kevadel segamini ning valdav osa liikmesriike uuendasid seadusandlust ja laiendasid elektrooniliste vahendite kasutamise võimalusi koosolekutel. Euroopa liikmesriikide aktsiaseltside puhul kaotati ära nõue, et täiemahulise virtuaalkoosoleku korraldamiseks peab põhikirjas sisalduma vastav säte. Siiski esinesid seaduses nõuded koosolekute turvaliseks läbiviimiseks ja isikusamasuste nõuetekohaseks tuvastamiseks. Osade riikide seadused avasid elektrooniliste vahendite kasutamise regulatsiooni seaduses põhjalikumalt. Näiteks Prantsusmaal oli esialgse määrusega ette nähtud elektrooniliste vahendite kasutamise võimalikkus kriisiolukorras ning hilisema määrusega avati esialgses määruses sätestatud põhjalikumalt. Näiteks nägi Prantsusmaal hilisem määrus ette nõuded, millele elektrooniline koosolek peab vastama. Ühingutele anti vabad käed otsustamiseks, millisel viisil koosolek läbi viia, kuid kehtestatud piirangute tõttu suuremal või vähemal määral olenevalt riigist ei olnud siiski füüsilise üldkoosoleku läbiviimine võimalik.

Eestis viidi Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega Äriseadustikku, Mittetulundusühinguseadusesse, Korteriomandi- ja korteriühistuseadusesse, Tulundusühinguseadusesse ja Sihtasutuste seadusesse sisse üsna palju muudatusi seoses

elektroonilise osalemisega üldkoosolekul. Kõikide ühingu liikide puhul laiendati kehtinud regulatsiooni. Kaotati ära põhjendamatud erinevused ühingute liikide vahel. Seaduse eesmärk oli võimaldada kõikidele ühingutele üldkoosolekul osalemist elektrooniliselt ning ka otsuste vastuvõtmist ilma koosolekut kokku kutsumata. Autori hinnangul oleks sellised muudatused olnud põhjendatud ka juba enne eriolukorra tekkimist, kuna ei olnud arusaadav, miks esinesid nii suured erinevused ühingu liikide elektrooniliste võimaluste osas. Sisse viidud muudatused jäävad Eestis püsivalt kehtima. Teistes Euroopa Liidu liikmesriikides olid muudatused valdavalt ajutise iseloomuga. Üksikutes riikides siiski Eestile sarnaselt kehtivad muudatused jäädavalt.

Kuigi elektrooniliste lahenduste laiendamine andis ühingutele võimaluse koosolek kriisi tingimustes õigeaegselt läbi viia, pikendati siiski paljudes Euroopa Liidu liikmesriikides ka üldkoosoleku pidamise tähtaegasid. Rohkem kui pooled Euroopa Liidu liikmesriigid pikendasid 2020. aastal koosolekute pidamise tähtaegasid suuremal või vähemal määral. Seega anti ühingutele üsna laiad võimalused olukorras kohanemiseks ning kohustuste õigeaegseks täitmiseks. Eestis üldkoosoleku pidamise tähtaega 2020. aastal ei pikendatud.

Lisaks elektrooniliste võimaluste laiendamisele pikendati Euroopa Liidu liikmesriikides ja Eestis majandusaasta aruande esitamise tähtaega 2020. aastal. Üle poolte liikmesriikidest pikendas majandusaasta aruande esitamise tähtaega. Vaid seitsmes liikmesriigis jäi tähtaeg pikendamata. Pikenduste ulatuses olid Euroopas riigiti ühtlased, kui siiski mõnevõrra erinevad. Tähtaega pikendati üldjuhul kas kahe, kolme või nelja kuu võrra alates tavapärasest tähtajast. Mitmete riikide puhul pikenes majandusaasta aruande esitamise tähtaeg automaatselt tulenevalt sellest, et üldkoosoleku tähtaega pikendati ning aruande esitamise tähtaeg oli tavapärasel olukorras määratud sõltuvalt sellest, millal toimus korraline üldkoosolek aruande kinnitamiseks. Eesti pikendas majandusaasta aruande tähtaega 31. oktoobrini 2020 ehk nelja kuu võrra.

Eestis toimus seoses eriolukorraga veelgi muudatusi. Nimelt Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega pikendati ka juhatuse liikme volitusi nii korteriühistu juhatuse liikmetele kui ka mittetulundusühingu juhatuse liikmetele. Nimetatud ühingu liikide juhatuse liikmete volitused loeti automaatselt pikenenuks 2020. aasta 31. oktoobrini juhul, kui juhatuse liikme ametiaeg lõppes ajavahemikul 2020. aasta 12. märtsist kuni 31. augustini. Volituste pikendamise vajadus tulenes jällegi asjaolust, et pikendamine on võimalik ainult koosolekul ning 2020. aasta kevadel oli koosolekute pidamine raskendatud. Lõppenud

volitustega tegutsemine võib aga tuua kaasa juhatuse liikme hoolsuskohustuse täitmise, mis on aga siiski eriolukorra tingimustes vaieldav.

Töö viimases osas käsitleti koroonat tingimustes hoo sisse saanud notariaalset kaugtõestamist. Notariaalne kaugtõestamine tähendab seda, et notariaalseid tehinguid saab teha videosilla vahendusel ilma notari juurde füüsiliselt kohale minemata. Kaugtõestamise võimalused olid olemas juba 2020. aasta veebruaris, kui siis oli võimalik ainult teatud liiki tehingute kaugtõestamine. Kuna tegemist oli uudse võimalusega, siis plaaniti projektiga edasi liikuda järk-järgult. Algselt oli mõeldud see ainult välismaal viibivatele eestlastele ja e-residentidele. Sarnaselt koosolekutega muutus ka tehingute tõestamine eriolukorra ajal keeruliseks. Notari juurde minek võis olla liikumiskiirangute tõttu raskendatud või notaribüroo võis olla üldse oma ukсед sulgenud. Ühinguõigulikest tehingutest saab kaugtõestamise abil teostada näiteks tehinguid äriühingu osadega ja kinnisvaratehinguid, samuti on võimalik kaugtõestamise abil teha volikirju. Kaugtõestamisega nagu ka iga teise tehnoloogilise lahendusega kaasnevad teatavad riskid, näiteks isikusamasuse tuvastamisega seonduv.

Töö autor leiab, et Eestis eriolukorras vastuvõetud seadusemuudatused olid vajalikud ja piisavad tagamaks ühingute toimetulemise ja kohustuste täitmise. 2020. aasta kevadel valitsenud uudne ja ootamatu olukord tekitas küll ühingutes ja seadusandjates üsna palju ebakindlust ja ärevust, kui see on kasulik õppetund edaspidiseks. Töö kirjutamise ajal ei ole endiselt epidemioloogiline olukord Eestis ja Euroopas vaibunud, vaid vastupidi süvenenud, kuid tänu eelmisel kevade muudatustele on ühingutel suuremad võimalused ka praeguse olukorraga toimetulekuks. Eesti ühinguõigusesse 2020. aastal sisse viidud muudatused on algusest peale määratud kehtima jääma püsivalt. Kuna 2021. aastal majandusaasta aruande esitamise tähtaega ega juhatuse liikme volitusi ei pikendatud, siis peavad ühingud maksimaalselt ära kasutama aasta tagasi laiendatud elektrooniliste vahendite abil koosolekul osalemise regulatsioonist tulenevaid võimalusi. Töö autor on seisukohal, et Eesti valik kehtestada muudatused oli igati õige ja vajalik.

Amendments to company law relating to Covid-19 pandemic. Abstract.

The spread of Covid-19 began in Wuhan, China. On the 11th of March 2020 the World Health Organization (WHO) announced a state of global pandemic. In the statement where the global pandemic was announced, WHO noted that Covid-19 virus cases in China had increased 13 times in the past two weeks and the number of countries affected has tripled. In Estonia the first case of Covid-19 was diagnosed on the 27th of February 2020. Due to this extraordinary situation the Government of the Republic of Estonia announced a state of emergency situation. After the emergency situation was announced, the Government of Estonia established a set of extensive restrictions on movement and assembly. No more than two persons were allowed to be present or move together in a public place and a distance of at least two meters must be kept with other persons in places intended for indoor use and public use. The emergency situation and restrictions were originally supposed to last until 1st of May 2020, but the Government of Estonia extended it until 17th of May 2020. The state of emergency was declared over from 18th of May 2020. As the virus spread across Europe in spring 2020, similar restrictions were introduced in other European Union countries with greater or lesser differences.

The restrictions had significant impact on companies' operations. In EU and Estonian law, companies generally make decisions at meetings and companies are required by law to hold an annual general meeting. These rules are established in Estonian Commercial Code § 170 section 1 and § 291 section 1. The general meeting of the company is also competent to approve the annual report of the company. This is established in the Estonian Commercial Code § 298 section 1, point 7 and § 179 section 3. Restrictions imposed in a state of emergency did not allow companies to hold physical meetings. In the situation it was essential to update the legislation on the use of electronic means in general meetings.

Prior to the state of emergency, most jurisdictions of the Member States of the European Union allowed shareholders to attend the general meeting only in person or by electronic vote. The holding of a full virtual meeting was permitted only if such a possibility was provided for in the company's articles of association. For example Germany, Poland and Finland had imposed such a rule to their legislations. Due to the Covid-19 crisis, the digitization of the general meeting of a company has started all over Europe. In the state of emergency, the possibilities of holding a full-scale virtual meeting have been created all over Europe. At the same time, the national legislations were aimed at allowing virtual meetings even in a situation where there was no

corresponding provision in the company's articles of association. In order to get an idea of these changes in national jurisdictions, it is also necessary to know what the relevant regulations were before the state of emergency and what changes needed to be introduced into the existing legislation. The first part of the thesis contains a comparative approach to the regulation of virtual meetings in the legislation of Estonia and European countries before and after the emergency situation.

The general meeting of the company is the cornerstone of sound and efficient management of the company. The annual general meeting is the main instrument through which shareholders exercise their legal rights. One of the purposes of conducting the company's annual general meeting is to approve the annual report. Upon reviewing the annual report, the shareholders of the company have the opportunity to obtain information on the company's financial results and general situation.

Today, there is a growing perception that the institution of the general meeting in its traditional form is expired. For example, in a guideline issued in September 2020, the International Corporate Governance Network (ICGN) expressed the view that legislators in all jurisdictions should thoroughly review the archaic rules of the general meeting and create a regulatory environment with appropriate legal bases to allow virtual choices. The loss of importance of the traditional general meeting is precisely due to the rapid development of technology. Namely, the possibility to use digital solutions offers shareholders more flexible opportunities to actively participate in the meeting. This reduces the share of so-called passive shareholders in the company. One of the main goals of using digital solutions is to exercise shareholders' rights more effectively at general meetings. The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) has also issued guidelines in 2004 on the basis of which members should develop a corporate governance framework. According to the principles issued by the OECD, the corporate governance framework must protect and facilitate the exercise of shareholders' rights. This means that shareholders should be able to vote even if they do not attend the meeting.

The Shareholders' Rights Directive, adopted by the European Parliament and the Council, aims to harmonize shareholders' rights across Europe and to facilitate the cross-border enforcement of those rights. According to the directive, the Member States of the European Union must repeal all legal provisions restricting the participation of shareholders in the general meeting by

electronic means and allow shareholders to appoint meetings of authorized representatives by electronic means.

Legislation in most EU Member States allowed hybrid meetings and electronic voting at meetings before the state of emergency, but full virtual meetings were only allowed in EU Member States if the company's articles of association contained a provision to that effect. For example, this regulation was set in German, Spanish, Austrian, Portuguese and Finnish law. In Luxembourg, even before the emergency situation, general meetings were not mandatory for limited liability companies with no more than 60 shareholders (except in the case of an amendment to the articles of association).

Before the emergency legislation was adapted, the possibilities of using electronic means in Estonia varied depending on the type of company. Some types of companies were given more extensive opportunities to participate in the meeting by electronic means. Prior to the state of emergency, the Estonian Commercial Code laid down clear rules for all types of companies when adopting decisions at the general meeting, which had to be followed. Legislation adopted at the level of the European Union concerning the organization of general meetings had to be followed. These are the Shareholders' Rights Directive and Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council (Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 on certain aspects of company law - L 169/46), which deals in detail with the general meeting.

In the case of a private limited company, in Estonia it was somewhat easier for shareholders to take decisions without holding a physical meeting than in the case of a public limited company. § 170 (5) and § 1701 (1) of the old redaction of Commercial Code prescribed a situation where, in the presence of a corresponding statutory provision, a shareholder of a private limited company could vote in writing by post or electronically for items on the agenda. A resolution of shareholders was adopted if half of the votes represented at the shareholders' meeting were cast in favor of it, unless the law or the articles of association required a larger majority of votes. In the case of a private limited company, it was also possible to provide in the articles of association or by a decision of the management board or supervisory board that part or all of the meeting could be broadcasted in real time via the Internet, using two-way communication or other technically secure means. Watching the broadcast was not considered attendance at the meeting.

In the case of public limited companies, the situation was more complicated because the law did not prescribe a procedure similar to that of a private limited company for taking decisions without holding a meeting. Postal and electronic voting was allowed. Similar to private limited company, the articles of association or a decision of the management board or supervisory board could have provided for the partial or complete transmission of the general meeting in real time via the Internet, two-way communication or other technically secure means. Monitoring the broadcast was not considered participation in the general meeting. Prior to the emergency situation, the members of the Supervisory Board had the opportunity to participate in the meeting and exercise their rights by electronic means without being physically present at the meeting, via real-time two-way communication.

Based on 21 § 1 of the wording of the Apartment Ownership and Apartment Associations Act of 09.05.2017, it was possible to hold a general meeting of apartment owners without convening a general meeting. The decision was considered adopted if more than half of the apartment owners' votes were in favor. According to the previous version of the Non-profit Associations Act, the decision could be adopted without convening a meeting if all members of the non-profit association vote in writing in favor. § 21 (6) of the previously valid wording of the Non-profit Associations Act established a requirement to compile a list of members participating in the general meeting and the list had to be signed by all members who participated in the general meeting. The requirement made it even more difficult for non-profit organizations to hold a meeting by electronic means. Foundations were subject to the same rules as non-profit associations and apartment associations. Pursuant to § 53 of the previously valid wording of the Commercial Associations Act, a resolution could be adopted without convening a general meeting, unless the articles of association provided otherwise, following the provisions of the Commercial Code concerning the adoption of resolutions in a private limited company without convening a meeting. In this way, general meetings could be held only if the association has more than 200 members or the majority of members are cooperatives.

As the legislation of most EU Member States allowed only general meetings in person before the emergency situation, there was a need to adapt emergency regulations to allow broader opportunities for electronic participation at general meetings. According to the crisis regulation that entered into force in Germany on 28.03.2020, a general meeting can be considered a full virtual meeting even if this possibility is not provided for in the company's articles of association, but the consent of the supervisory board is still required. All shareholders must be able to monitor the transmission of the meeting in real time, remote voting must be possible. In

Luxembourg, the regulation of 20.03.2020 also allows for full virtual meetings, provided that shareholders have the opportunity to attend the meeting and exercise their rights by postal voting, electronic voting or videoconferencing or other means of telecommunication and can be identified. Again, companies have this right despite the provisions to the contrary in the articles of association. In Austria, article 2 of the Covid-19 Company Law Regulation of 8 April 2020 allows both annual and extraordinary general meetings of the company to be held by video from spring 2020 onwards. Pursuant to Regulation No 2020-321 of 25 March 2020, shareholders of French companies are also allowed to attend general meetings via an audio-video bridge if the meeting is to take place in a place subject to the restriction on collective gatherings at the time the meeting is due to take place. This possibility can also be used if the company's articles of association do not provide for such a possibility.

Table 1 contains an overview of the changes in the state of emergency for allowing virtual meetings in public limited companies of the Member States of the European Union. It can be concluded from the information in the table, that the emergency legislation of the European Union member states for the authorization of electronic general meetings in public limited companies was understandably similar and unambiguous from country to country. Of the 26 countries, 20 updated their legislation regarding electronic participation in the meeting. Whereas in the past it was allowed to hold a full virtual meeting only if the company's articles of association contained a provision to that effect, then under the new regulation in most Member States the holding of a virtual meeting was allowed even without such a provision. Six of the 26 countries did not change the law in this respect. These countries were Bulgaria, Cyprus, Lithuania, Slovenia, the Czech Republic and Hungary. Regarding to the validity of Member States' crisis regulations, it was seen in most countries that the regulations were originally intended to be in place only for the duration of the emergency situation and until the end of 2020 at the latest. As time went on and it was clear that the situation would not improve, the countries extended the regulations until the year 2021.

Due to the extraordinary situation, amendments to the law were adopted in the spring of 2020 in Estonia, which significantly simplified the holding of meetings in the company and the adoption of decisions. On 24.05.2020, the Act Amending the General Part of the Civil Code Act and Other Acts entered into force, which extended the use of electronic means for organizing meetings and adopting decisions. Among other, the relevant provisions of the General Part of the Civil Code Act, the Non-profit Associations Act, the Foundations Act, the Non-profit Associations Act and the Commercial Code were amended. The General Part of the

Civil Code Act was supplemented by § 33¹, subsection 1 of which states: “A member of a body of a legal person may participate in a meeting of the body and exercise his or her rights by electronic means without being physically present at the meeting, real-time two-way communication or other similar electronic means. In the absence of a member of the body, to observe and speak at the meeting and to vote on decisions, unless otherwise provided by law or the articles of association of the legal person. ”This is a general provision that creates equal opportunities for all legal persons to hold meetings by electronic means.

An amendment was introduced to the Non-profit Associations Act, which no longer requires the handwritten signature of the list of participants by all participants. The list must be signed only by the physical participants in the meeting. § 221 was introduced into the NPA, which gives members of non-profit associations the opportunity to adopt resolutions without convening a general meeting, unless the statutes of the non-profit association provide otherwise.

§ 21 (2) and (3) of the Apartment Ownership and Apartment Associations Act, which concerned the adoption of resolutions without convening a meeting, was amended and replaced by the same regulation as was added to the NPA. The amendment harmonized the regulation of Apartment Ownership and Apartment Associations Act, with the regulations of other types of companies, among other things, so that the draft decision sent to apartment owners must be in a form that can be reproduced in writing and apartment owners must also submit their views in a form that can be reproduced in writing. Previously, in foundations, a resolution could be adopted without holding a meeting only if all members of the supervisory board vote in favor of the resolution and unless otherwise provided in the articles of association. The General Part of the Civil Code Act and the Act Amending Other Acts allowed foundations to adopt resolutions without convening a meeting of the supervisory board, unless otherwise provided by the articles of association. The members of a commercial association still have the right to make decisions without convening a general meeting, unless the articles of association provide otherwise, but the requirement in the provision that such decisions are allowed only if the association has more than 200 members or a majority of members is abolished.

The amendments introduced to the Commercial Code abolished the formality of the regulation of voting in the case of private limited companies before the meeting. The wording of § 170 (5) of the Commercial Code was changed so that the vote can now be transmitted in a form that can be reproduced in writing before the meeting. § 299¹ was added to the Commercial Code,

which, like other types of company, gives shareholders the opportunity to adopt resolutions without convening a general meeting, unless otherwise provided by the articles of association.

The legislation of European Union countries was also updated in terms of the deadlines for submitting annual reports and holding general meetings. The second part of the thesis contains a comparative approach in Estonia and European countries in the part concerning the extension of the deadlines for submitting annual reports and holding general meetings in an emergency situation. The chapter also contains a brief overview of legislation on EU level, which concerns deadlines of general meetings and annual reports.

In the light of the specific measures applied by the Member States, the Council of the European Union, by Regulation No 2020/699 of 25 May 2020, granted an extension of the temporary general meeting to European companies (SEs) and European cooperatives (SCEs). The Regulation introduced a temporary derogation at EU level from the deadline set out in Article 54 of the SE Regulation and Article 54 of the SCE Regulation. The temporary derogation was to allow SEs and SCEs to hold a general meeting within 12 months of the end of the financial year, but no later than 31 December 2020. ESMA has granted a two-month extension for the submission of annual reports to listed companies and a one-month extension for the submission of half-yearly reports for the period from 31 December 2019 to 31 March 2020. Among EU Member States, for example, the national competent authorities of Austria, France, Cyprus, Greece, Luxembourg and the Netherlands have adopted the ESMA regulation described above.

Due to the emergency situation, EU Member States have introduced changes in their legislation regarding the extension of meeting deadlines. Chapter two contains overviews of different crisis regulations of some EU countries. For example, on 16 April 2020, the Finnish Parliament approved a legislative proposal for a new temporary law amending the provisions of the Finnish Limited Liability Companies Act and allowing limited liability companies whose financial year ends between 30 September 2019 and 31 March 2020 to postpone their general meetings after the deadline 30 September 2020. On April 24, 2020, the Provisional Covid-19 Law on Justice and Security entered into force in the Netherlands, which contains, among other things, provisions on the conduct and deadlines of the company's annual general meeting. Article 9 of that law provides that the management board may extend the six-month period provided for by law or the shorter period provided for in the statutes by a maximum of four months. The new deadline was therefore 31 October 2020.

Table 2 consists an overview of deadlines for general meetings in public limited companies of the Member States of the European Union. It can be seen from the table, that the crisis regulations in Europe related to the deadline for holding the annual general meeting were quite different from country to country. Out of the 26 Member States, seven EU Member States did not extend the deadline for holding a general meeting in spring 2020. These were Cyprus, Hungary, Slovenia, Sweden, Lithuania, Greece and Estonia. Nine of the 19 countries, the crisis regulations contained a provision allowing the requirement to hold a general meeting to be extended until a certain deadline. These were Belgium, Bulgaria, Spain, Ireland, Luxembourg, Latvia, Portugal, Romania and Finland. However, the crisis management of ten Member States provided for an extension of the statutory deadline by a certain number of months. These were Austria, Italy, the Netherlands, Malta, Poland, France, Germany, Slovakia, Denmark and the Czech Republic.

Table 3 gives an overview of deadlines for the submission of annual reports in public limited companies of the Member States of the European Union. Out of the 26 countries, 12 did not change the deadline for the annual report. This means that almost half as many countries did not change the deadline for the financial year compared to the change of the deadline for the general meeting by the states. This is because in some countries the deadline for submitting the annual report depends on the deadline for holding the annual general meeting. The legislators of Cyprus, Greece, Lithuania, the Netherlands, Sweden, Germany and Slovenia did not allow companies in difficulty to extend the deadline for the annual report. It follows from the above that five Member States - Cyprus, Greece, Sweden, Lithuania and Slovenia - did not change both the annual report and the deadline for the general meeting as a whole.

In terms of Estonian crisis legislation, as the restrictions caused by the emergency made it difficult to hold physical meetings, the terms of office of members of the management boards of apartment associations and non-profit associations were extended by the General Part of the Civil Code Act and Other Acts Act and the deadline for submitting annual reports of all legal entities in 2020 until 31 October. A corresponding provision was added to the Commercial Code according to which a private limited company, public limited company, general partnership and limited partnership required to submit an annual report to the registrar between 12 March and 31 August 2020 must submit a report by 31 October 2020 at the latest.

The author of this thesis considers that the extension of the deadline for annual reports was necessary because the Act Amending the General Part of the Civil Code Act and Other Acts

did not enter into force until May 2020. If the law containing reliefs had entered into force by the end of April, the deadlines could have not been extended and only general meetings could have been held by electronic means. In that case, the companies would have had enough time at the meeting to confirm the financial year and submit it to the commercial register in time.

The Estonian legislator chose a similar path with six EU Member States (Cyprus, Hungary, Slovenia, Sweden, Lithuania, Greece) without extending the deadline for holding the mandatory general meeting. This is probably due to the fact that, due to the existing technical solutions, the focus of crisis management was primarily on creating a full-fledged electronic virtual meeting facility for all types of companies. This change applied only to the submission of annual reports in the year 2020.

The third chapter of the thesis deals with additional changes that were introduced into Estonian legislation due to the state of emergency. Namely, what happened in the spring of 2020 gave an impetus to the expansion of the possibilities of notarial remote certification, which in turn facilitated the execution of certain transactions in companies. In addition, the General Part of the Civil Code Act and the Act Amending Other Acts also extended the powers of a member of the company's management board. The Civil Code Amendment Act stipulates that the terms of office of the members of the management board of NGOs (§ 111⁶ of the NGO) and the members and administrators of the management board of apartment association (§ 73³ of the Apartment Ownership and Apartment Associations Act), which expired between 12 March and 31 August 2020, were extended until 31 October 2020. however, only if no new member of the board or the manager of the housing association was elected in the meantime. Here again, it should be noted that this derogation to extend the term of office of the members of the Management Board was only valid until 2020.

In February 2020, an opportunity was created for remote verification of certain transactions in Estonia. It was originally meant for only e-residents and estonians living abroad. As restrictions were applied, notarial transactions became difficult for companies in emergency situations. Several notaries decided to change their normal working hours or close their offices altogether. Visiting a notary's office may also have been difficult, for example due to the obligation to remain in quarantine. Although the possibility of remote verification was created already in 2019, due to the emergency situation declared in Estonia in the spring of 2020, the remote verification system also gained momentum in Estonia. These changes, similarly to virtual meetings, allowed flexible and convenient proof of transactions in the conditions of movement

restrictions due to an emergency situation, where the party to the transaction does not have to leave home to conclude the transaction. All transactions permitted by remote attestation are provided for in subsection 29 (3) of the Notaries Act. Remote authentication is also used in company law transactions if the owner or representatives of the company (or another legal entity) do not have access to Estonian digital services with an Estonian digital identity card or e-residence card. As with other electronic solutions, remote authentication involves certain risks. The main risks are related to the identification and identification of the real will of the counterparty. The author of this thesis considers that the risks outlined above outweigh the benefits of remote verification of transactions. Remote verification, ie making transactions remotely, is necessary to promote business. Undoubtedly, remote verification has a positive effect on Estonia's reputation and economy.

In conclusion, the author of the work finds that the amendments to the law adopted in an emergency situation in Estonia were necessary and sufficient to ensure the coping of associations and the fulfillment of obligations. The new and unexpected situation in the spring of 2020 did cause a great deal of uncertainty and anxiety among companies and regulators, but it is definitely a useful lesson for the future. At the time of writing this thesis, the epidemiological situation in Estonia and Europe has still not alleviated, but on the contrary has worsened, but thanks to the changes last spring, the associations also have greater opportunities to cope with the current situation. As neither the deadline for submitting the annual report nor the term of office of the member of the management board was extended in 2021, companies must make maximum use of the opportunities arising from the regulation of participation in the meeting by electronic means that was provided by the government a year ago.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Aasta tagasi käivitunud notariaalne kaugtõestamine sai pandeemias ootamatu survetesti, Notarite koda (03.03.2021). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.notar.ee/et/notarite-koda/uudised/videosilla-toimingud>
2. Dudonis, E. Remote participation at shareholder meetings and more flexible financial reporting in Lithuania (11.05.2020). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.sorainen.com/publications/remote-participation-at-shareholder-meetings-and-more-flexible-financial-reporting-in-lithuania/>
3. Grenzbach, P., Covid-19 – New Regulations for Holding Annual General Meeting in Germany. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.mwe.com/insights/covid19-new-regulations-for-companies-holding-general-meetings-in-germany/>
4. Haan, Sarah C., Corporate Governance and the Feminization of Capital (2020). Saadaval arvutivõrgus: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3740608
5. Härmand, K. Digitalisation before and after the Covid-19 crisis. ERA Forum (2021). Saadaval arvutivõrgus: <https://doi.org/10.1007/s12027-021-00656-8>
6. Jõgi, B., Kaugtõestamine – võimalus teha notariaalne tehing ka kodus (14. mai 2020). Saadaval arvutivõrgus: https://www.granthornton.ee/insights-landing-page/kaugtoestamine--voimalus-teha-notariaalne-tehing-ka-kodus/#_ftnref1
7. Käerdi, M. jt. Ühinguõiguse revisjon. Tallinn 2018. Saadaval arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/68529/potisepp_ma_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
8. Lozano Schindhelm. Covid-19 Extraordinary Measures in Corporate Matters (12.06.2020). Saadaval arvutivõrgus: <https://es.schindhelm.com/en/news-jusful/covid-19-unit/covid19-extraordinary-measures-in-corporate-matters-e167812>
9. Polk, D. Consequences of Coronavirus on General and Governance Bodies' Meetings and Annual Accounts Approvals. 21.04.2020. Saadaval arvutivõrgus: https://www.davispolk.com/sites/default/files/2020-04-21_consequences_of_coronavirus_on_general_and_governance_bodies_meetings_and_annual_accounts_approvals.pdf
10. Raemy, A., Kuert, M. General Meetings of Swiss Companies - New rules due to Coronavirus. 23.03.2020. Saadaval arvutivõrgus:

<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=e688b035-46f3-4b1f-a568-dc1aab2b02ae>

11. Roots, H., Loenguid organisatsiooniteooriast (2013). Saadaval arvutivõrgus: <https://digiriitl.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/1327/Loenguid%20orgteooriast%203%20tr%C3%BCkk%20A5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
12. Saare, K. jt, Ühinguõigus I. Kapitaliühingud (2015)
13. Strätling, R. General Meetings: a dispensable tool for corporate governance of listed companies? Corporate Governance: An International Review (2003)
14. Zetzsche, Dirk A., The COVID-19-Crisis and Company Law – Towards Virtual Shareholder meetings. 15.06.2020. Saadaval arvutivõrgus: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3576707
15. The Future of General Shareholder Meetings, Better Finance-DSW Study on the 2020 virtual shareholder meetings in the EU. Saadaval arvutivõrgus: <https://betterfinance.eu/wp-content/uploads/Virtual-AGMs-in-the-EU-FINAL.pdf>
16. Wetherlund, R., Lokdam, L. COVID-19 and the holding of the ordinary general meeting. Njord 18.03.2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.njordlaw.com/covid-19-and-holding-ordinary-general-meeting>

Kasutatud õigusaktid

Euroopa Liidu õigusaktid

17. 11. juuli 2007 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2007/36/EÜ noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta – L184/17. Saadaval arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32007L0036>
18. 14. juuni Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2017/1132 äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta – L 169/46. Saadaval arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017L1132&from=ET>
19. 25. mai 2020 Euroopa Nõukogu määrus 2020/699, mis käsitleb Euroopa äriühingu (SE) ja Euroopa ühistu (SCE) üldkoosolekuga seotud ajutisi meetmeid – L 165/25. Saadaval arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0699>

20. 16. aprilli 2014 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus 596/2014 – L 173/1 (turukurvitarvituse määrus). Saadaval arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/et/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0596>
21. 29. aprilli 2020 Euroopa Nõukogu määrus Euroopa äriühingu (SE) ja Euroopa ühistu (SCE) üldkoosolekuga seotud ajutiste meetmete kohta. Saadaval arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2020:0183:FIN:ET:PDF>
22. 22. juuli 2003 Euroopa Nõukogu määrus 1435/2003 Euroopa ühistu (SCE) põhikirja kohta – L 207, 18/08/2003. Saadaval arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX%3A32003R1435>
23. 8. oktoobri 2001 Euroopa Nõukogu määrus 2157/2001 Euroopa äriühingu (SE) põhikirja kohta – L294, 10/11/2001. Saadaval arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32001R2157>
24. 15. detsembri 2004 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2004/109/EC – L 390/38. Saadaval arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004L0109>

Euroopa Liidu liikmesriikide õigusaktid

25. 2000. évi C. Törvény a számvitelről. Saadaval arvutivõrgus: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000100.tv>.
26. 2020. évi LVIII. Törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségrő. Saadaval arvutivõrgus: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000058.tv>
27. 9 AVRIL 2020. - Arrêté royal n° 4 portant des dispositions diverses en matière de copropriété et de droit des sociétés et des associations dans le cadre de la lutte contre la pandémie Covid-19. Saadaval arvutivõrgus: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=fr&caller=summary&pub_date=2020-04-09&numac=2020020781%0D%0A
28. 23 MARS 2019. - Code des sociétés et des associations. Saadaval arvutivõrgus: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=2019032309
29. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.mesec.cz/zakony/obchodni-zakonik-2014/f4590050/#cast1-hlava5-dil5>

30. Accountancy Act, SG No. 95/8.12.2015. Saadaval arvutivõrgus: <http://capital-audit.bg/useful/accountancy-act/?lang=en>
31. Aktiebolagslag (2005). Saadaval arvutivõrgus: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/aktiebolagslag-2005551_sfs-2005-551
32. Aktiengesetz (1966). Saadaval arvutivõrgus: https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/_118.html
33. Aktiengesetz (1965). Saadaval võrgus: <https://www.jusline.at/gesetz/aktg/gesamt>
34. Årsredovisningslag (1995). Saadaval arvutivõrgus: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arsredovisningslag-19951554_sfs-1995-1554
35. Att Dawr Il-Kumpaniji (1996). Saadaval arvutivõrgus: <https://legislation.mt/eli/cap/386/mlt/pdf>
36. BEK nr 1379 af 17/09/2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1379>
37. BEK nr 1665 af 17/11/2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1665>
38. Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om midlertidig fravigelse af virksomheders pligter på selskabs- og regnskabsområdet på Erhvervsstyrelsens område i forbindelse med covid-19 (17.11.2020). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1665>
39. Bundesgesetz vom 31. März 1965 über Aktiengesellschaften (Aktiengesetz 1965). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.jusline.at/gesetz/aktg>
40. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Gesellschaftsrechtliche COVID-19-Verordnung, Fassung vom 19.02.2021. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20011116>
41. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Gesellschaftsrechtliches COVID-19-Gesetz, Fassung vom 03.04.2021. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20011088>
42. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Gesellschaftsrechtliche COVID-19-Verordnung, Fassung vom 23.04.2021. Saadaval arvutivõrgus:

- <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20011116>
43. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Aktiengesetz, Fassung vom 13.03.2021. Saadaval arvutivõrgus:
<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002070>
44. Burgerlijk Wetboek Boek 2. 03.09.2020. Saadaval arvutivõrgus:
https://wetten.overheid.nl/BWBR0003045/2020-09-03/#Boek2_Titeldeel4_Afdeling3_Artikel101
45. Code De Commerce (04.01.2021). Saadaval arvutivõrgus:
<https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/fr/fr199en.pdf>
46. Codice Civile (2020). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.brocardi.it/codice-civile/>
47. Código das Sociedades Comerciais. Decreto-Lei n.º 262/86 (1986). Saadaval arvutivõrgus: <https://dre.pt/legislacao-consolidada/-/lc/34443975/view>
48. Code des sociétés du 4. april 2019. Saadaval arvutivõrgus:
http://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2019/04/04_1.pdf#Page53
49. Code des sociétés du 4. april 2019. Saadaval arvutivõrgus:
http://www.ejustice.just.fgov.be/mopdf/2019/04/04_1.pdf#Page53
50. Companies Act (2014). Saadaval arvutivõrgus:
<http://www.irishstatutebook.ie/eli/2014/act/38/enacted/en/print#sec345>
51. Companies (Miscellaneous Provisions) (Covid-19) Act 2020. Saadaval arvutivõrgus:
<https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/act/2020/9/eng/enacted/a0920.pdf>
52. COVID-19-Gesetz (397-A). Saadaval arvutivõrgus:
https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVII/A/A_00397/index.shtml
53. Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums. 10.06.2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/id/315287-covid-19-infekcijas-izplatibas-seku-parvaresanas-likums>
54. Danish Act on Public and Private Limited Companies (2010). Saadaval arvutivõrgus:
<https://www.systemday.com/denmark-company-law/>
55. DECREE-LAW No. 18 of 17 March 2020, Measures to strengthen the National Health Service and economic support for families, workers and businesses related to the COVID-19 epidemiological emergency. Saadaval arvuti õrgus:
<https://www.confindustria.it/wcm/connect/e633da49-7ac9-427d-bad0-23f9a78cd546/Decree->

- [Law_18_17032020.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE-e633da49-7ac9-427d-bad0-23f9a78cd546-n4lhvQj](#)
56. Décret n° 2020-418 du 10 avril 2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000041794017/>
57. Decreto-Lei n.º 10-A/2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://dre.pt/home/-/dre/130243053/details/maximized>
58. Despacho 259/2020. Saadaval arvutivõrgus. https://info.portaldasfinancas.gov.pt/pt/informacao_fiscal/legislacao/Despachos_SEAF/Documents/Despacho_SEAAF_259_2020_XXII.pdf
59. Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums (2016). Saadaval arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/id/277779-gada-parskatu-un-konsolideto-gada-parskatu-likums>
60. Gesetz über elektronische Handelsregister und Genossenschaftsregister sowie das Unternehmensregister. Saadaval arvutivõrgus: https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?start=%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl106s2553.pdf%27%5D#_bgbl_%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl106s2553.pdf%27%5D_1618936960964
61. Gesetz zur Abmilderung der Folgen der COVID-19-Pandemie im Zivil-, Insolvenz- und Strafverfahrensrecht. 27.03.2020. Saadaval arvutivõrgus: https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Dokumente/Bgbl_Corona-Pandemie.pdf?__blob=publicationFile&v=1
62. Komerclikums (2000). Saadaval arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/id/5490-komerclikums>
63. Lag (2020:198) om tillfälliga undantag för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor. Saadaval arvutivõrgus: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2020198-om-tillfalliga-undantag-for-att_sfs-2020-198
64. Laki väliaikaisesta poikkeamisesta osakeyhtiölaista, asunto-osakeyhtiölaista, osuuskuntalaista, yhdistyslaista ja eräistä muista yhteisölaeista Covid-19 epidemian leviämisen rajoittamiseksi. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20200290>
65. Legal notice 288 of 2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://legislation.mt/eli/ln/2020/288/mlt>
66. Legea contabilității nr. 82 din 24 decembrie 1991. Saadaval arvutivõrgus: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/202366>

67. Legislation relating to commercial companies. Elvinger Hoss (2020). Saadaval arvuti võrgus: <https://www.elvingerhoss.lu/sites/default/files/documents/publications/EHP-Law-of-10th-August-1915-on-commercial-companies.pdf>
68. Lei n.º 1-A/2020, 19.03.2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://dre.pt/home/-/dre/130473088/details/maximized>
69. Limited Liability Companies Act. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2006/en20060624.pdf>
70. Loi du 19 décembre 2002 concernant le registre de commerce et des sociétés ainsi que la comptabilité et les comptes annuels des entreprises et modifiant certaines autres dispositions légales. Saadaval arvutivõrgus: <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2002/12/19/n1/jo>
71. Loi du 22 mai 2020 portant prorogation des délais de dépôt et de publication des comptes annuels, des comptes consolidés et des rapports y afférents durant l'état de crise. Saadaval arvutivõrgus: <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2020/05/22/a467/jo>
72. Loi du 23 septembre 2020 portant des mesures concernant la tenue de réunions dans les sociétés et dans les autres personnes morales. 23.09.2020. Saadaval arvutivõrgus: <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2020/09/23/a785/jo>
73. Medidas excepcionais e temporárias de resposta à situação epidemiológica provocada pelo coronavírus SARS-CoV-2 e da doença COVID-19. Saadaval arvutivõrgus: <https://dre.pt/web/guest/pesquisa/-/search/130473088/details/normal?l=1>
74. Μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.gsis.gr/sites/default/files/2020-03/%CE%A0%CE%9D%CE%A0%20%CE%9175.pdf>
75. Νόμος v. ΠΙΝΠ 20.03.2020/2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.taxheaven.gr/law/%CE%A0%CE%9D%CE%A020.03.2020/2020>
76. Νόμος v. 4722/2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.taxheaven.gr/law/4722/2020>
77. Νόμος v. 4548/2018. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.taxheaven.gr/law/4548/2018>
78. Obwieszczenie Marszalka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (2013). Saadaval arvutivõrgus: <https://dziennikustaw.gov.pl/D2013000103001.pdf>
79. OKROŽNICA JAVNIM DRUŽBAM (02.04.2020). Saadaval arvutivõrgus: [https://www.a-tvp.si/storage/app/media/Documents/zakonodaja/priporocila/Okroznice/OkroznicaJD_2_4_2020.pdf](https://www.atvp.si/storage/app/media/Documents/zakonodaja/priporocila/Okroznice/OkroznicaJD_2_4_2020.pdf)

80. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 62 din 7 mai 2020. Saadaval arvutivõrgus:
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/225474>
81. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 48 din 9 aprilie 2020. Saadaval arvutivõrgus:
<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/224908>
82. Ordonnance n° 2020-318 du 25 mars 2020. Saadaval arvutivõrgus:
<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000041755864/>
83. Ordonnance n° 2020-321 du 25 mars 2020. Saadaval arvutivõrgus:
https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000041755899?tab_selection=all&searchField=ALL&query=2020-321+&page=1&init=true
84. Osakeyhtiölaki. 21.7.2006/624. Saadaval arvutivõrgus:
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>
85. Prantsuse äriseadustik. Saadaval arvutivõrgus:
<https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/fr/fr199en.pdf>
86. Portaria n.º 31/2019. Saadaval arvutivõrgus: <https://dre.pt/home/-/dre/118406929/details/maximized>
87. Real Decreto Legislativo 1/2010, de 2 de julio, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Sociedades de Capital. Saadaval arvutivõrgus:
<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2010-10544>
88. Real Decreto-ley 8/2020, de 17 de marzo, de medidas urgentes extraordinarias para hacer frente al impacto económico y social del COVID-19. Saadaval arvutivõrgus:
<https://www.boe.es/buscar/pdf/2020/BOE-A-2020-3824-consolidado.pdf>
89. Real Decreto Legislativo 1/2010, de 2 de julio, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Sociedades de Capital. Saadaval arvutivõrgus:
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2010-10544>
90. Règlement grand-ducal du 20 mars 2020 portant introduction de mesures concernant la tenue de réunions dans les sociétés et dans les autres personnes morales. 20.03.2020. Saadaval arvutivõrgus:
<http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2020/03/20/a171/jo>
91. Republic of Lithuania Law On Companies, 13 July 2000 No VIII-1835. Saadaval arvutivõrgus: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2af0c0d049b811e68f45bcf65e0a17ee?jfwid=rivwzvpvg>
92. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA FINANSÓW z dnia 31 marca 2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://dziennikustaw.gov.pl/D2020000057001.pdf>

93. Zákon č. 90/2012 Sb. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90>
94. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1). Saadaval arvutivõrgus: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4291>
95. Zákon o účetnictví, § 21a(2). Saadaval arvutivõrgus: <https://portal.pohoda.cz/danove-a-financni-pravo/zakon-o-ucetnictvi/>
96. ZÁKON z 25. marca 2020 o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/62/20210119>
97. ZÁKON z 2. apríla 2020 o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/67/20200404>
98. ZÁKON z 18. júna 2002 o účtovníctve. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/431/20200101>
99. Zákon č. 513/1991 Zb, § 40 lg 1. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1991-513>
100. Закон за счетоводството. Saadaval arvutivõrgus: <http://trudipravo.bg/znanie-zav-as/923-zakon-za-schetovodstvoto>
101. ZÁKON ze dne 17. dubna 2020 o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-191>
102. Закон за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=147150>
103. The Companies Law. Republic of Cyprus (2011). Saadaval arvutivõrgus: [http://www.olc.gov.cy/olc/olc.nsf/284F7321A315ED07C225860D002DAF91/\\$file/Th e%20Companies%20Law.pdf](http://www.olc.gov.cy/olc/olc.nsf/284F7321A315ED07C225860D002DAF91/$file/Th e%20Companies%20Law.pdf)
104. The Danish Financial Statements Act (2001). Saadaval arvutivõrgus: <http://images.policy.mofcom.gov.cn/flaw/201010/b461664c-d0b8-4286-9f82-242ff98e2e11.pdf>
105. Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid (22.04.2020). Saadaval arvutivõrgus: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0043413/2020-12-17>

106. The Companies Law. Republic of Cyprus (2012). Saadaval arvutivõrgus:
[http://www.olc.gov.cy/olc/olc.nsf/284F7321A315ED07C225860D002DAF91/\\$file/Th
e%20Companies%20Law.pdf](http://www.olc.gov.cy/olc/olc.nsf/284F7321A315ED07C225860D002DAF91/$file/Th
e%20Companies%20Law.pdf)
107. UGB (1897). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.jusline.at/gesetz/ugb/paragraf/277>
108. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Saadaval arvutivõrgus:
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19941210591/U/D19940591Lj.df>
109. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach
związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych
chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych
innych ustaw. Saadaval arvutivõrgus:
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000568/T/D20200568L.pdf>
110. Wet van 22 april 2020, houdende tijdelijke voorzieningen op het terrein van het
Ministerie van Justitie en Veiligheid in verband met de uitbraak van COVID-19
(Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid). Saadaval arvutivõrgus:
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2020-124.html>

EESTI ÕIGUSAKTID

111. Eriolukorra juhi korraldus liikumispiirangu kehtestamiseks pärast riigipiiri ületamist
– RT III, 16.03.2020, 7
112. Eriolukorra juhi korraldus seoses liikumisvabaduse piirangute kehtestamisega
avalikes kohtades – RT III, 24.03.2020, 6
113. Eriolukorra meetmete rakendamine – RT III, 14.03.2020, 1
114. Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil – RT III,
13.03.2020, 1
115. Eriolukorra väljakuulutamise ja rakendamisega seotud Vabariigi Valitsuse korralduste
kehtetuks tunnistamine – RT III, 17.05.2020, 1
116. Hädaolukorra seadus – RT I, 17.05.2020, 3
117. Konsulaarseadus – RT I, 31.12.2019, 19
118. Korteriomandi- ja korteriühistuseadus - RT I, 09.05.2017, 15
119. Korteriomandi- ja korteriühistuseadus – RT I, 09.10.2020, 5
120. Mittetulundusühingute seadus – RT I, 19.03.2019, 24
121. Mittetulundusühingute seadus – RT I, 23.05.2020, 6
122. Notariaadiseadus – RT I, 22.12.2020, 36
123. Notari tasu seadus – RT I, 10.07.2020, 27

124. Riigipiiri ületamise ajutine piiramine COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse leviku tõttu – RT III, 15.03.2020, 1
125. Riigilõivuseadus – RT I, 22.03.2021, 12
126. Sihtasutuste seadus – RT I, 09.05.2017, 34
127. Tsiviilseadustiku üldosa seadus – RT I, 22.03.2021, 8
128. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus – RT I, 23.05.2020, 2.
129. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu seletuskiri – 180 SE II, 13.05.2020.
130. Tulundusühistuseadus – RT I, 20.04.2017, 22
131. Tõestamise seadus – RT I, 22.12.2020, 47
132. Tõestamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus – RT I, 22.02.2019
133. Vabariigi Valitsuse 12. märtsi 2020. a korralduse nr 76 „Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil“ muutmine – RT III, 24.04.2020, 5
134. Äriseadustik – RT I, 28.02.2019, 11
135. Äriseadustik – RT I, 04.01.2021, 46

Kasutatud kohtulahendid

136. RKTo 3-2-1-129-15
137. RKTo 3-1-1-61-09
138. RKTo 2-18-4121

Muud allikad

139. Coronavirus crisis: country responses to the implications on reporting, 10. aprill 2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.accountancyeurope.eu/publications/coronavirus-crisis-country-responses-to-the-implications-on-reporting/>
140. Denmark bans groups of more than ten to fight coronavirus. The Local Denmark 17.03.2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.thelocal.dk/20200317/denmark-shuts-down-restaurants-and-cafs-and-bans-all-gatherings/>

141. Eestis diagnoositi esimene COVID-19 haigusjuhtum. Terviseamet 27.02.2020.
Saadaval arvutivõrgus: <https://www.terviseamet.ee/et/uudised/eestis-diagnoositi-esimene-covid-19-haigusjuhtum>
142. Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) tutvustus (31.05.2018). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/finantsinspeksioon/rahvusvaheline-koostoo/euroopa-vaartpaberiturujarelevalve-esma>
143. Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) tutvustus. Saadaval arvutivõrgus: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/esma_et
144. ESMA, Public statement: „Actions to mitigate the impact of COVID-19 on the EU financial markets regarding publication deadlines under the Transparency Directive“. 27.03.2020. Saadaval arvutivõrgus: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma31-67-742_public_statement_on_publication_deadlines_under_the_td.pdf
145. Hellenic Accounting And Auditing Standards Oversight Board (HAASOB) Guidance on Covid-19 (17. märts 2020). Saadaval arvutivõrgus: https://www.elte.org.gr/images/files/pdf/HAASOB_Guideline_coronavirus_eng.pdf
146. ICGN Viewpoint, Shareholder Meetings and Investor Dialogue: The New Normal (2020). Saadaval arvutivõrgus: https://www.icgn.org/sites/default/files/ICGN%20Viewpoint%20future%20AGMs_0.pdf
147. Iirimaa registreerimisbüroo teatis (2020). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.cro.ie/About-CRO/Contact-Us/Whats-New>
148. Meeting alternatives and Covid-19: Solutions for Belgian companies and their stakeholders, OsborneClarke 09.07.2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.osborneclarke.com/insights/covid-19-helping-belgian-companies-stakeholders-avoid-person-meetings/>
149. Muudatusettepanekute loetelu tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu teiseks lugemiseks – 180 SE II 13.05.2020.
150. OECD Principles of Corporate Governance (2004). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/31557724.pdf>

151. Oja, B., Statistikaamet on esitamata andmete tõttu määranud sunniraha 17 ettevõttele, (20.10.2020). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.err.ee/1149125/statistikaamet-on-esitamata-andmete-tottu-maaranud-sunniraha-17-ettevottele>
152. Pneumonia of unknown cause – China (05.01.2020). WHO. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.who.int/csr/don/05-january-2020-pneumonia-of-unkown-cause-china/en/>
153. Registrar of Companies – New Announcements due to spread of Covid-19 (31. märts 2020). Saadaval arvutivõrgus: <https://www.bdo.com.cy/en-gb/news/bdo-cyprus-news-2020/registrar-of-companies-%E2%80%93-new-announcements-due-to-spread-of-covid-19>
154. Seletuskiri Vabariigi Valitsuse korralduse „Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigis“ eelnõu juurde. Saadaval arvutivõrgus: <https://pilv.riigikantselei.ee/index.php/s/SX8mdLSFLLiqnGL#pdfviewer>
155. Statement on the second meeting of the International Health Regulations (2005) Emergency Committee regarding the outbreak of novel coronavirus (2019-nCoV). WHO 30.01.2020. Saadaval arvutivõrgus: [https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-\(2005\)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-(2019-ncov))
156. States of emergency in response to the coronavirus crisis: Situation incertain Member States. Euroopa Parlament juuni 2020. Saadaval arvutivõrgus: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649408/EPRS_BRI\(2020\)649408_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649408/EPRS_BRI(2020)649408_EN.pdf)
157. The overview of most relevant circumstances related to coping with the COVID-19 virus, Lextal. Saadaval arvutivõrgus: <https://lextal.ee/en/the-overview-of-most-relevant-circumstances-related-to-coping-with-the-covid-19-virus/>
158. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19. WHO 11.03.2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
159. WHO statement on novel coronavirus in Thailand. WHO 13.01.2020. Saadaval arvutivõrgus: <https://www.who.int/news/item/13-01-2020-who-statement-on-novel-coronavirus-in-thailand>